jiři marek

ULTIMELE APARIȚII
ALE „BIBLIOTECII PENTRU TOȚI"

D. Cantemir
Descrierea Moldovei

Caragiale
O scrisoare pierdută

Delavrancea
Paraziții

Méliusz József
Orașul pierdut in ceață, 2 vol.

Kant
Despre frumos și bine, 2 vol.
(„cultură generală")

Adèle de Boigne
Memorii (Povestirile unei mătuși), 3 vol.

H. Sienkiewicz
Prin foc și sabie, 4 vol.

* * *
O mie și una de nopți, vol. IV

* * *
Antologie de poezie engleză de la inceputuri pină azi, vol. II

* * *
Proză scurtă elvețiană de limbă franceză

Lei 7

editura minerva

1113

jiři marek

jiři marek

unchiul meu ulise

**

Clubul cărții digitale 2024

Ilustrația copertei : *Vasile Olac*

jiři marek

unchiul meu ulise

**

TRADUCERE DE JEAN GROSU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1982
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

CÎNTUL AL DOILEA

(CONTINUARE)

*

Îți mărturisesc cinstit, băiete, că nu o dată am simțit o mare răspundere pentru munca mea. Închipuiește-ți, de pildă, că undeva lîngă Viena o mamă așteaptă să primească de la noi știrea că am descoperit mormîntul fiului ei, iar noi, nici gînd să dăm de el. Ce e de făcut ? S-o lăsăm să se chinuiască ? Ori s-o ajutăm într-un fel, ca să-i ușurăm durerea ? Ce-ar fi să-i dăm de veste că mormîntul a fost găsit, aranjat, împodobit cu cruce și inscripție, iar după încetarea operațiunilor militare, cînd pacea va fi înscăunată (asta nu mi se părea însă a fi o chestiune de viitor apropiat), familia va putea să vină să viziteze mormîntul ? Cum se procedează în asemenea cazuri ? Mormîntul eroului necunoscut... Asta e un simbol măreț și cumplit în același timp, atunci cînd omul își dă seama că toți morții sînt de fapt necunoscuți, pentru că, în mormintele comune — iar altele nici nu se mai făceau — dispar și numele și amintirea și nu mai rămîn decît oasele, mormane de oase, pe care pămîntul

nu le poate mistui. Amintirea omului, crede-mă, e mai ușoară decît o aripă de fluture. Deci, ce e de făcut? Oare nu e mai bine în acest caz să ajuți un pic întîmplarea și Providența și să le aduci oamenilor mîngîiere, acolo unde ei și-o doresc?

Trebuie să-ți destăinuesc ceva și sper că asta nu-mi va împovăra sufletul și așa încărcat de atîtea păcate: pe ici pe colo am mai înlocuit cîte un mormînt cu altul, iar peste rămășițele pămîntești ale eroului am scris un nume ce nu se potrivea. Dar ce este numele unui om? Muriseră pe vremea aceea atîția, încît numele devenise de mult indiferent... Pe scurt, am împărțit, în chip samavolnic, consolare chiar și acolo unde nu eram îndreptățit s-o fac, din lipsa unor dovezi directe. Cred însă că am săvîrșit un act de binefacere și de fapt asta e hotărîtor. În plus, domnii de la statul major erau mulțumiți de mine, cam așa cum sînt mulțumiți de un *feldkurat* [1] onorabil, care le binecuvîntează armele. Căci și eu îi scuteam de toate neplăcerile cu preadistinsele văduve și cu mamele cicălitoare din înalta societate. Și să-ți mai mărturisesc un lucru: niciodată nu mi-au fost dragi îmbogățiții, înfumurații și insolenții și, de aceea, adeseori am scris și unor familii sărmane, cărora nici prin gînd nu le-ar fi trecut să mă însărcineze să le caut mormîntul fiului iubit, pentru simplul motiv că n-aveau cu ce. Le-am scris că am descoperit rămășițele pămîntești ale băiatului lor și sînt încredințat că pentru ei scrisoarea mea a însemnat, într-adevăr, o mîngîiere. Odată cînd îmi va cîntări cineva păcatele, să aibă grijă

[1] Preot de campanie (n.t.).

să arunce în balanță și aceste scrisori și sînt sigur că talerele cîntarului vor rămîne, în cel mai rău caz, într-un echilibru perfect.

*

Desigur nu era vorba întotdeauna doar de morminte vechi. Din cînd în cînd se mai punea chestiunea unor înmormîntări aparte, în a căror organizare unchiul Josef era un meșter neîntrecut pentru că avea fantezie. Printre cele mai interesante au fost funerariile unui anume maior von Kemény, care au stîrnit în asemenea măsură interesul presei pestane, încît unchiul s-a ales și cu oarecare notorietate.

Funerariile în sine, au scris ziarele, n-au însemnat un eveniment neobișnuit, dar, datorită grijei excepționale a împuternicitului special trimis de organele militare supreme, ele au constituit în același timp o dovadă a spiritului camaraderesc de care sînt însuflețite armatele casei imperiale austriece, și a prieteniei ce-i leagă pe soldații aparținînd diferitelor naționalități ale imperiului austro-ungar. Și au mai publicat ziarele înduioșătoarea fotografie a ostașului ceh, Peterka, plîngînd amar la mormîntul comandantului său iubit, îndemnîndu-i astfel să-și manifeste deopotrivă întristarea pe soldații tirolezi, polonezi și bosnieci prezenți la înmormîntare și cărora li se alătură și civilii de naționalitate croată din rîndurile îndureratei asistențe.

În vremea aceea, cînd soldații armatelor austriece se încăierau de zor în orice cîrciumă și o dușmănie de moarte domnea între regimentele maghiare, austriece și

cehe, impresionanta înmormîntare organizată de unchiul meu avea o semnificație extrem de importantă.

Domnul maior avusese parte de un sfîrșit complicat și deloc plăcut. Acest erou ori se întorsese cu spatele la inamic, încercînd să fugă, ori — și la gîndul ăsta te apucă groaza — se alesese cu două găuri în spinare de la proprii săi oameni. Căci domnul maior fusese o bestie fără pereche : avusese pe conștiință zeci de soldați pe care-i mînase la moarte, absolut fără nici un rost. De aceea, pentru a șterge într-un fel toate presupunerile și comentariile nedorite, autoritățile militare se arătară interesate în organizarea unor funeralii grandioase și cum tocmai atunci se nimeri să-l aibă la îndemînă pe unchiul meu, îi încredințară lui misiunea urgentă de a pune la punct o înmormîntare cu toate onorurile cuvenite, căci numai în dosul acestora puteau să dispară orice speculații confuze în legătură cu moartea bravului maior.

Unchiul nu se lăsă pe tînjală și vrînd să-și demonstreze prodigioasa iscusință alcătui un cortegiu cu totul neobișnuit în condițiile modeste din zona frontului. Fantezia lui merse pînă acolo, încît în fruntea convoiului urma să pășească un ostaș ținînd în brațe o cruce acoperită cu zăbranic și, în plus, trebuia să poarte și o cocardă de doliu în vîrful capelei. În căutarea omului potrivit, privirea unchiului căzu pe soldatul rezervist Peterka, pe a cărui față palidă, cu ochii plecați, se citea pocăința. Desigur, ar fi fost cu neputință să încredințeze conducerea cortegiului unui flăcău flușturatec care să caște gura după muieri, nu de alta, dar pentru înmormîntare fuseseră aduse cu sila două sate întregi, formate, de fapt, numai din femei.

Cînd primi ordinul să apuce crucea, ostașul Peterka se învineți la față și după ce unchiul meu îi prinse în moțul capelei, cu propria sa mînă, cocarda neagră și fleșcăită, sărmanului om începu să-i tremure bărbia. Unchiul Josef puse această manifestare pe seama bășcăliei cazone, dar curînd îi fu dat să se convingă de eroarea lui. Cînd răsunară acordurile solemne ale marșului funebru, ostașul cu crucea începu să bocească în toată legea.

— Înainte ! ordonă unchiul Josef și cortegiul se puse în mișcare.

Săbiile sclipeau, împroșcînd fulgere în jurul lor, trupa mărșăluia, fanfara bubuia, iar caii, îmbrăcați cu cioltare negre, confiscate de unchiul Josef din curtea hanului — scuturau din capetele lor semețe, pe care atîrnau cocarde negre, la fel ca aceea purtată de ostașul Peterka, cuprins acum de o criză de plîns nestăvilită.

Văzîndu-l, populația civilă fu copleșită de emoție, iar babele de la țară, deprinse să bocească la orice îngropăciune, se apucară să jelească în gura mare. Și astfel, soldații, uluiți de această avalanșă de bocete arborară o mină gravă și severă. Cine nu știa ce poamă fusese răposatul maior !? De aceea plînsul tînguitor, ce se înălța peste sicriul lui, avu darul să-i zăpăcească pe toți.

Ostașul Peterka avea însă toate motivele să plîngă. Iar faptul că fusese ales de domnul acela ciudat, în haine civile, îi întărise convingerea că se știa totul despre el, că întreaga poveste fusese dată în vileag și ar fi

Clubul cărții digitale 2024

fost zadarnic să tăgăduiască ceva, cu atît mai mult, cu cît nimeni nu-l întrebase nimic.

Muzica funebră îi puse capac. Presimțea că ducea crucea spre groapă numai pentru a o înfige acolo în pămînt și apoi, pe țărîna încă proaspătă a mormîntului, să fie împușcat fără întîrziere, căci, în definitiv, el fusese cel care, în timpul ultimului atac, descărcase toate cartușele în direcția unde bănuia că se află ticălosul acela de maior. Firește, nu fusese singurul dar, de bună seamă, numai pe fața lui citise această ispravă omul în civil.

Și pășea ostașul Peterka în fruntea convoiului, și își plîngea de mila lui, iar cînd ajunseră la groapă, nimeni nu mai putu să-l stăpînească.

Unchiul Josef își făcu socoteala că pușlamaua n-avea să reziste mult în rolul său de bocitoare, și ordonă în grabă să se tragă salva de onoare. Rezervistul Peterka, încredințat că se trage asupra lui, căzu la pămînt.

— Scoală, nătărăule, îi șuieră unchiul la ureche, vrei să te închidă ?!?

Vocea aceasta, aducîndu-i aminte ostașului de vocea îngerească, avu darul să-l mai îmbărbăteze un pic și astfel ceremonia înmormîntării se încheie prin coborîrea sicriului în pămînt.

În timp ce plecau de la înmormîntare, ofițerii îi adresară unchiului felicitări și își dădură cu toții întîlnire în cîrciuma satului, de mult rechiziționată pentru corpul ofițeresc.

— Ce vrei pentru această frumoasă comedie ? îl întrebă unchiul Josef, practic, pe înlăcrimatul Peterka. Două țigări de foi îți ajung sau nu ?...

— Vreau îndurare, murmură, cu buzele tremurînde, rezervistul Peterka. Îndurare...

Apoi îi destăinui cum se petrecuseră lucrurile cu adevărat. Ascultînd spovedania ostașului deasupra mormîntului proaspăt al maiorului, unchiul își spuse în sinea lui ceva despre remarcabilele căi ale justiției și, întrucît apropierea morților îl înzestrase cu simțul înțelegerii pentru misterele sufletului omenesc, obținu eliberarea lui Peterka din rîndurile combatanților și trecerea ostașului la dispoziția detașamentului său. Cu acest prilej ieși la iveală că în viața particulară Peterka era proprietarul unui salon foto din Lanškroun, unde executa artistic fotografii tip carte poștală ilustrată pe care, pentru o mică sumă suplimentară, le și colora.

Spiritul neastîmpărat al unchiului meu intră din nou în acțiune și rezultatul fu că unicul aparat de doamne ajută, ce putuse fi descoperit în toată împrejurarea, fu rechiziționat pentru Peterka, iar acesta, potrivit instrucțiunilor date de unchi trebui să execute fotografia unui mormînt, anume încropit în acest scop. De-o parte și de alta a mormîntului unchiul postă cîte un ostaș cu arma la picior, în chip de gardă de onoare și întreaga priveliște o încadră artistic cu cîțiva puieți de molid, înfipți de mîntuială în pămînt. Peterka izbuti să plăsmuiască în spatele mormîntului un apus de soare de toată splendoarea, obținînd pe loc un dublu efect : un anumit lirism și o absolută neclaritate a fotografiei, așa cum, de altfel, îi stă bine unei opere de artă. Imagini asemănătoare confecționară cu duiumul, iar în unele cazuri, în locul apusului de soare, Peterka plăsmui munți sau coline.

Cînd, mai tîrziu, cîte o distinsă doamnă mult prea nerăbdătoare dădea bătaie de cap autorităţilor militare din Viena, i se înmîna cu operativitate fotografia mormîntului în care se odihnea soţul sau fiul ei, cu menţiunea că mormîntul se află momentan în zona frontului, dar, după o nouă înaintare victorioasă a armatelor noastre, îi va fi înlesnită vizitarea lui. Şi întrucît, pe măsură ce durata războiului se prelungea, oamenii erau din ce în ce mai avizi după o falsă consolare, aceste fotografii deveniră curînd o sursă de mare uşurare sufletească şi pe nimeni nu deranja faptul că toate erau aproape identice. Fiecare înţelegea că mormintele se aseamănă exasperant între ele, mai ales în vreme de război.

Această operă de binefacere scuti de multe griji organele militare superioare care, e ştiut, se pricep să fie neîndurătoare cu oamenii de rînd, în schimb sînt neputincioase în faţa unor persoane influente. Aşa se explică de ce mai toate autorităţile amintite priveau cu ochi buni şi indulgenţi activitatea unchiului Josef, desfăşurată pe placul Domnului şi, în consecinţă, nu-i îngrădeau posibilităţile de liberă mişcare. Şi astfel, unchiul Josef se mai repezea din cînd în cînd pînă la Praga, să tragă în piept aerul care-i plăcea din ce în ce mai mult.

Se cuvine a fi menţionat faptul că paşii lui nu ţinteau spre Viena. Ceva se destrămase între el şi doamna Loty, ca atunci cînd se retează odgonul ce leagă două corăbii : Corăbiile devin o jucărie în voia valurilor şi treptat-treptat, se îndepărtează una de cealaltă. Dealtfel nici doamna Loty nu manifesta dorinţa specială de a-şi revedea soţul. Cine ştie, s-ar putea să fi ajuns şi ea la

convingerea că bărbatul aflat departe de casă, şi care, drept urmare, nu-i poate împlini femeii serile pustii, nu merită osteneala de a fi dorit.

Pe unchiul Josef, comportarea ei nu-l frămînta cîtuşi de puţin, dimpotrivă, era bucuros că e lăsat în pace. Şi apoi, dintotdeauna Praga îl impresionase profund, nu atît prin gloria sa străveche, cît prin numărul impunător de fete tinere şi frumoase. Iar acestea erau din belşug, chiar şi pe timp de război.

În afară de asta, aici avea şi întreprinderea şi nu era uşor s-o ţină pe linia de plutire. Domnul Šustr se îmbăta mai rău ca înainte, pe timp de pace, dar acum nimeni nu mai privea acest fenomen cu atîta severitate. Dealtfel celelalte întreprinderi se aflau într-o situaţie similară ; treburile erau conduse într-un loc de văduve de război, în altul de soţii ce aşteptau întoarcerea bărbaţilor de pe front, iar morţii erau îngropaţi de mîntuială şi fără pompă. Viaţa şi moartea începeau să aibă acelaşi chip.

Şi totuşi, viaţa unchiului Josef ar fi decurs şi aşa în linişte, pentru că Praga afla veştile despre război abia de la a doua mînă. Dacă n-ar fi fost cozile la pîine — şi din păcate erau prea multe — viaţa aici ar fi fost de suportat. Cine fusese pe front avea simţul modestiei şi numai faptul că în locul canonadelor auzea la Praga zvonul tulburător al catedralelor, era de natură să-i aducă buna dispoziţie.

Dar eroului meu îi era sortit să fie veşnic zgîlţîit de mări furtunoase şi urmărit de dizgraţia zeilor.

Aceasta se manifesta în activitatea neobişnuită a autorităţilor cazone, care au mers, ca să zicem aşa, pe două linii paralele. Una îl încadrase pe unchiul Josef printre specialiştii ei de înaltă calificare şi nu se zgîrcea cu laudele la adresa lui, iar alta, neştiind nimic de toate astea, se apucase să-l caute de zor pe un anume Frajvald Josef, domiciliat la Viena, care ori fugise de la datorie, ori murise, fără însă să încunoştiinţeze autorităţile, ceea ce avu darul să întărîte, şi pe bună dreptate, birocraţia austriacă.

Din scrisoarea iritată a doamnei Loty, pe care o primi la Praga, află că în locuinţa lor se prezintă mereu poliţia vieneză şi-l caută. Viu sau mort. Aşa stînd lucrurile, pe unchiul Josef începu să-l preocupe serios ideea de a-şi întocmi un act de deces fals, dar nu era sigur dacă vreodată, în viitor, autorităţile îi vor permite să se mai reîntoarcă printre cei vii.

Aşa că preferă să-şi întrerupă viaţa tihnită din spatele frontului şi porni din nou în vîltoarea războiului, de data asta pe frontul italian. Să cauţi acolo nişte morminte rătăcite era mai mult decît dificil. În Dolomiţi frontul nu se clintea, luptele se dădeau pentru orice stîncă izolată şi cînd armatele pătrundeau în cîte o vîlcea îngustă de unde drumul nu ducea nicăieri, evenimentul era sărbătorit ca o victorie neobişnuită.

Omul trăia aici în relativă siguranţă, la adăpostul pietrei înclinate, dar dacă făcea imprudenţa să scoată capul în afară, categoric îl pierdea. Lenjeria Jäger îl lăsase de mult pe unchiul Josef, inclusiv manşetele de lînă, şi în adăposturile de piatră îl chinuia reumatismul. Aştepta,

deci, cu nerăbdare, primăvara şi blestema de mama focului consecvenţa autorităţilor cazone, care erau în stare să jelească mii de morţi, dar nu putea să suporte existenţa unui om în viaţă, încă neînrolat. Praga era fără îndoială mai agreabilă decît superbul peisaj romantic al Alpilor Dolomiţi.

Destinul îl împotmoli, împreună cu detaşamentul său de cinci oameni, într-o vîlcea micuţă, unde nu se vedea nimic, nici măcar, o cocioabă izolată, în schimb, odată cu apropierea iminentă a primăverii, începu să se topească zăpada şi primele flori ţîşniră la lumină. Soarele strălucea în toată splendoarea şi încălzea atît de tare încît unchiul dădu ordin să se construiască o bază trainică, de unde urmau să se întreprindă acţiunile de explorare. Ţinînd seama însă de faptul că situaţia nu putea fi încă stăpînită, prudentul meu unchi întocmi cîteva rapoarte, anunţînd că mormintele căutate se află deocamdată pe teritoriul inamic. Abia după aceea se linişti şi dacă ar fi avut niţică mîncare în plus, ar fi avut toate motivele să considere această vale un dar picat din împărăţia zeilor. În felul acesta însă, se puteau bronza cu maţele ghiorăind de foame. Din cînd în cînd i se mai trimitea unchiului cîte un om care să le asigure aprovizionarea, acţiune, fireşte, nu lipsită de riscuri, căci fiecare avea grijă să înfulece pe drum măcar o parte din raţie. Pînă la urmă, unul nu mai veni deloc, fugise probabil cu provizii cu tot. Şi astfel rămase unchiul meu acolo doar cu patru oameni şi n-aveau ca hrană decît o conservă pe zi ; în schimb, în mintea lor se înfiripă, pe în-

delete, speranța că în acea vale a paradisului ar fi putut supraviețui războiului.

— Dacă am avea pîine, oftau soldații. Și muieri !

Dar nu era nici una nici alta. Și numai pace, liniște și soare era cam puțin pentru soldați.

Mai mult de plictiseală, încercară să găsească alte baze de aprovizionare, și culmea, în direcția opusă pozițiilor austriece. Așa se face că unul dintre ei izbuti să se strecoare într-un sat italian. Se întoarse încărcat cu pîine și două sticle de vin și fu întîmpinat cu urale. După ce-i asigură că în satul cu pricina sînt și femei, ceilalți se arătară dispuși să întreprindă și ei oricînd această dificilă incursiune.

Se înțelege de la sine că povestea nu putea fi tăinuită la nesfîrșit. Și astfel, într-o bună zi, în vîlceaua părăsită și plină de farmec, unde sticlele cu vin se răceau de minune în apa repede a pîrîiașului ce izvora din ghețarii alpini, pătrunse, în sunetele unor comenzi energice, un detașament de bersalieri. Erau conduși de un tînăr ofițer și cuceriră valea potrivit celor mai riguroase reguli ale științei militare, cu patrule de acoperire care se cățăraseră pe stînci și înjurau de mama focului, la tot pasul.

Oboseala lor nu egala nici pe departe rezultatele dobîndite, acestea fiind, într-adevăr, mai mult decît slabe : patru ostași despuiați, de naționalități nedefinite (pentru că orice bărbat în pielea goală poate fi la fel de bine italian ori austriac). În sfîrșit, dintr-o cocioabă mică și amărîtă de piatră, răsări un domn în civil, căci dintr-o fulgerare a minții unchiul pricepu ce se întîmplase și

cum i-ar fi fost neplăcut să primească vizita unei solii militare în maiou și indispensabili, se îmbrăcă la iuțeală.

Italienii făcură să țăcăne închizătoarele armelor și insistară ca oamenii unchiului Josef să se predea. Drept care, la rîndul lor, aceștia îi invitară respectuos, firește în cehă, să-i pupe undeva. Nu de alta, dar situația era mai mult decît penibilă : înainte de sfîrșitul războiului viața nu făcea nici cît o ceapă degerată în tranșee, darămite în prizonierat. Ofițerașul italian, convins că soldatul inamic care se ducea să cumpere provizii în satul italian avea să-i ducă cel puțin la statul-major austriac, nu izbuti să-și ascundă dezamăgirea. Iar apariția neașteptată a bărbatului în haine civile avu darul să-l năucească de-a binelea. În timp ce soldații austrieci stăteau cu mîinile în sus, misteriosul civil se bucura de o anumită libertate.

Adunîndu-și apoi în grabă toate boabele de italiană, latină și alte limbi, unchiul Josef i se adresă ofițerului pe un ton distins :

— *Signore capitano, un momento...* [1]

Și, după ce-i făcu semn spre locul unde, în jurul vetrei, se aflau cîteva pietre în chip de scaune, se duse și el acolo, cu o sticlă de vin. Soldații lui se întunecară la față, căci era un vin faimos și, totuși, în clipa aceea unchiul n-ar fi putut să facă nimic mai înțelept. Îl pofti curtenitor să ia loc pe căpitanul care, bineînțeles, nu era căpitan, ci numai locotenent și își etala italiana în așa fel, încît să-l facă să priceapă că ei sînt una expediția di pompa funebra și că adună morții.

[1] Domnule căpitan, o clipă (it.).

Clubul cărții digitale 2024

Ofițerul era originar din Milano și știa un pic germana, așa că se înțeleseră mai mult gesticulînd, și astfel, pînă la urmă, tînărul „căpitan“ le îngădui soldaților austrieci să lase mîinile în jos și să se îmbrace.

— *Salute,* spuse unchiul, ridicînd cana de tinichea. Ofițerașul nu putu să facă nimic altceva, decît să bea.

— *Primavera,* reluă unchiul. *Prima primavera.*[1]

— Ja, schöner Frühling[2], consimți ofițerașul.

— Văd că sînteți un om instruit, zîmbi unchiul. Îmi pare rău că tratația mea e atît de modestă. Precum vedeți, nu sînt soldat, ci un amărît de civil. Iar aceștia patru sînt ordonanțele mele...

Și, cotrobăind prin raniță, scoase de acolo celebrele fotografii ale mormîntului frumos amenajat.

— Iată, în asta constă munca noastră...

— Madona mia, exclamă ofițerașul, pe un ton sentimental.

— Așa e, căpitane, avem o îndeletnicire sumbră. Mamele înlăcrimate sînt peste tot aceleași, la Roma ca și la Viena. Sînt sigur că mama dumneavoastră se roagă și ea pentru fiul ei plecat în război.

— Ah, da, încuviință ofițerașul, gata să-l podidească plînsul.

Soldații italieni, împovărați de arme, stăteau de pomană, ceva mai încolo. Apoi, încet-încet, se întinseră pe iarbă, în timp ce zdrențăroșii în uniformă austriacă priveau cătrăniți, neștiind ce avea să se întîmple cu ei.

---

[1] Grozavă primăvară — jumătate în cehă, jumătate în italiană (n. t.).

[2] Da, frumoasă primăvară (germ.) (n. t.).

Ofițerul își dădu numaidecît seama de situația sa și, lăsînd repede cana din care băuse, se grăbi să spună :

— Vă spun sincer, domnule, cu dumneavoastră nu știu ce să fac. Sînteți o persoană civilă, și soldații Majestății Sale regele Italiei sînt oameni corecți. Pe cei patru soldați, însă, trebuie să-i iau prizonieri.

— Eu vă înțeleg, e o pradă săracă, după ce ați cucerit o vale întreagă, ținu să sublinieze unchiul.

— Nu-i așa ? se bucură ofițerașul. La drept vorbind acțiunea putea fi periculoasă, dacă aici s-ar fi aflat unități puternice ale inamicului... N-am bănuit...

— Că veți găsi aici doar patru gropari, îl întrerupse unchiul zîmbind și sorbi încet din cana cu vin.

Ofițerul tăcea plictisit.

— Înțeleg, reluă unchiul, înțeleg că nu v-ar cădea bine să raportați că, în afara unui civil, ați capturat patru cărători de cadavre, cum spunem noi, sau în latină, *milites funebrales.* Asta ar minimaliza eroismul dumneavoastră.

— Și atunci ce să fac ? De vreme ce i-am luat prizonieri.

— Asta o știm numai noi cei de față și nimeni altcineva îi curmă vorba unchiului Josef, cu un gest liniștitor. Vă ofer altă soluție, căci, vorba aceea, eu știu ce-i războiul. Raportați că ați avut de înfruntat o unitate austriacă puternică, pe care ați obligat-o să se retragă în urma unui tir violent. După aceea ați pus stăpînire pe un vast teritoriu, care, în felul acesta, a ajuns sub controlul italian.

— Nu... asta niciodată..., refuză ofițerul, cu o voce categorică.

Apoi se uită în jurul lui și văzîndu-i din nou pe cei patru jerpeliți spuse :

— Zău dacă știu ce să fac...

— Va să zică, de acord, interveni unchiul Josef, ridicînd surîzător cana cu vin. Ferda, îl strigă el apoi pe unul din oamenii săi. Adu și cealaltă sticlă. Cu pîinea, din păcate, stăm prost.

— Pîine avem noi !

Soarele strălucea în toată splendoarea sa, drept care ofițerul și unchiul Josef se tolăniră pe iarbă.

— Cînd stau și mă gîndesc că într-o bună zi veți da peste mormîntul meu !...

— Asta nu e musai să se întîmple, îl încurajă unchiul. Firește, dacă veți fi rațional. Gîndiți-vă că, totuși, supraviețuitorii sînt întotdeauna mai mulți decît morții Și apoi, cine vă obligă să vă omorîți cu firea ? Ați ajuns azi pe acest teritoriu, de ce să vă grăbiți mîine înapoi ? Vă asigur că aici e foarte plăcut și, nu uitați, fiecare zi din viață are prețul ei...

Ofițerul îi întinse din nou cana, să i-o umple :

— De unde aveți vinul ăsta ? Nu e rău, chiar dacă e un pic amărui... Aș putea să trimit oamenii mei să mai aducă... Ce ziceți, pînă diseară pot fi înapoi ?

— Fără îndoială. Vă pun la dispoziție un om de-al meu, ca să le arate drumul cel mai lesnicios.

Cînd soarele coborî la asfințit, și începu să se lase răcoarea, soldații unchiului încinseră focul, și, în general,

se comportară ca niște gazde ospitaliere. Nu de alta, dar italienii căraseră din satul cu pricina cîteva damigene.

A fost o seară minunată. Schimbară între ei brichetele, iar ostașul numit Ferda, întristat de faptul că n-avea brichetă, schimbă bocancii.

— În sănătatea mamei dumneavoastră, *capitano*, începu unchiul Josef.

— Să trăiască și să fie sănătoasă mulți ani, spuse ofițerașul înduioșat. Am și o soră ! Și scoase numaidecît din buzunar fotografia.

— *Bella, bellissima, capitano*, pe cinstea mea ! O dată cînd o să vin la Milano o să-i trimit un buchet de trandafiri, firește, cu voia dumneavoastră.

Și astfel făcură un schimb îndelungat de amabilități, apoi se îmbătară laolaltă, așa cum scrie la carte.

Soarele se săltase din nou peste zare, dar toți mai zăceau încă înfofoliți în mantalele lor. Abia cînd aerul se încălzi cum trebuie, unchiul Josef dădu ordinul de plecare.

— Băieți, nu uitați că ne retragem în fața unei unități inamice mai puternice ! Cine spune altceva, îl mănîncă lanțurile. S-a înțeles ?

Apoi, întorcîndu-se spre ofițerul italian, făcu o plecăciune adîncă :

— *Signore capitano*, toată stima !

— Onoarea a fost de partea mea, distinse domn ! Îmi pare rău că am băut ieri tot vinul.

— Nu-i nimic, mai închinăm noi un pahar, după război. Dumneavoastră puteți să vă aduceți astăzi alte

rezerve de vin. Şi nu uitaţi — fiecare zi de viaţă e bună !

Cînd detaşamentul austriac ajunse destul de departe, italienii deschiseră focul, şi astfel cuceriră valea după toate regulile artei militare. Ofiţeraşul înţelesese, de bună seamă, sfatul unchiului. Dealtfel, mai tîrziu fu avansat la gradul de căpitan.

La rîndul său, unchiul se alese cu laude din partea Comandamentului, deoarece, aşa cum suna ordinul de zi, scosese din încercuirea inamică unitatea ce-i fusese încredinţată şi răzbise cu ea pînă la propriile poziţii. Din fericire, nimeni nu sesiză că săvîrşise acest act de vitejie fără arme.

— Frajvald, îi spuse seara la cazino un colonel dolofan. Cum văd, de data asta dumneata nu scapi de tinichea !

— Din păcate, domnule *oberst*[1], sînt o persoană civilă şi onorurile militare nu mi se cuvin. Dar, dacă aţi găsi că e nimerit mi-ar prinde tare bine dacă aţi trimite la Viena o confirmare a faptei mele. Ştiţi, domnii de acolo vor cu orice preţ să mă încorporeze.

— Sînt nişte tîmpiţi, ca toţi conţopiştii din *hinterland*[2]. Nu-i nimic, mă răfuiesc eu cu ei. Auzi dumneata, să ia cu arcanul un erou ! Unde s-a mai pomenit aşa ceva ! !...

Ameninţarea şi-o puse în aplicare cu atît mai mult, cu cît medalia de aur pentru bărbăţie o primi el în locul unchiul Josef. În armată se mai întîmplă şi asemenea

---

[1] Colonel (germ.) (n.t.).
[3] Interior (germ.) (n.t.).

lucruri. În schimb, unchiul plecă în permisie la Viena, unde află că încorporarea lui nu mai era de actualitate.

Şi nu-i rămase, deci, decît să-şi aducă aminte că are la Viena o soţie pe care n-o mai văzuse de atîta amar de vreme. Nu că ar fi fost animat de o dorinţă deosebită de a o vedea, dar avea, totuşi, mustrări de cuget. Nu-i mai scrisese de mai bine de un an. Cel puţin să-i facă o vizită. Cine ştie, poate că între timp a devenit mai înţeleaptă, ascultîndu-i sfatul că războiul oferă comerţului deopotrivă pagube şi înflorire. Depinde de care capăt apucă omul.

Străbătea încet străzile Vienei, unde începuse să se facă simţită prezenţa nefastă a războiului şi, pentru mai multă siguranţă, îşi încropea în minte cuvîntarea pe care urma s-o adreseze soţiei sale. Nu se îndoia nici o clipă că doamna Loty avea să-i arunce în obraz numai reproşuri. Iar el, ca bărbat venit din iadul frontului, îi va zugrăvi cîteva întîmplări de natură s-o determine să-i ceară iertare, şi încă bucuroasă. Putea, de pildă, să-i spună cum s-a retras cu oamenii lui de-a lungul văii alpine, în timp ce în spatele lor bubuiau canonadele italienilor. Într-un fel, povestea nici nu era lipsită de un dram de adevăr. În general, n-o să-i dea răgaz să facă pe ofensata, căci ofensatul va fi el. „Atîta timp am fost plecat şi tu nu mi-ai trimis un rînd !" Unchiul, ce-i drept, nu era soldat, în schimb, se pricepea la strategie şi ştia că apărarea cea mai bună este atacul. Hotărî deci să atace frontal. În felul acesta, inamicul va ezita şi va fi înfrînt. „Iar eu, îşi spunea el în sinea lui, voi pleca la Praga, chiar mîine. Casieriţa aceea de la

hotelul Šroubek e nespus de interesantă. O fetiță de la țară, durdulie și atît de drăgălașă. Cum de mi-am adus aminte de ea tocmai acum ? ! ?“

Dacă ar ști omul de ce și de cine își aduce aminte !

Dacă ar ști omul în ce aventură se lansează, de pildă, întorcîndu-se acasă neanunțat ! Dealtfel, așa a sosit și Ulise în Ithaka sa natală și ce necazuri au ieșit pe chestia asta ! Și mergea acum Ulise pe una din străzile Vienei fredonînd în surdină, bine dispus. Subestima un pic situația lui și se gîndea un pic la casierița lui din Praga.

*

Cel mai rău, băiete, e atunci cînd ești absolut sigur de ceva. E soarta tristă a omului ca toate certitudinile lui să fie zadarnice, iar atunci cînd își închipuie că poposește pe stîncă, să cadă pradă valurilor și acestea să se joace al dracului cu viața lui. A fi sigur de ceva e cea mai mare incertitudine omenească. Îți spun acum ceva de la bărbat la bărbat, ca să știi că cea mai mică certitudine în această lume nesigură este femeia, iar femeia, precum se știe, constituie prefigurarea lumii. Chibzuiește și tu ! Eram însurat cu o femeie mult mai în vîrstă ca mine, cu o femeie pe care anii au blagoslovit-o nu numai cu riduri pe obraz, ci și cu multe kilograme peste greutatea firească. Ce mai, s-o spunem pe șleau, cu o femeie atît de grasă, încît te apuca și groaza cînd o vedeai. Asta făcuse timpul din ea și, cinstit vorbind, în ciuda faptului că povestea n-avea darul să mă bucure, eram totuși dispus s-o suport, pentru că o asemenea certitudine poate fi, cel puțin, prețuită. Rîzi, băiete,

rîzi în gura mare ! Mergeam pe stradă sigur de mine și, ca întotdeauna, triumfător. Mai rîzi o dată și destinul meu îți va fi de mare învățătură. Căci pe lume nu există decît o singură certitudine, pe care oamenii se străduiesc, cu disperare, să n-o ia în seamă. Ei bine, această certitudine este moartea. Dacă ar avea minte, ar prețui-o, căci e o certitudine sublimă, singura garantată pentru toți. Dar noi, oamenii, sîntem o seminție slabă, și proprie ne este frica ! Și, vai, de cîtă frumusețe sîntem păgubiți în felul ăsta !... Mergeam pe străzile Vienei și gîndul mi-era la fata aceea din Praga, despre care o să-ți mai povestesc. Mergeam plin de certitudini, ca peste foarte puțin timp să-mi dau seama de valoarea lor incertă.

*

Unchiul era îmbrăcat potrivit anilor războiului. Cum venea de pe front, avea paltonul șifonat și plin de pete, pălăria de mult își pierduse linia elegantă, iar șalul din jurul gîtului bătea în mai multe culori, din care nici una nu era cea inițială. Ce să-i faci, frontul nu e loc de menajat îmbrăcămintea. De aceea, cu atît mai mult se bucura unchiul că avea să se schimbe. Da, o să-și pună costumul cel mai bun. Nimic nu-i dă omului mai multă distincție ca un costum bine călcat, nimic nu-l convinge mai de mult de trăinicia lumii ca o cămașă cu plastronul scrobit și cu butoni de aur la manșete.

Se uită la ceas. S-o caute la ora aceea pe doamna Loty acasă ar fi fost un nonsens. Se îndreptă deci spre magazinul ei. Ajuns în fața lui, înmărmuri. În locul unde odi-

Clubul cărții digitale 2024

nioară se vedea firma Zwirnhandel — *Posamtem* [1], atîrna acum o tăblie de lemn cu inscripția : Birou de tranzacții imobiliare. Că mai existau acolo și articole de mercerie, descoperi abia după ce își aruncă o privire în vitrină.

Prăvălioara era vizibil neglijată, geamurile murdare. Unchiul Josef se încruntă și dădu buzna înăuntru. În fața tejghelei, dată acum de perete, se afla un birou. Un bărbat grăsuliu, cu fața spuzită și plină de coșuri, se ridică agale de pe scaun și se adresă cu o voce dulceagă :

— Poftiți, vă rog... Dorința dumneavoastră ?... Vînzare ? Cumpărare ? Oferim prețurile cele mai mari... Binevoiți a lua loc.

Unchiul Josef nu luă loc și nici prețul cel mai mare nu-l ceru. La prima vedere, biroul de tranzacții imobiliare lăsa impresia unei întreprinderi de mîna a zecea. Ochii lui mînioși îl neliniștiră pe domnul cu fața spuzită. Pocni din degete și din spatele peretelui despărțitor își făcu apariția o altă persoană, aflată probabil la îndemînă pentru orice eventualitate. La chip aducea cu un boxer în retragere.

— Ce căutați aici ?!! tună unchiul Josef.

Cei doi bărbați arborară o mină de parcă ar fi vrut să i se împotrivească.

Și, într-adevăr, după un scurt răstimp, cel cu fața spuzită începu :

— Cum adică !?!...

Iar celălalt, cu chipul de boxer, îl secondă numaidecît :

---

[1] Mercerie, galanterie (germ.) (n.t.).

— În fond, ce cauți dumneata aici ?!!

— Eu am ce căuta, ripostă unchiul. Unde e doamna Loty ?

— Ce-ți pasă ? replică boxerul.

— Gata, onorate domn, gata, m-am săturat de palavrele astea. Cu permisiunea dumitale însă, îți spun că e nevasta mea.

Celor doi li se lungi fața de uimire. Era limpede că, în scurt timp, dugheana avea să devină un cîmp de bătălie și amîndoi se simțiră oarecum jenați. Situația se complicase pe neașteptate.

— Loty nu se pricepe cum trebuie în negustorie, asta am spus-o eu mai de mult, reluă unchiul Josef pe un ton meditativ, rotindu-și privirea prin încăpere. Altfel, un magazin prosper n-ar fi ajuns să fie porcăit în halul ăsta, cu o tarabă nenorocită ca a voastră.

— Pardon, interveni bărbatul cu fața spuzită, asta nu permit. Sîntem o firmă înregistrată.

Unchiul Josef ar mai fi continuat probabil să-și expună părerea lui despre comerț, dar în clipa aceea intră în prăvălie corpolenta doamnă Loty. Era mai grasă decît se temuse el. De gît îi atîrna lornionul. Își aminti că de obicei îl folosea numai la citit. Pesemne însă că acum nu mai vedea deloc fără el.

— Gata, băieți, spuse ea cu veselie. Am luat pîinea pentru toți. Dar mi-am omorît picioarele cu atîta stat la coadă...

Și se lăsă pe un scaun care trosni sub greutatea ei.

— Loty ! izbucni unchiul Josef cu asprime și ea, recunoscînd această voce, își duse speriată lornionul la ochi.

— Tu !?! murmură ea, uluită. Credeam că...

— Că nu mă mai întorc, nu-i așa ? o ajută unchiul Josef. Am observat acest lucru... Apropo, ce vrea să însemne tot circul ăsta ?

Doamna Loty nu părea însă a fi prea intimidată :

— Asta înseamnă că, așa cum vezi, a trebuit să-mi agonisesc și eu traiul într-un fel, de vreme ce distinsul meu soț nu mi-a dat nici un semn de viață, de mai bine de un an.

— Vrei să spui, că-ți agonisești traiul cu marafeturile astea ? întrebă unchiul Josef, arătînd cu un aer de revoltă spre masa ce servea de birou, acoperită cu tot felul de hîrțoage.

— Am închiriat jumătate din magazin unor persoane demne de încredere. Mi-au fost recomandate.

Unchiul Josef uitase de-a binelea de cele cuvenite din partea unui soț întors de pe front, după o absență de un an. Dar, pe cît se pare, uitase și doamna Loty. Era, deodată, altă femeie, de-a dreptul străină.

— Recomandate ! rîse unchiul Josef batjocoritor. Aș fi tare bucuros să aflu cine a putut să-i recomande pe acești ilustri...

În clipa aceea, ca o culminare a perfidiei, se furișă în dugheană un omuleț pirpiriu și amărît. Era domnul Merhaut. Îl recunoscu pe unchi numaidecît și încercă să se strecoare din nou în stradă, dar unchiul îl agăță de gît cu mînerul curbat al bastonului său și-l trase înapoi. Domnul Merhaut scoase doar un piuit.

— Nu cumva dumneata ai fost acela care i-a băgat aici pe indivizii ăștia ?!? strigă unchiul Josef amenințător.

Domnul Merhaut chițăia și horcăia ușor, iar doamna Loty se năpusti asupra unchiului ca să-i ia apărarea.

— Domnul Merhaut e un suflet de aur... Dacă nu era el, eu nu mai trăiam... Domnul Merhaut e un om cu o mare forță spirituală !...

Unchiul rămase atît de uimit, încît îl lăsă pe omuleț în pace. Acesta, fără a mai ține seama de forța sa spirituală, o zbughi iute din prăvălie și, ajuns în stradă, începu să zbiere :

— Ajutor !

— E un măscărici, spuse unchiul Josef cu dispreț, iar tu o gîscă proastă ! Ai făcut din magazinul tău o cocină de porci și pe deasupra mai stai și la coadă ca să iei pîinea pentru acești iluștri seniori ! Rușine !

— Ție să-ți fie rușine ! M-ai părăsit ! explodă doamna Loty.

— Mi-am slujit patria ! tună unchiul.

— Domnule, interveni bărbatul cu fața spuzită, cred că ne-am putea înțelege. Eu sînt agent de tranzacții imobiliare. Sper că n-aveți nici un motiv să fiți gelos pe mine.

Unchiul rîse înspăimîntător și, fără să rostească o vorbă, deschise ușa și îl azvîrli pe agent afară, cu o repeziciune neașteptată. Acesta îl doborî în fața dughenii pe miorlăitul domn Merhaut, bărbatul cu o forță spirituală neobișnuită, cum pretindea doamna Loty, în timp ce boxerul, rămas singur, studia situația. Pînă să ia o

decizie, răsări în stradă un gardian cu pene de cocoş la pălărie şi intră numaidecît în magazin.

— Ce se întîmplă aici ?

— Violenţă, domnule comisar, se văicări inimosul Merhaut.

— Un chiulangiu de pe front, reclamă agentul de tranzacţii imobiliare, arătînd spre unchiul meu.

Unchiul Josef o privi un timp în tăcere pe doamna Loty care se încrunta la el. Apoi rosti cu glas domol :

— Ai fost cîndva o doamnă distinsă, acum însă e mai mare ruşine să se uite omul la tine... Ai devenit o zdreanţă !

Doamna Loty scoase un urlet deznădăjduit şi se lăsă din nou pe scaun.

— Cine sînteţi, domnule ? Actele dumneavoastră ! interveni gardianul cu severitate.

— Sînt împuternicitul special al statului-major, însărcinat cu misiuni speciale.

Glasul unchiului răsună atît de solemn, încît domnul Merhaut îşi subţie ochii.

— Nu-i daţi crezare, domnule comisar, spuse doamna Loty, în mod cu totul surprinzător, e soţul meu. Un cioclu şi atîta tot.

În clipa aceea se petrecu un lucru cu totul ieşit din comun. Unchiul, cu capacitatea lui de a lua o hotărîre fulgerătoare în situaţii deosebit de complicate, spuse pe un ton glacial :

— Am fost soţul dumneavoastră, stimată doamnă !

Apoi, adresîndu-se cu un aer distins gardianului adăugă :

— Să mergem niţel mai încolo, aici nu putem sta de vorbă.

Gardianul, neobişnuit cu asemenea situaţii, îl urmă năuc şi supus.

Merseră o bucată de drum fără să rostească o vorbă.

— Trebuie să vă legitimez, spuse în cele din urmă gardianul, aproape respectuos.

— Am sosit chiar acum de pe front.

— În civil ?

— Precum vedeţi... Doriţi să mă legitimaţi la comisariat ?

— Nu e nevoie... Ajunge şi aici.

Unchiul Josef scoase hîrtia care-i deschisese uşile pe toate fronturile, şi gardianul duse imediat mîna la pălăria cu panaş, în semn de salut :

— Vă rog să mă iertaţi...

— Mă rog..., îi răspunse unchiul Josef, clătinînd din cap. Apropo, unde e pe aici o cîrciumă, unde aş putea să mănînc şi să beau ceva ?

— Asta o să fie mai greu, domnule... Ştiţi, e jale... Dar, dacă mai mergem puţin, pe a treia stradă de aici am eu un cunoscut care ne-ar da ceva. Intrăm prin spate, pe la bucătărie. Se înţelege, ar costa ceva...

— Nici moartea nu e pe gratis..., îi replică unchiul Josef, cufundîndu-se cu totul în meditaţiile sale.

Ceea ce-i fusese dat să afle în urmă cu cîteva clipe, era, pur şi simplu, de necrezut. Trei gineri într-o singură casă ! Mai precis, într-o singură dugheană ! Şi ce pretendenţi !... Şi pe ăştia îi preferă doamna Loty mie !...

Își atinse obrajii cu mîna. Avea senzația că tocmai încasase o pereche de palme. Pe urmă răsuci din cap neîncrezător :

— Asta e de neînchipuit.

Gardianul strînse din umeri :

— Ce să-i faci, e război și totul e de neînchipuit, cinstite domn. Băiatul meu a căzut prizonier la ruși... Nici pînă azi nu-mi vine să cred. Aveți vreo plîngere împotriva celor trei domni ? Au încălcat cumva drepturile dumneavoastră de proprietate ? În cazul acesta am putea interveni.

— Nu, nu m-au tulburat cu nimic. Prăvălia e a soției mele, și, pe cît se pare, și a lor.

— Dumneaei era, într-adevăr, soția dumneavoastră ? Nu vă supărați, dar și asta e de neînchipuit...

— Da, aveți dreptate, astăzi e, într-adevăr, de neînchipuit, încuviință unchiul Josef cu sentimentul că rostește o frază de-a dreptul fatală.

După aceea se înfundară amîndoi în cîrciuma amintită și se strecurară direct în spatele bucătăriei, unde, peste puțin timp, simțiră un miros acceptabil de gulaș. Era, ce-i drept, de cal, dar părea gustos. Gardianul făcu un gest, ca și cînd ar fi vrut să se retragă.

— Așezați-vă și luați și dumneavoastră o porție. Domnule cîrciumar, fiți bun și aduceți-ne, mai întîi, de două ori ceva tare. Pe urmă, vin.

— Cărui fapt datorez această cinstire, stimate domn ? întrebă gardianul cu modestie.

— Răspunsul e cît se poate de simplu, îi răspunse unchiul, cu simț practic. Dumneavoastră ca persoană oficială, veți depune mărturie că m-am întors pe neașteptate de pe front și, intrînd în prăvălia soției mele, am găsit acolo trei indivizi de care soția mea se îngrijea și, drept urmare, ea însăși m-a poftit să părăsesc prăvălia. Am ieșit de acolo într-o liniște desăvîrșită, fără să depun vreo împotrivire, deoarece îmi pun toată speranța în judecata dreaptă a tribunalului cezaro-crăiesc. Întocmai așa va fi întocmită plîngerea mea.

— Vreți să vă judecați cu ei ?

— Nu, cu soția mea... Dumneavoastră ce-ați face în locul meu, domnule gardian ?

Gardianul, care între timp își scosese pălăria și se desfăcuse la cingătoare, spuse după cîteva clipe de chibzuință :

— Eu i-aș muta fălcile, așa cum scrie la carte și pe urmă dumneaei s-ar întoarce la mine cît ai zice pește.

— Iar eu, ca să scap de această primejdie, îi voi intenta acțiunea de divorț.

Și chipul unchiului Josef fu inundat de un zîmbet fericit. Ca să vezi, războiul ! E plin de surprize și de întorsături neașteptate. Cînd s-a înapoiat în Ithaka lui natală Ulise a găsit acasă la scumpa lui Penelope trei pretendenți și a trebuit să ducă o luptă aprigă cu ei.

„Eu, firește, nu sînt Ulise, își spuse unchiul și, de aceea, divorțez. În afară de asta, Ithaka mea nu e Viena, ci Praga. Acolo am o întreprindere de pe urma căreia trăiesc. E drept că mi-a transcris-o doamna Loty pe numele meu, dar, din punct de vedere juridic, nu mai poate face nimic. E a mea și nu a ei. În privința legii stau foarte bine."

Clubul cărții digitale 2024

Gardianul îl cercetă îndelung, cu o privire binevoitoare. De multă vreme nu-l mai invitase cineva la un asemenea ospăț:

— O să depun mărturie despre tot ce-am văzut și, slavă Domnului, au fost destule. Notați adresa mea.

Și, zîmbind, se grăbi să adauge:

— Cînd mă gîndesc că prăpăditul acela m-a chemat să vă iau la rost, mă apucă toți dracii! Da, da, în război totul e de necrezut...

Filozofau din belșug, dar vorbeau puțin, ca adevărați filozofi. Gardianul mai mult bea, în timp ce unchiul avea senzația că se află undeva, pe țărmul mării, de unde tocmai se îndepărta o corabie.

M-a lovit nenorocirea, își spunea el în gînd. Dar arta de a trăi constă tocmai în aceea de a ști să întorci nenorocirea în favoarea ta. Să plece corabia! De-acum încolo, Ulise nu mai iese în larg.

În cele din urmă, gardianul ațipi. Unchiul achită consumația, iar pe martorul adormit îl lăsă în grija zelosului cîrciumar...

— Asta i se întîmplă adeseori domnului Hubr, ținu el să menționeze. Îl cunosc de mult... Vă mulțumim și să veniți mai des pe la noi. Uneori mai fac rost și de-o bucățică de porc.

Unchiul Josef făgădui dînd din cap, dar în sinea lui își spuse: „Nu, nu, pentru mine Viena e un oraș închis."

Luă o trăsură și porni spre gară. Nu-i fu greu să aștepte trenul două ore. Îl așteptă însă cu o nerăbdare mereu crescîndă și în acest timp se întreba cu nostalgie: „Ce-o fi făcînd, oare, domnul Šustr!?! Dar camerista de la micuțul hotel din Vinohrady... Dar fetele de la „Păianjenul"... Dar casierița de la Šroubek! Te pomenești că s-o fi măritat!...

Ideea aceasta, spre marea lui mirare, îl ustură mai mult decît decăderea doamnei Loty, care, deodată, îi deveni atît de străină, de parcă tot ce se întîmplase cu numai cîteva ceasuri înainte ar fi fost o poveste veche, aflată de la cineva cu mulți ani în urmă...

Trenul gîfîia, unchiul moțăia într-un colț al compartimentului de unde auzea o voce cîntînd un cîntec cunoscut: Praga e al cehilor rai... Iar inima lui creștea de dragoste pentru țara lui și pentru libertatea dobîndită într-un mod atît de straniu și de neașteptat.

CÎNTUL AL TREILEA

Octombrie nu era o lună tocmai plăcută, dar în acel an o mie nouă sute optsprezece stindardele acopereau cerul de toamnă plumburiu şi uralele bucuriei înăbuşeau fleşcăitul zloatei. Fanfarele cîntau de zor şi poporul nu se mai sătura de libertate. Era poate şi urmarea faptului că, în general, poporul cu greu se putea sătura şi, de aceea — pe lîngă steaguri şi stindarde — purtau în alaiul lor şi spînzurătorile de lemn, anume pregătite pentru speculanţi. Fireşte, ordinea fusese instaurată şi astfel nici unui speculant nu i se atîrnă ştreangul de gît.

Erau clipe emoţionante, pe străzile Pragăi mulţimile în marş smulgeau de pe clădiri vulturii austrieci cu două capete, despre care toţi institutorii şi profesorii de specialitate spuneau, în cuvîntările lor, că ne-au subjugat şi ne-au istovit preţ de trei sute de ani. În preajma mulţimilor staţionau cordoane de soldaţi, cărora nu le mai păsa de nimic şi poliţişti cărora le păsa, dar n-aveau curajul să intervină.

Na Příkopě era mai frumos ca oriunde, pentru că pe această stradă se afla, pe de o parte, cazinoul german, iar pe de alta, se înşirau numeroase magazine cu firme nemţeşti. Aici era de lucru, nu glumă.

Pe alocuri se mai producea şi cîte o neînţelegere. De pildă, domnul Říhánek ieşise înaintea mulţimii, strigîndu-i să se lase de prostii, deoarece, deasupra debitului său, vulturul cu două capete indica locul oficial al monopolului de stat asupra tutunului, monopol care a fost, este şi va fi şi în noua republică şi, deci, nu poate să rămînă fără emblemă. Îşi apăra vulturul cu propriul său trup, pentru că îl pusese acolo pe banii lui şi striga în gura mare că ăsta nu e vulturul austriac, ci al tutunului. Şi, totuşi, vulturul fu smuls, iar domnul Říhánek se alese cu cîteva perechi de palme zdravene, în urma cărora arăta mai rău decît emblema smulsă a Habsburgilor.

Domnul Taussig, negustor de corsete şi lenjerie de damă, care avea deasupra prăvăliei o inscripţie germană ce ieşea în evidenţă cu literele aurii pe placa mare de cristal, pricepu din timp ce e de făcut şi, cuminte, aduse chiar el din prăvălie un ciocănel, ca apoi să privească în linişte cum nişte bărbaţi sprinteni se căţărară pe umerii altor tovarăşi de-ai lor şi sparg sticla cu ciocanul. Sticla cădea scrîşnind, mulţimea jubilia, domnul Taussig flutura din mîini şi totul era în cea mai perfectă ordine. După ce mulţimea se îndepărtă, negustorul îi dădu dispoziţie contabilului să încunoştiinţeze despre cele petrecute societatea de asigurări, căci procedura juridică fusese totuşi păstrată.

Unchiul nu se lăsă cucerit decît parțial de veselia generală. În schimb domnul Šustr, beat criță, dădu buzna în magazin, în costumul său negru împodobit cu tricolorul național.

— Astăzi nu se îngroapă, domnule șef, răcni el, azi e libertate.

— Bineînțeles, domnule Šustr, azi nu, și probabil că nici mîine. Dar poimîine ? Dumneata știi doar ce se întîmplă cu răposatul a treia zi.

Pe neașteptate, domnul Šustr se trezi din entuziasmul său și clătină din cap, arborînd un aer sobru.

— Din fericire pentru noi... Poimîine mă prezint la lucru.

Și rostind aceste cuvinte, dispăru într-o clipită spre a sărbători mai departe, în felul său, tulburătorul eveniment istoric.

Bravul meu unchi rămase singur în magazin și, privind prin geamul nu prea curat în strada, firește, pustie — pentru că aici nu erau nici inscripții nemțești, nici vulturi bicefali — stătea și medita.

Ar fi vrut să-și manifeste și el aceeași bucurie ca bărbații înapoiați de pe front, ori ca acei norocoși ce se împotmoliseră prin spitalele pragheze și, înainte de a fi retrimiși la moarte, i-a prins acolo douăzeci și opt octombrie. În ultimele săptămîni fusese frămîntat de un singur gînd : dacă războiul se va termina înainte ca înalta autoritate militară din Viena să-i încredințeze o nouă misiune ? Se bizuise pe faptul că înalta autoritatea avea, de bună seamă, în momentul acela, alte griji, mai importante. Și nu se înșelase. Cu toate acestea,

uneori, noaptea, îl trezea din somn ciudatul vis că la ușa lui bate un polițai cu panaș la pălărie și-i aduce o citație.

Așadar, acum, cînd războiul se sfîrșise, cine avea mai multe motive de bucurie decît el ?

Da, numai că mai erau pe tapet și problemele lui personale. Divorțul, asupra căruia se hotărîse, nu putea fi soluționat atît de repede cum și-ar fi dorit. Actele oficiale n-au nici o grabă, mai ales atunci cînd vremurile se grăbesc cu febrilitate... Poate acum, cine știe, să se urgenteze toate...

„Într-adevăr ? se întrebă unchiul, bătînd în geam ritmul unui marș funebru, așa cum îi stă bine unui proprietar de pompe funebre. Între Republica Cehoslovacă, independentă, proclamată solemn de Comitetul Național și Austria, unde nimeni nu știe ce se întîmplă cu împăratul și familia sa imperială, trebuie totuși să se traseze o graniță ! Soția mea, doamna Loty, care și-a pierdut cu desăvîrșire simțul măsurii și al pudoarei, a fost dintotdeauna cetățeană a orașului Viena, în timp ce eu am fost dintotdeauna cetățean al Boemiei... Începînd de azi, dacă nu mă înșel, sîntem cetățeni a două state diferite ! Ea e supusa împăratului Karl, iar eu... Eu sînt republican ! Ce-i drept, n-avem încă reprezentantul nostru, dar acesta nu se va lăsa multă vreme așteptat. Ziarele vorbesc de pe acum de profesorul Masaryk. Trăiască ! Glorie lui și doctorului Kramař. Pe scurt, noi vom fi un stat modern, așa cum dorește președintele Wilson, iar doamna Loty... doamna Loty va rămîne acolo unde e... Divorțul între cetățenii a două state diferite este o chestiune cît se poate

de clară. Dacă într-adevăr e libertate, oare nu sînt liber de pe acum ? Problema aceasta merită să fie analizată. Cum a spus domnul Šustr ? Azi nu se îngroapă. Are perfectă dreptate. Nici nu văd cum s-ar strecura pe străzile agitate un cortegiu funerar. În schimb, dacă mă duc singur, răzbat uşor pînă la hotelul Šroubek şi, cine ştie, poate că frumoasa casieriță la care mă gîndesc mereu e liberă în seara asta. Iar, dacă-i așa, am putea porni să ne bucurăm de puţină libertate în doi."

(Bunul meu unchi nu bănuia că, de îndată ce se spune libertate în doi, s-a zis, de fapt, cu libertatea. Ori, cine știe, se afla poate în acea dispoziție fericită cînd omul consideră propria sa libertate o povară și face totul ca să scape de ea.)

Păşind apoi în linişte pe străzile orașului, asistă la căderea firmelor nemțești și la frîngerea vulturilor bicefali. „Ce mai, e limpede, Austria e pe dric. Doamna Loty și eu — sîntem astăzi două națiuni diferite. Ba, mai mult, două națiuni vrăjmașe. Doamne, dacă stau și mă gîndesc bine, să vreau și tot n-aş putea ajunge la Viena! Ce bine!"

Mergea pe străzile Pragăi, animat de noi dorințe și de noi planuri de viitor, uitînd cu desăvîrșire că timpul implacabil îl stigmatizase și pe el cu pecetea lui necruțătoare. Căci de mult nu mai era unchiul meu acel june producător de prafuri ineficiente, care frîngea inimile femeilor, ci un bărbat în floarea vîrstei, al cărui păr, supunîndu-se şi el legii timpului, apucase să se rărească. Era acum exact la jumătatea drumului dintre patruzeci și cincizeci de ani și-l stăpînea dorința bărbătească de a-și făuri un cămin.

Îndreptîndu-se spre hotelul Šroubek se gîndea, ce-i drept, la micuța casieriță, dar mai cu seamă la ideea de a părăsi în sfîrșit, cămăruța de hotel care doar simulează căminul și să-și caute o locuință. O asemenea idee înseamnă foarte mult în viața omului.

Mergînd pe străzile Pragăi, învîrtea bastonul în aer, potrivit vechiului său obicei și gîndurile lui prindeau aripi de vultur. Fără să țină seama de vulturii bicefali ce zăceau neputincioși pe trotuare.

*

Da, băiete, se cuvine să spun că în clipa proclamării republicii am fost cuprinși cu toții de o justificată mîndrie. Acum, firește, putem să vedem și multe din umbrele ei, dar atunci a fost altfel. Ni se părea că, într-adevăr, strălucește soarele libertății, acel soare pictat atît de des de artiștii noștri deasupra muntelui Říp, în jurul căruia erau adunați titanii națiunii noastre de la Palacký pînă la Smetana. N-aș putea să spun exact dacă ne bucuram mai mult de libertate sau de sfîrșitul războiului. Acesta a început cu sunete de goarne și s-a stins fără tobe și fără surle, în haos și mizerie, parcă împotriva tuturor așteptărilor.

Simplu, soldații de pe frontul italian au dat bir cu fugiții și popoarele imperiului, interpretînd greșit comportamentul lor, au crezut că a venit sfîrșitul: s-au apucat să se proclame state independente, fără să fie îndreptățite, căci vorba aceea, mai aveau un împărat... Dar cui îi păsa de povestea asta ?

Trebuie să-ți spun că, de fapt, republica a fost proclamată de două ori : prima oară cu paisprezece zile îna-

Clubul cărții digitale 2024

inte de douăzeci și opt octombrie, dar atunci au fost numai muncitorii, ori ăștia în acele timpuri n-aveau ce să proclame, de vreme ce existau aici conducătorii națiunii care așteptau acest moment, pregătindu-se ani și ani în șir pentru funcția lor de înaltă răspundere. Îți dai seama că n-ar fi fost de loc dispuși să se lase măturați de pe locurile lor de o gloată oarecare, căci dumnealor erau niște bărbați gravi și sobri, purtau pălării cu boruri late și vorbeau ca specialiștii, dar se afla printre ei și unul fără pălărie de care le era frică tuturor, pentru că era un chiabur deștept din Hostivař și ăsta îi avea pe toți la mînă. Și dacă s-a decis și el pentru proclamarea republicii, a făcut asta numai de teamă că ar fi putut să i-o ia alții înainte. Dacă stai și te gîndești că republica a menținut toate legile vechi și i-a păstrat pe toți funcționarii învechiți și că, în afara înlocuirii vulturului bicefal cu leul alb — în ciuda numeroaselor proteste ale moravurilor care propuneau pajura — nu s-a schimbat nimic, îți dai seama de viclenia acestor bărbați care au sărit în apă fără șovăire, numai pentru a nu fi azvîrliți acolo de alții.

Iar eu, aducîndu-mi aminte de amărăciunea încercată la Viena cu dugheana doamnei Loty, am fost însuflețit de un mare simțămînt patriotic, întrucît așteptam de la republică un singur lucru : divorțul. Și astfel am pătruns în apele bucuriei generale, cu atît mai ușor, cu cît eram, într-adevăr, liber.

Din păcate însă omul se bucură uneori mult prea devreme...

*

La hotelul Šroubek, veselia era în toi. Se auzea clinchet de pahare, gulașul slab, servit, ce-i drept, pe platouri de argint, dar preparat cu o untură îndoielnică, părea să fie o mîncare excelentă. „Și chiar dacă azi gulașul e de proastă calitate, mîine va fi înlocuit, căci republica e capabilă de minuni," cum perora neobositul și entuziastul orator al muncitorilor, domnul doctor Soukup pe care însă muncitorii de mult îl luau peste picior.

Unchiul Josef constată cu satisfacție că localul era plin pînă la refuz și, drept urmare, nu fu greu să dea de casierița cu care, pînă atunci, schimbase doar cînd și cînd cîte o vorbă și la care se gîndea mai mult decît s-ar fi cuvenit.

O găsi la locul ei, în ghereta de lemn, unde chelnerii depuneau bonurile și bilele colorate, în chip de jetoane. Profitînd de dreptul său de oaspete permanent, se aplecă spre ea cu un aer familiar ca să-i spună un cuvînt de măgulire, așteptat oricînd, cu bucurie, de sexul slab.

Astfel, observă și pe bluza ei panglicuța roșie-albă și o privi îndelung, cu autentică însuflețire.

— Ce priveliște îmbucurătoare, domnișoară Tonička !

Tînăra femeie se împurpură la față, deoarece interpretase cuvintele lui cu totul altfel, dar, fără să încerce să-și acopere cumva bustul, murmură în surdină :

— De ce vorbiți așa !?!

— În primul rînd, domnișoară, există libertatea de expresie și, în al doilea rînd, zău că m-am gîndit numai la aceste două culori. Prin oraș am văzut, bineînțeles, și panglici tricolore, și dacă aș fi bănuit v-aș fi adus *măcar* două...

Şi din nou aceeaşi privire şi aceleaşi cuvinte nefericite, şi din nou domnişoara Tonička roşi, de data asta însă încruntîndu-se.

— Sînteţi un mare ştrengar, spuse ea în cele din urmă, primind de la un ospătar două bile colorate.

— Dacă aş spune cît de frumoase sînt aceste două bile, cu siguranţă că iar v-aţi supăra pe mine, dar eu aş fi la fel de nevinovat ca acum, replică unchiul Josef cu promptitudine, iar zîmbetul lui ispititor o făcu din nou să se împurpureze.

— Mă luaţi cam repede, onorate domn, îi răspunse ea, de data asta în limbajul praghez.

— Asta fiindcă n-am destul timp la dispoziţie, îi şopti unchiul, înregistrînd că şefa bucătăriei se uita neliniştită, să vadă dacă nu scădea cumva vigilenţa casieriţei. Ce-aţi spune, de pildă, dacă v-aş aştepta diseară ca să vă cer scuze, aşa cum se cuvine şi să vă conduc acasă ? Străzile sînt astăzi nesigure, peste tot e plin de soldaţi...

— Şi credeţi că lîngă dumneavoastră aş fi mai în siguranţă ? întrebă ea zîmbind cu simplitate şi inteligenţă totodată.

— Asta nu sînt în stare să hotărăsc eu. Îmi plăceţi prea mult, dar aş cuteza să spun că primejdia alături de mine ar fi, categoric, mai plăcută, îi risipi unchiul Josef în chip magistral îndoielile. Vă aştept la ora nouă.

— La nouă jumătate, după ce predau casa, mai apucă ea să murmure, şi unchiul se retrase ceremonios, neuitînd cu acest prilej să-i sărute mîna distinsei şefe.

*

Dacă urmăreşti cu atenţie ce s-a întîmplat cu mine, nu-ţi poate scăpa din vedere faptul că, în cazul meu, printr-o fericită coincidenţă, imaginea noului stat se contopise cu imaginea unei femei noi şi a vieţii noi în general. Se pare că totuşi am fost copilul Fortunei, căci aşa ceva nu se petrece adeseori în viaţă. Vei înţelege, desigur, că străbăteam Praga de parcă toate ar fi fost organizate în cinstea mea, de parcă toate steagurile ar fi fluturat pentru mine, de parcă toţi oratorii ar fi vorbit pentru proslăvirea fericirii mele.

Nu, nu mai eram de mult acel tînăr nebunatec şi nici ea, idealul meu, nu mai era o copilă. Mă aflam la vîrsta cînd bărbaţii şi-au clădit o familie şi devin stîlpii societăţii. Iar eu eram singur, stăpîneam o mică prăvălie pe o stradă nu prea arătoasă şi sursa mea de cîştig era moartea.

Cu toate acestea eram însufleţit de gînduri frumoase şi nutream sentimentul că, în sfîrşit, aveam să mă odihnesc după îndelungata mea pribegie prin lume. Mare greşeală e să creadă omul aşa ceva, atîta timp cît trăieşte !

Străzile Pragăi răsunau de uralele bucuriei, dar odată cu înserarea îşi pierdeau treptat aspectul primitor. Regimentele de honvezi, care constituiau pe atunci garnizoana oraşului Praga, ieşiseră pe străzi şi se instalau în mici grupuri, la distanţe diferite. La un moment dat, toate intersecţiile principale erau blocate de ostaşi înarmaţi.

Oraşul încremeni. Ce se întîmpla ? Nu cumva libertatea a fost proclamată prea timpuriu ? Să fie oare adevărat, acum seara, ce s-a spus dimineaţa ? Nu se va produce oare vreo întorsătură, aşa cum se întîmpla adeseori în istorie ?

Soldații tropăiau în răcoarea umedă a serii, în timp ce puștile lor stăteau așezate în piramide pe trotuare.

Unii propietari coborau de pe case steagurile roșii-albe, din care pricină, pe alocuri, oamenii se luau la harță ; tot felul de cete, venite din cartierele periferice, care, precum se știe, n-au nimic de pierdut, se îmbulzeau prin fața caselor, unde proprietarii prudenți se străduiau să păstreze o neutralitate perfectă și loială.

Unchiul Josef bătea străzile, așteptînd scurgerea timpului, ca apoi să pornească iar spre drăgălașa și pudica domnișoară de la hotelul Šroubek. Inima lui era de partea acelora ce se împotriveau precauției, în dorința lor de a vedea pretutindeni culorile naționale.

Așa se face că se trezi deodată într-un asemenea grup ce dădea buzna într-o casă veche de raport din strada Jecna, unde cineva tocmai scosese steagul din lucarnă. Bărbați cu șepci pe cap, cu gulerele de la palton ridicate pînă peste urechi, ca să înfrunte vîntul rece, dar în același timp aprinși de mînie, se buluceau pe scări în sus și unchiul Josef după ei, dornic să vadă ce se va întîmpla.

Dinspre pod cobora un omuleț rotofei, cu o șepcuță rotundă pe cap, ținînd în brațe steagul înfășurat la iuțeală.

— Pune-l înapoi, speculantule ! izbucni cineva din mulțime.

Un altul smulse steagul din mîna proprietarului :

— Du-l de unde l-ai luat, că de nu te atîrnăm pe tine în locul lui !

— E casa mea și steagul meu. Afară ! răcni cu voce pițigăiată omulețul cu șepcuță rotundă.

Ceata hohoti zgomotos. Cel ce ținea drapelul îndrepta bățul spre burdihanul domnului proprietar.

Zărindu-l pe unchiul Josef în spatele gloatei, omulețul prinse curaj și strigă :

— Domnule, după îmbrăcăminte sînteți un om cu carte, spuneți și dumneavoastră, am dreptate sau nu ?

Ceata amuți și toți se întoarseră brusc cu fața spre unchiul meu. Acesta ridică mîna și rosti pe un ton sever :

— N-aveți, stimate domn ! Casa și steagul, ce-i drept, sînt ale dumneavoastră, dar a lor e republica ! Vă sfătuiesc să nu vă opuneți mulțimii.

Cuvintele lui înțelepte avură darul să-i surprindă pe mulți. Proprietarul căscă gura neputincios, iar cei din ceată îl priveau pe unchiul cu respect. Nu de alta, dar era pentru prima oară cînd cineva le dădea dreptate.

— Poftim, strigă unul dintre ei, adresîndu-se înmărmuritului proprietar, ai auzit ? Dumnealui e cel puțin doctor și, vorba ceea, se pricepe ! Așa că fă bine și pune steagul la loc ! S-a înțeles ?

Cu proprietarul însă nu mai era nimic de făcut, se fleșcăise de tot și picioarele i se frîngeau de la genunchi. Constatarea că pînă și un doctor se dăduse cu gloata îl făcu să consemneze sfîrșitul lumii vechi.

Deodată unchiul se repezi pe scară și, luînd drapelul, porni cu el spre pod, însoțit de cîțiva bărbați, ca gardă de onoare. El însuși îl scoase apoi pe fereastra lucarnei,

în timp ce de jos, din stradă, răsunau urale și aplauze entuziaste.

Îl încercă un sentiment nespus de ciudat, pentru el cu totul neobișnuit, căci niciodată în viața lui nu mai purtase vreun steag. N-avusese nici cheful și nici prilejul s-o facă, iar acum se trezi cuprins pe neașteptate de un simțămînt necunoscut, stîrnit de uimirea, bucuria și mîndria că mergea alături de niște oameni pe care nimeni nu-i știa, nici măcar el.

Un bărbat cu șapcă îl bătu pe umăr:

— Grozav, nu-i așa? I-am tras o scuturătură pe cinste.

După aceea coborîră cu toții scările, încredințați în sinea lor că salvează existența republicii.

Cu toate acestea, orașul se împînzise între timp cu patrule de honvezi întărite, iar noaptea care se lăsase era plină de o așteptare încordată.

Un ziar de seară încropit în grabă confirma că republica fusese proclamată, iar comitetul național aprobase deziderațul Slovaciei de a se alipi.

Unchiul înainta pe stradă alături de cete necunoscute și toți citeau proaspăta știre cu entuziasm.

— De asta umblă pe aici ca strigoii băieții ăștia ungureni, spuse unul din ei.

— Vor să bage spaima în noi. Cu noi însă nu le merge, nu-i așa?!! Sînteți în aer, frățiorilor! i se alătură un altul.

Unchiul Josef se uită la ceas. Mai avea puțin timp și se mai duse să-și petreacă prietenii întîmplători pînă la

pod. Erau cu toții din cartierul Smichov și se îndreptau spre mahalaua Ringhofferka.

Trecu împreună cu ei de partea cealaltă a rîului și după ce-și luă rămas bun și îi asigură că știe unde se află cîrciuma „Na Plzence“ și va veni acolo de îndată ce situația se va limpezi, porni grăbit înapoi. Dar tocmai în clipa aceea sosi în pas de marș o patrulă maghiară și blocă drumul.

Unchiul era deprins să trateze cu soldații și, în afară de asta, în clipa acea era însuflețit de puternice sentimente patriotice. Cînd unul din ei îi făcu semn să se oprească, îi spuse în cehă să-și vadă de treabă și să-l lase în pace, dar mustăciosul honved nu-l înțelege, și drept urmare, flutură din mînă pentru a doua oară:

— *Nem lehet!* [1]

— Pe mine să nu mă iei cu *nem lehet, barátom* [2], că am văzut eu soldați mai grozavi ca tine! Pricepi? Și în afară de asta, eu trebuie să ajung în partea cealaltă. O doamnă, pricepi, *kisașonka, tudom,* mă așteaptă... am cu ea randé.

Honvedul zîmbi, căci mai pricepea el cîte ceva, și de bună seamă, avea și înțelegere pentru obiecțiile unchiului Josef, dar mai cunoștea și dispozițiile militare care sunau cît se poate de limpede. Comandamentul teritorial al armatei hotărîse să acționeze energic. Nu fusese încunoștințat de nici o schimbare și de vreme ce comandamentul teritorial nu știe ceva, înseamnă că acest ceva nu există. Dacă ar fi depins de onoratul comandament teritorial, pămîntul n-ar fi fost poate rotund nici pînă în zilele noastre.

[1] Nu-i voie (magh.) (n. t.).
[2] Prietene (magh.) (n. t.).

Regimentele ungureşti, care alcătuiau garnizoana pragheză, fuseseră trimise pe străzi pentru a demonstra că monarhia nu dispăruse. Era o măsură nesăbuită şi periculoasă din partea amintitului comandament, iar domnii purtînd pălării cu boruri mari, pretinşii socialişti — şi cei în uniforme de sokoli [1], se grăbiră în aceeaşi noapte să le explice potentaţilor militari că situaţia se poate complica, luînd o întorsătură cu totul nedorită. Dacă nu vor prelua ei în cea mai perfectă ordine treburile întregului stat, pîndea primejdia ca ele să fie preluate de oamenii cu şepci, şi atunci „Excelenţă, ne trezim aici cu a doua Rusie !"

La ce-i ajutau însă unchiului tratativele diplomatice, cînd acele ceasornicului se apropiau de nouă şi jumătate şi podul era închis !

Inexplicabilă şi cumplită i se păru constatarea că viitorul său se afla în mîinile unui honved care nici măcar nu-l înţelegea. Dacă ar fi fost acolo ceata lui de prieteni, s-ar fi ajuns poate la o încăierare, dar unchiul meu era acum un domn distins şi singur, cu bastonul în mînă, ceea ce era prea puţin pentru străpungerea unui cordon militar.

— Unde-i ofiţerul ? Vreau să stau de vorbă cu ofiţerul ! strigă el enervat.

Se înfăţişă un caporal oarecare şi-l privi pe furiosul domn cu un aer trufaş şi lipsit de consideraţie.

Unchiul îşi aduse aminte că are în buzunar acel străvechi document semnat de statul major al armatei şi se apucă să-l caute. Prin asta nu trezi însă o încredere deosebită în ochii caporalului, şi nici ştampila rotundă a statului-major cezaro-crăiesc n-avu darul să-l tulbure pe ostaş.

[1] Asociaţie cultural-sportivă (n. t.).

Ceasornicele din turnuri băteau tocmai ora nouă şi jumătate. Gata, situaţia era pierdută. Casieriţa de la Šroubek şi-a spus în clipa asta că domnul a glumit. Şi ce frumoasă era funda aceea roşie-albă de la sînii ei, ce aveau cea mai perfectă rotunjime pe care şi-o poate închipui cineva.

„Cine m-a pus să atîrn steagul acela în lucarnă ! ?" se căina unchiul Josef, dar numaidecît se contrazise, răstindu-se în sinea lui : „În definitiv, am dreptul să atîrn ce fel de steag am poftă, sînt cetăţean al republicii şi aceşti soldaţi nu pot să mă împiedice..."

Dar îl împiedicau, cu alte cuvinte nu se clinteau din loc, în timp ce caporalul întorcea şi sucea în mînă hîrtia boţită şi îndoită, fără să facă nimic. Poate nici nu ştia să citească...

De undeva se auzi deodată un zgomot de roţi şi, pe neaşteptate, sosi în galop o trăsură militară. Doi ofiţeri făceau turul de inspecţie pe la posturile subordonate lor. Veniseră ca la comandă, căci, în sfîrşit, unchiul Josef avu cui să se plîngă. Un tînăr locotenent îl ascultă cu sprîncenele încruntate, apoi, într-o germană stricată, îi răspunse că ordinul e ordin.

— Şi raţiunea e raţiune, pretinse unchiul, ceea ce, în împrejurările date, era o afirmaţie inutilă şi, în plus, lipsită de logică.

În clipa aceea, în spatele lui se auzi o voce tunătoare :

— *Letartoztatom !* Domnule, eşti arestat !

Şi numaidecît un hohot de rîs năvalnic.

Unchiul se întoarse. Un bărbat, pe ai cărui epoleți se desluşea gradul de maior, rînjea la el prieteneşte şi văzînd că unchiul nu se dumireşte, îl bătu pe umăr, cu putere :

— Frajvald, nu-i aşa ? Cafeneaua Sacher din Viena... Viky... Toate astea nu-ți spun nimic ?

Abia acum realiză unchiul că acest bărbat trecut şi durduliu e unul din frumoşii de odinioară ai cafenelelor vieneze, pe atunci sublocotenentul Ferency Pişta. Desfăcîndu-şi brațele îi spuse :

— Ascultă, Pişta, că te-ai ținut de femeile care mi-au plăcut cîndva, pentru asta te-am iertat de mult. Dar că m-ai împiedicat azi să mă duc la o femeie pe care, în sfîrşit, mi-am ales-o, asta nu pot să ți-o iert !

Pe maior îl pufni din nou rîsul :

— Asta zic şi eu întîmplare fericită ! Sper că ai noştri nu te-au capturat.

— Aşi, sînt, ca întotdeauna, o persoană civilă, replică unchiul Josef cu demnitate ! Dar din pricina soldaților tăi afurisiți am ratat azi o întîlnire importantă... cu o doamnă...

Pe maiorul Ferency îl podidiră lacrimile de atîta rîs :

— Pe cinstea mea, ai rămas neschimbat, măi băiete. Război, nerăzboi, tu te duci după femei...

— Ce război ? La noi e pace şi republică, ripostă unchiul cu o anumită mîndrie.

— Stai, mă frate, că eu nu ți-o iau... Ascultă, îți pot fi de folos cu ceva ?

— Ai putea să mă duci cu trăsura pînă în piața Václav ?

— Urcă să mergem ! Dă-i bice ! îi strigă apoi vizitiului.

Şi trăsura porni val-vîrtej, prin oraşul întunecat, încălcînd toate regulile de circulație, uruind pe străzile pietruite şi speriindu-i pe cei ce nu dormeau, băgînd spaima în patrulele răzlețe ale sokolilor, care aveau toată grija să nu dea ochi cu honvezii. Nimeni nu bănuia că în felul acesta ciudat se zorea să ajungă la întîlnire bunul meu unchi, însoțit de un ofițer superior, aşa cum îi stă bine unui domn ce se respectă.

Era un moment frumos, sublim chiar, şi totuşi oarecum înfricoşător, dacă ne gîndim că ofițerul se număra printre acei ce aveau ordin să sugrume tînăra republică.

— Cum ai dus-o în timpul războiului... baroane ? strigă vesel Ferency.

— Ca în război, amice. Am îngropat eroi şi m-am străduit să nu mă îngroape alții pe mine.

Trecură de două cordoane militare şi, în sfîrşit, pătrunseră în piața Václav. Unchiul oftă. Hotelul Šroubek zăcea cufundat în beznă şi poarta era închisă. Venise prea tîrziu, de bună seamă soldații băgaseră spaima în consumatori şi aceştia se risipiseră înainte de vreme. Femeia inimii lui ori plecase, ori se afla undeva înăuntru, la adăpostul lacătului mare şi puternic.

— Ei, eşti mulțumit !

— Nu, Pişta, am ajuns prea tîrziu.

— Ei, drăcie... Nu-i nimic, şi mîine e zi. Dar ce facem noi azi ? Nu ştii cumva o cîrciumă unde am putea zăbovi cîteva clipe în linişte ?

Unchiul Josef ridică din umeri. Oraşul era mort.

— Nu uita că de fapt noi doi sîntem inamici.

— Din pricina unei muieri ? Dă-o încolo de treabă, în definitiv o poți vedea și mîine, nu ?

— Noi doi sîntem inamici din voința destinului și a evoluției evenimentelor istorice, Pișta. Firește, pentru asta ar trebui să bem. Știu eu un loc unde s-ar găsi un pic de alcool. Și nu numai un pic, ci o sticlă întreagă. La mine în prăvălie.

— Cum, tu ești negustor ? Tu ? rîse maiorul.

— Nu întru totul dar, mă rog, am și eu o dugheană... Să mergem acolo !

Și astfel cei doi se treziră în lăcașul mohorît al întreprinderii de pompe funebre și maiorul nu era în stare să priceapă nici în ruptul capului unde se află și spuse vizitiului să plece, după ce unchiul îi făgădui să-l conducă pe jos, pînă la pod.

Mulțumită domnului Šustr, în sertarul biroului se găsea întotdeauna o sticlă de rezervă. De data asta nu era îndrăgitul „Ucigă-l toaca“, ci un rom pe cartelă cît se poate de comun, dar să nu uităm că maiorul era înainte de toate soldat și, de aceea, salută sticla cu mare bucurie.

— Pentru prietenia noastră, Frajvald ! Și în curînd să bem un *barack-palinka* [1] așa cum scrie la carte.

Băură unul în sănătatea celuilalt și ochii li se împăienjeniră. Pe urmă își povestiră despre femei, despre acele femei frumoase ce împînzeau Viena și despre celelalte mai puțin frumoase ce împînzeau cantonamentele din spatele frontului.

---

[1] Rachiu de caise (n.t.).

— Cînd mă gîndesc că Viena nu va mai fi niciodată cum a fost, îmi vine să plîng, rosti cu tristețe maiorul.

— Spune-mi, ce crezi că se va întîmpla mîine, aici, la Praga ?

— Nimic, bineînțeles. Soldații noștri vor fi postați pe străzi și dacă nimeni nu se va apuca să tragă în ei, vor fi mai mult decît fericiți. Între noi fie spus, dacă ar ști pe unde s-o ia, pînă dimineață ar șterge-o cu toții acasă. Căci în curînd va fi liberă și Ungaria. Viena e pe dric, s-a zis cu ea...

— Da, ai dreptate. O să ia ființă multe state și, din fericire, și multe granițe. Și nimic nu-i desparte pe oameni mai mult ca granițele, spuse unchiul Josef posomorît. Iar partea cea mai proastă e că așa trebuie să fie.

— Dacă aș putea și, firește, dacă nu mi-ar fi rușine, mi-aș strînge și eu catrafusele și aș pleca acasă la noi, la Miskolcz. De mult n-am mai mîncat un *pörkölt* ca lumea, sau un *csirke-paprika,* oftă maiorul.

Romul din sticlă se împuțină și pleoapele lor se îngreunau.

— Îți mai aduci aminte de Viki ? de Contesa Victoria ? întrebă unchiul încet.

Maiorul se uită la el prin licoarea gălbuie din pahar, și poate de aceea ochii îi păreau încețoșați...

— Cum să nu-mi aduc aminte. Asemenea femei nu se mai nasc în ziua de azi. Astea țineau de Viena... Viky... Ce ochi avea ! Și ce șolduri !...

— Am iubit-o, spuse unchiul Josef, cu toată simplitatea.

— N-ai fost singurul.

— Bineînțeles, din păcate. Dar oricum, totul e departe, cumplit de departe. Tot ce-a fost înainte de război e departe, al dracului de departe. Mereu am avut impresia că aș fi mai tînăr decît sînt, dar acum mi-am dat seama că nimic nu mai e adevărat, și cu atît mai mult îmi pare rău că am ratat întîlnirea de azi. Da, băiete, aveam intenția să-i cer mîna acestei doamne...

— Nu știu care-i rostul patrulelor noastre în Praga, dar, ținînd seama de faptul că te-au împiedicat să faci un act atît de nesăbuit, consider că prezența lor are o semnificație importantă, spuse maiorul, întinzînd paharul pe care tocmai îl golise. Va să zică tu crezi că o să am nevoie de pașaport cînd o să vreau să plec de la Pesta, la Bratislava... Chiar așa ?

— Bineînțeles. Și eu, dacă o să vreau să plec la Viena — dar deocamdată nu vreau — o să am nevoie de pașaport. Noi sîntem republică, iar acolo e monarhie...

— Nici o grijă, și acolo o să fie republică. Mai repede decît îți închipui tu. Cu împăratul e de rău — dar să rămînă între noi — despre asta se vorbește chiar și la comandamentul teritorial. Numai că se bîțîie toți de frică, neștiind ce-o să se întîmple după ce s-o răsturna căruța imperială, pricepi ? E sfîrșitul unei comedii triste, atît și nimic mai mult.

Unchiul Josef turnă în pahare ultimele picături de rom.

— Ultimul păhărel, scumpul meu dușman !

— Pentru lumea care a fost ! suspină maiorul.

— Pentru lumea care vine, îl corectă unchiul Josef. Și în sinea lui se întrebă : „M-ar înțelege oare dacă

i-aș povesti cum am dus la loc steagul roșu-alb, și cum am mers pe urmă cu oamenii aceia din Smíchov ? Probabil că nu și apoi, nici nu cred că aș fi în stare să-i povestesc întocmai cum s-a întîmplat. Un asemenea lucru, de bună seamă, trebuie trăit."

Tăcură un timp căci, deocamdată, nu mai aveau despre ce vorbi. În sfîrșit, maiorul se ridică și unchiul îl conduse pînă la pod. Nu era prea departe, și plimbarea le făcu bine la amîndoi. La despărțire, în dreptul cordonului de soldați, au vrut mai întîi să se îmbrățișeze, pe urmă însă li se păru că gestul ar fi fost oarecum artificial și renunțară. Își strînseră deci mîna bărbătește și amîndorura le era limpede că deși își spuneau la revedere, nu se vor mai vedea niciodată.

Unchiul se întoarse la prăvălia lui, căci nu mai avea chef să se ducă la hotel. Se așeză pe scaun și își întinse picioarele pe masă. Dormi așa, cum mai dormise cîndva în apropierea frontului, incomod, dar adînc.

Așa îl găsi dimineața domnul Šustr, care venise la lucru cu o zi mai devreme. Mai precis, venise pentru sticla lui de rom, și, zărind-o goală la picioarele domnului șef, clătină din cap supărat.

*

Bineînțeles, băiete, femeia poate fi împăcată relativ ușor, cu un buchet de flori, sau, în cazuri mai complicate și îndîrjite, cu cîte o bijuterie mai mică sau mai mare, după împrejurări. Dar așa cum ai avut prilejul să mă cunoști, ți-ai dat desigur seama că nu-i în firea mea să risipesc banii pe lucruri inutile, ba, mai mult, să-i chel-

tuiesc în general. Aşadar, cînd m-am dus s-o împac pe cinstita şi drăgălaşa casieriţă Tonička, a cărei bluză era mereu împodobită cu panglicuţa roşie-albă, ceea ce avu darul să stîrnească în mine o exaltare patriotică şi parţial şi bărbătească, am ales un alt procedeu, pe care ţi-l împărtăşesc şi ţie acum, ca să-ţi fie de învăţătură. Nimic n-o impresionează şi n-o mişcă mai mult pe femeie ca rugămintea de a te însoţi, în clipele ei libere, să alegi mobila pe care intenţionezi s-o cumperi pentru viitoarea locuinţă, după ce i-ai spus, fireşte, că te-ai săturat de viaţa de hotel şi duci dorul unui cămin adevărat. Să fie deci atît de drăguţă şi să încerce să împartă cu tine aceste griji, căci sigur nu-i va fi indiferent cu ce fel de mobilă va fi amenajat apartamentul în care intenţionezi s-o duci în calitate de stăpînă. S-ar putea să te asculte încruntată, s-ar putea să nu-ţi răspundă pe loc, dar în adîncul inimii ei (ah, da, acolo undeva sub bluza aceea împodobită cu panglicuţa roşie-albă) se va dezlănţui un adevărat infern. Şi chiar dacă pe buzele ei se vor îngrămădi blestemele, le va înghiţi pe toate, iar buzele (fără ştiinţa ei) se vor întinde surîzătoare şi curînd — ţine minte ce-ţi spun — se vor ţuguia spre a fi sărutate, pentru că mai presus de toate cochetăriile, mai presus de toate şoaptele de dragoste, mai presus de toate jurămintele, se ridică acea simplă veste că ai dori să te însori, veste pe care femeile o preferă oricărei muzici divine.

*

„Ştie să se supere, şi ce bine îi stă supărarea — se bucură unchiul, privind chipul mînios al casieriţei, aflată

ca de obicei în ghereta ei de lemn. Aşa ştiu să se supere doar surorile mele, să le dea Domnul sănătate şi mînie dătătoare de viaţă. Sprîncenele-i sînt dese şi nearanjate, dar cînd se încruntă sînt într-adevăr frumoase."

Îi povesti pe scurt că fusese victima evenimentelor politice pentru care ea, ca patrioată, va avea desigur înţelegere.

Îi răspunse că înţelegea totul, dar că a fost nevoită să meargă singură pe străzile înţesate de soldaţi şi asta, numai fiindcă refuzase („din pricina dumneavoastră, domnule !") compania chelnerului Iulius, care locuieşte nu departe de ea.

— Poate că aţi auzit un zgomot de roţi, căci eu am angajat o trăsură, şi încă una militară şi fără să ţin seama de patrule am gonit spre dumneavoastră, însoţit de un ofiţer de honvezi !

Domnişoara strîmbă din nas dispreţuitor :

— Mai spuneţi-mi că aţi zburat după mine cu aeroplanul, însoţit de un general ! De unde aţi cumpărat gogoşile astea ?...

— O să vă miraţi, domnişoară Tonička, dar în realitate, am trecut prin atîtea, şi mai toate au fost de necrezut. Dar o să mai avem destul timp să vi le povestesc pe îndelete...

— N-aş crede. Şefa iar trage cu ochiul la noi.

— Nu m-am gîndit în acest moment, mă gîndeam în viitor, la toţi anii ce ne vor fi sortiţi de-acum încolo...

— Aţi înnebunit de-a binelea, rosti cu demnitate tînăra femeie.

— Se poate. Şi aş fi bucuros dacă mi-aţi împărtăşi nebunia. De pildă, azi sînt hotărît să văd nişte mobilă. N-aţi vrea să mergeţi cu mine ca să-mi daţi un sfat ? Ce părere aveţi de un dormitor stil Ludovic ?...

Tonička primi cîteva fise de la un ospătar, dar uită cu desăvîrşire să le introducă în caseta din interiorul căreia răzbea întotdeauna un clinchet metalic. Unchiul făcu acest lucru în locul ei, înţelegînd că biata femeie nu mai era capabilă să facă nici cea mai mică mişcare.

Într-un tîrziu, izbuti să murmure :

— Doamne... Dormitorul ăsta... Nu cumva e aşa... sculptat ?...

— Chiar aşa. Şi e la mare modă.

— Eu aş zice că e mai curînd o capcană de prins praful. Mobila netedă e mai bună. Mai modernă...

— Adevărat ! Vedeţi, mie asta nu mi-a dat prin cap. Aşadar vă aştept după masă şi, credeţi-mă, nici artileria grea nu va mai fi în stare să mă împiedice să ajung la timp.

În timp ce-şi lua rămas bun de la şefă, aceasta îi spuse :

— Cum văd, domnule Frajvald, aţi fi dispus să vă angajaţi la noi.

— În măsura în care aş încăpea la casă, lîngă domnişoara Tonička, cu mare plăcere, *madame*, replică unchiul Josef ştrengăreşte, şi se retrase însoţit de privirile languroase ale Toničkăi şi ale celorlalte femei, aşa cum, de altfel, i se întîmpla unchiului adeseori.

Străzile erau înţesate de lume. Ştirea cu privire la patrulele militare pe arterele principale ale oraşului îi

ispitea pe curioşi. Printre aceştia îşi făcură apariţia numeroşi muncitori reveniţi de pe front, pentru care flintele aşezate în piramidă nu însemnau nimic deosebit. Se uitau la ele cu aroganţă, iar soldaţii întorceau capul într-o parte, preferînd să nu dea ochii cu ei.

Telefoanele între comitetul naţional şi autorităţile militare austriece zbîrnîiau neîncetat. Redacţiile primiră la amiază ştirea despre tulburările ce izbucniseră la Viena şi se grăbiră s-o comunice opiniei publice. Curierii de la *Národni Politika* scriseră conţinutul telegramei cu literă de-o şchioapă pe hîrtie de ambalaj şi o lipiră pe poarta clădirii.

Aşa se face că a doua zi după înspăimîntătorul marş al regimentului de honvezi pe străzile Pragăi, unităţile militare începură să se retragă în cazărmile lor. Soldaţii se duceau bucuroşi şi le făceau cu coada ochiului, cît se poate de cuviincios şi fără echivoc, celor ce staţionau pe trotuare. Războiul luase sfîrşit şi pentru ei.

Sokolii trufaşi, cu burţile strînse în cingători de piele, ieşiră pe străzi. Străzile îşi recăpătară pitorescul din ajun, steagurile împodobeau toate clădirile, iar femeile purtau în locul toaletelor simandicoase, costume naţionale multicolore.

Unchiul avea impresia că asistă la un spectacol al Naţionalului cu „Mireasa vîndută“ şi pe buze i se strecură melodia „Credincioşi iubirii noastre“...

Alegerea mobiliei nu era însă singura lui preocupare. Ea trebuia să fie doar o momeală. Griji mai mari avea cu locuinţa, drept care se decise să acţioneze imediat, atîta

vreme cît la Praga mai domnea haosul și proprietarii erau încă descumpăniți, neștiind cum va evolua situația.

Mintea sa ageră reflectă la iuțeală și exact : trebuia să găsească o locuință spațioasă, nu prea scumpă, căci omul nu are voie să arunce banii pe lucruri atît de banale cum ar fi de pildă un dormitor, iar ceva mai deosebit nici nu intenționa să facă în casă. În sinea lui își făurea totuși o imagine frumoasă : vedea instalat în una din încăperi biroul întreprinderii sale de pompe funebre, unde urma să-i primească pe reprezentanții mai distinși ai familiilor îndurerate și unde șarmul său ar fi avut un cîmp mai larg de desfășurare decît în dugheana aceea înghesuită.

Pașii îl purtară în strada Ječná, spre casa pe care cu o zi înainte atîrnase cu propria sa mînă acel steag atît de disputat. Mai flutura și acum deasupra ei și asta era bine.

Încă de atunci observase pe unul din geamurile de la parterul clădirii un anunț : „Închiriem apartament". Asemenea anunțuri se vedeau pe atunci în Praga destul de multe, căci războiul schimbase destinele oamenilor.

Spiritul lui agitat elaboră pe loc un plan desăvîrșit, cum anume să beneficieze de cunoștința sa întîmplătoare — de fapt dezagreabilă — cu domnul proprietar.

Pătrunse în clădire și-i ceru portăresei să-i explice unde locuiește stăpînul imobilului. Scotocindu-se cu acest prilej în buzunar, de unde pescui o monedă pentru un bacșiș modest, obținu informații precise în legătură cu apartamentul în cauză : etajul întîi, bucătăria spre curte, camerele la stradă, closet, apă curentă, palier, ce mai, „o

locuință *erste klasse* [1], anume făcută pentru o familie cumsecade, dacă se poate fără copii, nu de alta, dar pușlamalele astea zbiară pe scară de-ți sparg urechile", cum binevoi să spună portăreasa, cu severitate.

Unchiul Josef clătină din cap, în semn că e întru totul de acord. Apoi urcă la etajul al doilea și sună la ușa apartamentului în care locuia domnul proprietar.

Acesta nu-l recunoscu, dar unchiul Josef avu grijă să-i amintească.

— Am avut cinstea, nu de mult, să vă salvez, stimate domn. Dacă vom analiza situația în ansamblul ei, sînt încredințat că veți aprecia acest lucru, spuse el, așezîndu-se cu eleganță pe scaunul cu speteaza dreaptă, ce-i fu oferit, într-un somptuos salon umbrit de doi palmieri.

— Da, acum cred că vă recunosc... Desigur, aveți dreptate, a fost un moment foarte dificil. Astăzi omul nu mai știe pe ce lume trăiește, se plînse proprietarul pe un ton tînguitor. Mi s-a părut destul de ciudat, ca un domn cultivat, cum sînteți dumneavoastră, să umble alături de niște găzari zdrențăroși.

— În cazul dumneavoastră însă a fost o adevărată binecuvîntare. Și, în afară de asta, azi e greu de spus cine este și cine nu este găzar. Părerea mea este că se vor produce mari schimbări.

— Cum ? Dumneavoastră credeți că s-ar mai putea întîmpla și altceva ? se sperie prudentul proprietar.

— Vedeți singur cum e cu făina în timp de război. Auziți cum strigă oamenii împotriva speculanților. Mi-e teamă că vor urma și acte de violență...

[1] Clasa întîia (germ.) (n. t.).

— Din fericire, n-am nici un fel de rezerve. Nu sînt negustor, ci doar proprietar de imobil.

— Da, dar aveți un apartament liber ! Atenție, scumpe domn... Se așteaptă, și asta foarte curînd, o mare lipsă de locuințe, pentru că Praga, capitala noului stat, va înființa noi instituții și va angaja noi funcționari.

Proprietarul, care n-avea idee de adevărata tactică și strategie, se bucură :

— Asta, pentru noi, n-ar fi rău.

— Aparent, stimate domn, aparent. Azi e greu de știut ce e rău și ce nu e. E de așteptat ca republica să repartizeze singură locuințele, căci altfel nici nu se poate, atunci cînd guvernează poporul. Și de guvernat el va guverna, cred că v-ați dat seama de acest lucru.

Proprietarul se luptă să-și tragă răsuflarea :

— Doar n-o să...

— Ba da...

— În cazul ăsta mă duc să scot chiar acum anunțul de închiriat, izbucni stăpînul imobilului.

— La ce-ar folosi. Toată strada știe. Aș avea o propunere mai bună. Apartamentul îl iau eu și în felul ăsta vi l-am salvat. În schimb trebuie să fiți culant și să stabiliți o chirie acceptabilă, deoarece sînt singur, sau, să zicem, cel mult cu soția, dar fără copii. Cu alte cuvinte, un chiriaș ideal. În afară de asta, locuința în cauză nu e foarte bine înzestrată, dar pe mine nu mă deranjează, sînt o persoană modestă. Baie nu are, nu-i așa ? Păi, vedeți... Nu mai vorbesc de faptul că în toată clădirea nu există spălătorie.

— Stimate domn, pe cîte știu, băi nu sînt nici la Shönbrunn.

— Da, se poate, numai că eu nu vreau să locuiesc în Shönbrunn, ci pe strada Ječná din Praga. Aștept oferta dumneavoastră, onorate domn.

Înfățișarea lui distinsă îl impresionă puternic pe proprietar.

— Îmi este îngăduit să vă întreb ce ocupație aveți ?

— Sînt om de afaceri și, printre altele, proprietarul întreprinderii de pompe funebre Weinert și Fuchs. Firmă serioasă, înregistrată.

Judecînd că un bărbat cu o profesiune atît de sobră nu putea fi un vîntură-lume, proprietarul se decise să-i închirieze apartamentul. Asupra chiriei se tocmiră multă vreme și cu cea mai mare grijă. În cele din urmă, oftînd și ștergîndu-și fruntea năpădită de o sudoare abundentă, proprietarul acceptă propunerea unchiului, bucurîndu-se în taină că avea să-i majoreze chiria de îndată ce se va ivi prilejul.

Naivul nu cunoștea viclenia lui Ulise ! Bunul meu unchi îi dădu să semneze o înțelegere definitivă, pe care el însuși o alcătuise pe loc. Era plină de întorsături stilistice iscusite, dar în esență nu conținea decît o singură prevede : cuantumul chiriei poate fi modificat numai în cadrul unei modificări generale a salariilor. Nebănuind ce ascundea de fapt această frază, proprietarul semnă înțelegerea.

Pînă la urmă, cei doi se despărțiră amical, unchiul îl felicită pe stăpînul imobilului pentru faptul de a fi închiriat atît de scump un apartament liber de atîta vreme,

iar la rîndul său proprietarul îl felicită pe unchi pentru obținerea unei locuințe excelente, la un preț atît de avantajos.

A fost, dealtfel, prima și ultima lor întîlnire amicală. După aceea unchiul Josef a locuit în apartamentul acela toată viața, plătind o chirie mică, în timp ce proprietarul s-a judecat cu el în permanență și fără succes, pentru majorarea ei. N-au mai vorbit unul cu altul nici măcar la procese, unde își trimeteau doar avocații. Datorită contractului cu pricina, proprietarul a pierdut toate litigiile, întrucît o sporire generală a salariilor nu s-a produs niciodată. Unchiul s-a judecat cu el, impulsionat de o mare bucurie lăuntrică, afirmînd că litigiile astea au darul să-i purifice sîngele. În schimb, proprietarul, bolnav de ficat, a avut de suferit de pe urma lor.

Trebuie spus că atunci nu s-a ajuns nici la cumpărarea dormitorului stil, așa cum propusese unchiul Josef, nici a dormitorului modern cum visase Tonička. În cele din urmă, a cumpărat, în condiții foarte convenabile, o mobilă veche de la niște moștenitori. A convins-o apoi pe aleasa inimii că e vorba de o mobilă nouă, rămasă de mai multă vreme în depozit, și că o cumpără deoarece corespunde întru totul intențiilor și sfaturilor ei.

Iar ea l-a crezut, ba mai mult, pînă la urmă n-a mai insistat în nici o privință, înțelegînd că pentru fericirea viitorului ei liniștit (dealtfel era și timpul, căci începuse să simtă și ea povara anilor), trebuia să se conducă după dorințele unchiului.

A procedat așa toată viața și a dus-o bine pe acest pămînt.

*

Cea mai mare curiozitate a femeii este aceea că nu are o gîndire logică. Ține minte, băiete, gîndurile ei se îndreaptă întotdeauna în altă direcție decît ale bărbatului și, adeseori, convingerea lui nezdruncinată că face un lucru perfect se izbește de neînțelegerea femeii. Ia-mă de exemplu pe mine. Cinstit vorbind, eu am depus toate eforturile ca s-o cuceresc pe Tonička, apropiata inimii mele, care putea, în plus, să-mi asigure un viitor liniștit, căci un bărbat la vîrsta mea obosește fie el și cel mai fermecător vîntură-lume, iar viața îl obligă să aibă în preajma lui o femeie echilibrată, capabilă să-l îngrijească la nevoie. Dealtfel am vorbit deschis cu Tonička despre toate astea și, cum desigur ai sesizat, pe noi nu ne-au apropiat întîlnirile naive prin parcuri, ci alegerea mobilei sau vizitarea locuinței, unde curînd au năvălit zugravii, care, potrivit sfaturilor și dorințelor ei, au pictat dormitorul cu trei modele de trandafiri, iar în camera de zi, unde instalasem un birou american, au tras un verde țipător de sus pînă jos. În bucătărie i-am pus să facă niște cavaleri negri neobișnuit de lucioși, care se înclinau în fața unei doamne în crinolină ; se întindeau în sus pe tot peretele, împrumutînd încăperii o atmosferă casnică, frumoasă și intimă. Nu spun că mi-a plăcut, dar am înțeles că așa e bine, de vreme ce ea își dorea acest lucru. Cu greu își poate închipui cineva un interes mai profund și mai sincer decît acela pe care l-am nutrit eu față de Tonička. Și totuși, să nu crezi că nu mi-a pricinuit și ea destule clipe de amărăciune, despre care îți voi vorbi curînd. Și asta, pentru că, în loc să încerce să înțeleagă

profunzimea sentimentelor mele, a adoptat convingerea sexului gingaș că toate astea nu erau decît o capcană pentru a o înșela mai ușor. Naivă e femeia care își imaginează că tocmai eu aș fi omul dispus să arunce banii pe zugrăvitul și amenajarea locuinței din nu știu ce extravaganță, sau de dragul risipei !

*

Și s-a întîmplat ceea ce trebuia să se întîmple ! În sfîrșit, de bine de rău, casa era aranjată. În camera mare unde într-un colț fusese instalat mai de mult biroul și unde urma deci să fie concentrată activitatea comercială a firmei Weinert și Fuchs, se înălță, pe unul din pereți, o oglindă uriașă, așa cum poruncise gustul neîndoielnic al Toničkăi. Ideea nu era chiar atît de rea pe cît s-ar fi părut, nu de alta, dar și în această încăpere vizitatorul trebuia să fie conștient de existența sa. Numărul celor ce mai uitau de necazuri uitîndu-se în oglindă sau pieptănîndu-și părul era destul de mare, chiar dacă în majoritatea cazurilor era vorba de niște urmași îndoliați. Îndeosebi văduvele adoptau adeseori atitudini foarte atractive... Se mai afla acolo și un bufet, înalt și sculptat artistic care, desigur, nu avea nimic comun cu oglinda, dar ținea de distincția sufrageriei în epoca respectivă. Și mai era, bineînțeles, și o canapea de pluș înflorat cu speteaza înaltă, pe a cărei margini se aflau înșirate tot felul de zorzoane mărunte, ce cădeau în capul vizitatorului la orice mișcare mai bruscă și, în fine, în mijlocul odăii trona o masă cu scaune străjuite de un candelabru gigant.

Dormitorul era simplu și de bun gust, dar mai cu seamă ieftin, inclusiv icoana madonei — plasată deasupra paturilor — care își ridica privirea spre cer și își frămînta cu gingășie mîinile. Lavoarul era de marmură, iar pe el se afla un lighean din faianță colorată și o cană de porțelan pentru apă. Curînd avea să miroasă aici a pomadă de îngrijit mustața, dar deocamdată pe noptiere stăteau două lămpi de alamă, cu abajur de pînză și nu se simțea decît mirosul de zugrăveală proaspătă.

Se lăsa înserarea. În ziua acea unchiul Josef își neglijase considerabil afacerile, căci ardea de nerăbdare să-i facă Toničkăi marea surpriză.

Era încredințat că i se va tăia răsuflarea de fericire văzînd toate astea și de aceea cumpără o sticlă de vin. Cu acest prilej își aminti că odată, demult (Ah, Doamne, cît de mult e de atunci !) îl așteptase, în odaia sa de student de la Viena, pe fluturele acela multicolor ce purta numele de Viky. Pe atunci credea că pentru cucerirea unei femei e suficient să ai o inimă fierbinte. Acum nu era vorba de contesa Victoria, ci de o fată simplă și înțeleaptă, aflată și ea la vîrsta cînd femeile se mărită destul de greu și asta îl îndreptățea și mai mult să creadă că va fi atît de copleșită, încît va izbucni în hohote de plîns.

Și nu se înșelase. Numai că asta se petrecu din motive cu totul diferite.

O conducea, ținînd-o delicat de braț, și urca alături de ea de parcă ar fi mers direct în cer — fiecare treaptă un pas spre paradis. Căci nu era lipsit de simțul poeziei.

Sună și așteaptă, în glumă, să vină cineva să le deschidă.

— Unde o fi oare stăpîna casei? întrebă el rîzînd. Unde o fi de nu mă aşteaptă în prag?

Tonička zîmbi visătoare. Bineînţeles că dorea să-l aştepte, şi bineînţeles că visa cum o să păzească plita, ca supa să fie caldă atît cît trebuie şi nu prea fierbinte, iar găluştele să nu se usuce. „Da, de treburile astea trebuie să ai grijă. Mă rog, carnea de vacă mai poate fi oricînd încălzită, dar găluştele sînt înşelătoare..."

În fine, trecură pe palier, unde ferestrele mai erau şi acum acoperite cu hîrtie colorată, rămasă de la vechiul chiriaş, intrară în bucătărie unde zăboviră doar cîteva clipe, din pricina dezordinei ce mai domnea încă acolo, şi, în sfîrşit, se aşezară în camera de zi, unde pe masă se afla sticla cu vin şi o farfurie cu prăjituri.

— Pentru viitorul care ne aşteaptă, începu unchiul, ridicînd paharul cu un aer enigmatic.

Tonička sorbi vinul şi spuse cuviincios:

— Nu ştiu la ce vă gîndiţi.

— Ei, nu ştiţi, ştiţi foarte bine! Nu-mi pot imagina în casa asta altă femeie decît pe Tonička mea.

Tonička lăsă capul în jos şi oftă. Ce frumos fuseseră rostite aceste cuvinte!

— Şi cînd... credeţi... cînd ar trebui să fie? întrebă ea la obiect.

Unchiul dădu repede paharul pe gît şi izbucni cu însufleţire:

— Chiar acum. Viaţa e scurtă, scumpa mea, şi se duce fără întoarcere. Nu trebuie să şovăim. Să mergem alături, Tonička!

Nu lăsa deloc impresia că vorbele lui ar fi tulburat-o cîtuşi de puţin, cu toate acestea le acceptă ca pe o invitaţie de a continua vizitarea apartamentului.

Se uită cu ochi de cunoscătoare pe fereastra dormitorului, din păcate dădea spre stradă, dar, oricum, tot aici va pune dimineaţa aşternutul la aerisit, căci, din fericire, strada nu pare să fie prea zgomotoasă. Va trebui însă să aibă grijă să nu aerisească luni dimineaţa, cînd trec gunoierii.

— Mai lipsesc plăpumile. N-am apucat încă să le procur, murmură unchiul în şoaptă. N-avem decît pleduri, dar deocamdată ajung, căci amîndoi ardem de dor, nu, nu spune că nu, simt cum îţi bate inima...

Fire meditativă, unchiul Josef nu se aprindea decît rareori, acum însă era într-un moment cînd de mult nu mai avusese o femeie lîngă el.

Dar Tonička se smulse cu violenţă din îmbrăţişarea lui.

— Acum chiar că nu ştiu la ce vă gîndiţi! V-am întrebat doar, cît se poate de limpede, cînd aţi vrea să...

— Dacă te gîndeşti la ce mă gîndesc şi eu, atunci, imediat. Dacă te gîndeşti la căsătoria formală, atunci... Şi aici unchiul şovăi.

— Atunci ce? Fără cununie nu putem locui împreună sub acelaşi acoperiş. Ce-o să spună oamenii despre noi?

— Cine ne cunoaşte, în afară de portăreasă?...

—Nu e vorba de portăreasă, domnule. E vorba de data căsătoriei, dacă am înţeles bine oferta dumneavoastră.

— Sigur, sigur, bătu unchiul în retragere. Aşa m-am gîndit. Există însă nişte circumstanţe de natură să amîne acest eveniment. Da, draga mea, nişte circumstanţe de ordin extern, neesenţiale, determinate de alte circumstanţe... Pe scurt, în momentul de faţă, încheierea căsătoriei noastre este împiedicată în primul rînd — chiar dacă asta sună ciudat — de naşterea statului cehoslovac independent, care, desigur, ne umple inima, şi unuia şi altuia, de o nespusă bucurie patriotică...

— Acum nu mai pricep absolut nimic! spuse ea cu sinceritate.

— Te înţeleg, mărturisi unchiul Josef, şi o cuprinse din nou în braţele sale fierbinţi. Dar nici eu nu pot să pricep atitudinea dumitale. Mă refuzi după ce am aranjat locuinţa aşa cum ai dorit!

— Nici vorbă de aşa ceva, dar trebuie să mă înţelegeţi că nu pot să fiu ibovnica dumneavoastră!

— Vai, ce cuvînt! exclamă unchiul revoltat.

Poate că multe femei ar fi fost dezgustate de felul lui de a se exprima, dar Tonička era originară dintr-un sat de prin împrejurimile Karlštejnului, unde trăiesc oameni simpli şi vînjoşi care nu se sfiesc să spună lucrurilor pe numele lor adevărat.

— Dar ce altceva înseamnă asta? replică ea fără jenă. Dacă nu v-aţi gîndit la căsătorie nu trebuia să aranjaţi apartamentul.

Ofensată, se înapoie în camera de primire, de data asta însă nu se mai aşeză. Nu era un semn bun. Unchiul Josef se lăsă uşor pe canapeaua care îi îmbia parcă pe

amîndoi să se întindă, aşa cum s-ar fi cuvenit din partea unei perechi de îndrăgostiţi ce se respectă.

Dar ei nu erau amanţi, iar Tonička n-avea nici un chef de aşa ceva.

— Ţin să te asigur, domnişoară Toni, că mă gîndesc cu toată seriozitatea la cununia noastră, suspină unchiul.

— Cînd? întrebă ea cu claritate şi fără tocmeală.

— Cînd va fi cu putinţă... După terminarea divorţului.

Cuvintele lui răsunară solemn, dar, ciudat, în sufletul ei stîrniră o panică înspăimîntătoare.

— Vreţi să spuneţi... că sînteţi însurat?!!... izbucni ea cu o voce trădînd deopotrivă onoarea jignită a femeii şi lacrimile gata s-o podidească.

— Nici vorbă! Pur şi simplu, nu sînt încă divorţat. Între mine şi fosta mea soţie există acum o graniţă. Divorţul nu se rezolvă uşor într-un singur stat, darmite în două! E o chestiune politică, înţelege, pentru numele lui Dumnezeu!...

— Frumoasă politică să momeşti o fată în casa ta şi...

Lacrimile îi ţîşniră deodată din amîndoi ochii şi Tonička zbură ca o săgeată din locuinţa amenajată după gustul ei. Uşa bufni, făcînd să se cutremure întregul imobil.

Unchiul Josef rămase pe canapea, căci n-avea nici un rost să se ridice. În asemenea momente, femeia nu poate fi reţinută pentru nimic în lume.

Stătea singur în camera încărcată de mobilă, dar nespus de pustie în acelaşi timp. Stătea în propria sa lo-

cuință, cu sentimentul că dacă s-ar fi mișcat, pașii lui ar fi stîrnit ecouri de-a dreptul înfricoșătoare.

„Afurisită femeie !

Afurisită situație !

Afurisită republică !“ blestemă unchiul Josef, deși, în mod normal, era obișnuit să privească situația politică, în desfășurarea ei, ca pe un lucru ce nu stă în puterea omului s-o schimbe.

„Afurisită eliberare ! Cine v-a cerut stat independent ? ! ? Cine a ținut să aibă frontieră, așa, pe nepusă masă ! ? !“

Stătea întins pe canapea și hulea noul guvern. Iată ce face din om dezamăgirea.

*

Un bărbat adevărat, băiete, trebuie să aibă întotdeauna la îndemînă cîteva variante, pentru ca atunci cînd nu-i reușește una să poată recurge la următoarea. Nesăbuiții trag de aici concluzia că e nevoie să aibă cîteva femei. Desigur și asta e posibil, ba chiar distractiv, dar de puține ori aduce bucurie. Eu unul socot că bărbatul trebuie să aibă înainte de toate mai multe interese. Dacă n-a izbutit cu femeile, să aibă, de pildă, pasiunea vînătorii și, firește, trebuie să aibă succes și la femei, de vreme ce are succes la vînătoare. Îți dai seama, sper, că spun asta la figurat. Eu mă aflam în situația în care numai dacă-mi călăuzeam gîndurile spre o activitate folositoare puteam să-mi alung încruntarea de pe frunte. Nu-i stă bine unui bărbat în toată firea să stea pe canapea, fie ea chiar de pluș și cu spetează înaltă, și să jelească. Spiritul agitat

trebuie să fie ursita lui. Am înțeles că impasul dureros, provocat de lipsa de înțelegere din partea drăgălașei Tonička, însemna pentru mine un avertisment. Da, mă lansasem cu toată înflăcărarea în treburile legate de amenajarea locuinței, în timp ce sursa propriu-zisă a intereselor mele trebuia să fie de fapt prăvălia aceea nu prea arătoasă, cu firma coșcovită. Căci comerțul și întreprinderea reprezintă adevăratul cîmp de desfășurare a spiritului bărbătesc. Nu ezit să spun, băiete, că înfrîngerea suferită în fața Toničkăi m-a condus înapoi la îndeletnicirea mea propriu-zisă, pe care o neglijasem cu atîta ușurință. M-am ridicat deci de pe canapeaua de pluș și primul lucru pe care l-am făcut a fost să procur pentru prăvălie o mobilă nouă — bineînțeles de ocazie — menită să transforme văgăuna aceea amărîtă, într-un birou prezentabil. Îți amintești, desigur, că în acel superb magazin al întreprinderii de pompe funebre de la Viena, unde fusesem să duc tratative pentru înmormîntarea Anežkăi, m-a impresionat profund momentul în care proprietarul a apăsat pe un buton de sonerie și în birou și-a făcut numaidecît apariția funcționarul său. Ei bine, această sonerie mi-a stăruit în minte atunci cînd mi-am reamenajat magazinul și numai de aceea am pus să se înalțe acolo — în schimbul unei cheltuieli modeste — un perete de scînduri cu care am despărțit încăperea destinată tratativelor cu îndurerații urmași, de colțul rezervat domnului Šustr. Acolo a încăput doar o măsuță de dimensiuni reduse, dar cu un sertar voluminos în care putea fi pusă, fără nici o dificultate, chiar și o sticlă de un litru, fapt nu lipsit de semnificație. În

afară de asta mai trebuia angajat un funcționar, nu de alta, dar nu eram deloc dispus să-mi pierd vremea în dugheană, numai pentru plăcerea de a-l suna pe servitor. Să găsești însă un om în stare să exercite meseria noastră sumbră, dar necesară, nu e deloc ușor. Cui puteam să-i încredințez această importantă misiune, dacă nu domnului Šustr, chiar dacă presimțeam că în sertarul măsuței, în locul unei singure sticle aveau să apară, de bună seamă, două !

*

Cinstit vorbind, despre domnul Šustr unchiul Josef știa doar atît că bea rom sau „Ucigă-l toaca“. Pe atunci șefii nu se prea interesau de subalternii lor.

Acum însă, cînd dorea să-l aibă cît mai grabnic la îndemînă pe locțiitorul său și să-i dea dispoziții urgente, se văzu silit să se deplaseze la adresa lui, întrucît pe vremea aceea telefonul era o raritate.

Spre marea sa bucurie, constată că nu locuia departe. Dealtfel, în Praga, nimic nu era departe pe atunci, iar Královské Vynohrady avusese pînă nu de mult statut de district independent.

Urca pe scara vechiului imobil și se gîndea cu ce avalanșă de porunci să-l asalteze pe angajatul și locțiitorul său. „Dacă e beat, și asta e mai mult decît probabil, o să-i treacă beția al dracului de repede ! Mai cu seamă cînd o auzi că am intenția să-i pun și telefon în prăvălie !“

Veni să-i deschidă o doamnă între două vîrste, a cărei ținută, dacă avem în vedere faptul că nu aștepta nici o vizită, era mai mult decît îngrijită. Îl pofti politicos să

intre și cu plecăciuni respectuoase îl conduse mai departe ; era limpede că știa totul despre el.

Bucătăria în care pătrunseră era mică și înțesată de atîta mobilă, încît abia te puteai învîrti prin ea. Se aflau aici două paturi, o masă și un șifonier, pe lîngă un bufet de bucătărie și o mașină mică de gătit pe care tocmai fierbea o oală cu varză ; încăperea era neprimitoare și incomodă, dar unchiul Josef observă o altă ușă ce dădea, probabil, într-un salon și așteptă cu nerăbdare ca doamna s-o deschidă.

Dar nici gînd de așa ceva. Femeia eliberă la iuțeală un scaun înghesuit între pat și șifonier și-l invită să se așeze.

— Soțul meu trebuie să se înapoieze din clipă în clipă. S-a repezit să-mi facă niște cumpărături. Zicea că azi nu-i nici o treabă la întreprindere. Dar, îl cunoașteți, îl trimit după ceapă și el trage mai întîi un păhărel. Ce să-i facem, de acum încolo nu se mai schimbă, așa rămîne. E plecat de o jumătate de oră. Asta înseamnă că pînă acum a dat pe gît vreo trei păhărele.

— Și dumneavoastră îl iertați ! Așa e bine, o lăudă unchiul Josef încercînd să se înghesuie în locul ce-i fusese indicat.

— E un om tare cumsecade și blajin și poate nici nu v-ar veni să credeți dacă v-aș spune că înainte nu bea deloc, abia după aceea...

Unchiul Josef clătină din cap în semn de încuviințare, fără intenția de a întreba ce anume se întîmplase cu domnul Šustr de se apucase de băutură, spunîndu-și însă în sinea lui că trebuia să fie o poveste mai veche, iar

buna lui soție nu făcea acum decît să-l scuze în fața șefului. Pe unul din pereți atîrnau cîteva fotografii ; în toate apărea domnul Šustr, uneori și cu doamna, și era nostim să vezi că omulețul acesta ciudat fusese și el, cîndva, tînăr și că îndeletnicirea lui nu fusese acea de pasăre neagră.

— Lucra la poștă, cînd era mai tînăr, la serviciul de pensii... După aceea însă... a trecut la ciocli...

— Cînd după aceea, stimată doamnă ? întrebă unchiul.

Răspunsul nu mai apucă să-l audă, căci afară, pe palier, se stîrni un zgomot de pași împleticiți ; ceva căzu pe jos și doamna își înălță privirea spre cer, știind prea bine ce se petrece afară. Apoi, deodată, în încăpere dădu buzna domnul Šustr. Aducea, ce-i drept, o pungă de ceapă, dar mai aducea cu el și o beție cumplită, care, pur și simplu, îl ținea de ceafă și-i dădea brînci.

— Á, s-a întîmplat ceva, nu-i așa, domnule șef ? se minună el. Bătrînica de la Pankrác ? Sau, poate, flăcăul de la Vinohrady ? Onderka, știți, ăla de la Habišek, mi-a făgăduit că mi-i păzește pe amîndoi...

— Pe cîte știu, nu s-a întîmplat nimic, dar aș avea neapărată nevoie să stau de vorbă cu dumneata, firește, dacă ești în stare de așa ceva ! îl apostrofă unchiul.

— E în stare, domnule șef, interveni doamna Šustr. Are un cap de-a dreptul miraculos. Uneori e beat criță și totuși nu uită nimic ; nu uită nici să-și cumpere rachiul de la negustorul lui, credeți-mă, domnule șef...

Unchiul Josef își spuse că de fapt domnul Šustr e un om fericit, pentru că-și găsise o femeie capabilă să

considere meteahna lui drept un lucru firesc. „Și, zău, nimic nu e mai frumos pe lumea asta. Femeia trebuie să aibă înțelegere“, suspină el în adîncul său, gîndindu-se cu amărăciune la Tonička.

Domnul Šustr se apucă să-și scoată paltonul, fapt nu lipsit de dificultăți ; pe de-o parte din pricina mișcărilor sale nesigure, iar pe de alta, pentru că doamna voia cu orice chip să-i agațe haina în dulap, ceea ce presupunea ca unchiul să se ridice de pe scaunul lui, spre a-i face loc să ajungă la destinație.

— De fapt, n-ar mai fi fost cazul să te dezbraci, domnule Šustr. Mergem înapoi la prăvălie, după masă vin meseriașii să se apuce de lucru.

— Să se apuce de lucru ? Aud bine, domnule șef ? În chichineața aia !?!...

— Da, domnule Šustr, o extindem atît cît se poate, despărțim și coridorul din spatele dughenii și facem și ușă. Acolo o să fie depozitul. Iar alături o să ai și dumneata cămăruța dumitale. Aprobarea proprietarului am și obținut-o.

Domnul Šustr se întoarse cu fața spre soția lui :

— Ai auzit ! Cămăruța mea ! Asta zic și eu șef !! Asta o să facă din cotineața noastră o întreprindere cum scrie la carte. Ehei, mi-am zis eu asta de cum v-am văzut, atunci cînd ați venit pentru întîia oară și eu am crezut că binevoiți a fi de la percepție sau de la tribunal. Doamne, Dumnezeule, au trecut de atunci vreo cincisprezece-douăzeci de anișori !... Dar, dacă nu mă înșel, spuneați că meseriașii vin abia după amiază... Gata, mă-

mică, ce stai, fă repede un ceai, vreau să spun, un grog, nu-i aşa, asta se înţelege de la sine...

— Avem vin de măceşe, ceva *alabonér*, spune doamna şi se cocoţă numaidecît pe un scaun de unde întinse mîna spre adîncul dulapului.

Era cu două capete mai înaltă decît domnul Šustr şi, în felul acesta, putea să ascundă băutura într-un loc unde bătrînul n-avea cum să ajungă.

— Mda, nu e rău, aprobă domnul Šustr iniţiativa ei, dar fiţi atent, domnule şef, vinul ăsta e al dracului de înşelător.

După ce doamna umplu paharele, unchiul Josef realiză că aceşti doi bătrîni stau ceasuri întregi în această magazie ticsită şi beau împreună.

— În sănătatea dumneavoastră, doamnă Šustrová, începu unchiul. Şi să ne meargă bine afacerile...

— De cîştig nu ne putem plînge, nu-i aşa, mămico? Dealtfel, nouă ce ne mai trebuie? Mai nimic, spuse domnul Šustr cu o voce tristă, şi dădu paharul peste cap.

— Acum nu ne mai trebuie nimic. Doar un pic din ăsta, încuviinţă doamna, arătînd spre sticla cu vin.

Vinul era dulce şi tare şi, de bună seamă, cîteva păhărele ar fi fost deajuns ca să-ţi moaie picioarele.

— Domnul Šustr trăieşte bine, de vreme ce-i faceţi asemenea leacuri dătătoare de viaţă!

— Da, aşa e, numai că durează al dracului de mult pînă faci o sticlă din asta, şi omul îşi pierde răbdarea, interveni domnul Šustr, degustînd vinul îndelung.

Era limpede că în felul acesta se scuza pentru faptul că mai bea şi altceva.

— Dealtfel, nici nu-l bem decît de sărbători sau de zile mari, cînd ne vine un oaspete ca dumneavoastră, ţinu să sublinieze doamna Šustrová, zîmbind.

— Sau cînd bem în cinstea lui Otik! se grăbi să adauge domnul Šustr.

— Ştiţi, Otik e băiatul nostru, reluă doamna, după ce-şi umplu din nou paharul. Îl sărbătorim întotdeauna, de ziua lui.

— Acum e aici, rosti domnul Šustr cu gingăşie, arătînd spre odaia învecinată. E singur acolo, dar e la el acasă şi e tot timpul cu noi.

— N-aţi vrea să-l vedeţi? întrebă doamna.

Unchiul Josef dădu din cap, stînjenit.

Domnul Šustr deschise uşa şi intrară toţi trei într-o cameră aproape pustie şi întunecoasă, cu perdele groase trase în permanenţă. Două flori mari ornamentale, cu frunze tari, împodobeau un scrin îngust, transformat în altar. În mijlocul altarului se înălţa o urnă funerară şi, în dreptul ei, ardea o candelă.

Pe pereţi atîrnau draperii negre cu cusături şi inscripţii argintii. O coroană mare, vestejită, zăcea pe jos în faţa altarului. În rest nimic, decît un miros îmbîcsit de lumînări arse, şi aer stătut. Şi o linişte mormîntală.

Era un cimitir particular, cu un singur răposat. Pe un perete atîrna o fotografie mare, cu ramă rotundă, înfăţişînd chipul bucălat al unui copil cu capul exagerat de mare.

— Băiatul nostru, murmură doamna Šustrová. A suferit multă vreme, sărăcuţul. Acum e mai bine.

— Cît a trăit, numai necazuri am avut cu el. Toată noaptea țipa și se zvîrcolea, mititelul. Acum nu mai țipă, de mulți ani nu mai țipă.

Doamna atinse mucul de la candelă și spuse cu mîndrie :

— E frumos aici, nu-i așa ?

Unchiul Josef, care în viața lui nu suportase priveliștea sicriului și-l deprima prezența morții, clătină din cap aprobator, fără să scoată o vorbă.

— Atunci am plecat de la poștă, explică domnul Šustr.

De atunci a început să bea, ca după un timp să i se alăture și soția, ajungînd amîndoi la concluzia că beția ar fi un mijloc de a birui cumplitul sentiment al părăsirii. De atunci trăiesc înghesuiți în preajma unui cimitir încăpător. Domnul Šustr s-a dedicat întru totul morții, făcîndu-și din ea o profesiune. În felul acesta putea să aducă acasă coroanele ce nu mai aveau loc pe mormintele altora și să le depună în fața urnii fiului său.

Unchiul Josef ieși din odaie. Dădu la iuțeală paharul pe gît și vinul dulce și parfumat i se păru deodată amar. Își luă în grabă rămas bun, cu toate că cei doi încercară să-l mai rețină. Doamna își mai umplu la repezeală un păhărel, apoi ascunse sticla la loc, în fundul șifonierului, sub privirea melancolică a domnului Šustr.

Unchiul Josef mergea încet pe străzile aglomerate de oameni vii, asculta freamătul și rîsul lor sănătos și în sinea lui își spunea : „Omul nu încetează niciodată să se minuneze de destinele altora. Sînt crude, înfiorătoare,

încurcate, de toate felurile. Dar sînt omenești și asta le înalță spre glorie și frumusețe."

*

Oricît de mult ar zăbovi domnul Šustr la băutură, îndatoririle de serviciu și le respecta cu sfințenie. Așa se face că se înfățișă la timpul potrivit în prăvălie, spre a-i supraveghea pe meseriașii ce învioraseră încăperile mohorîte ale dughenii cu freamătul activității lor creatoare. Faptul că domnul șef se apucase să reamenajeze întreprinderea îi umplu inima de bucurie. Era dispus să accepte pînă și telefonul, în care n-avea încredere, numai pentru că avea să facă dintr-o prăvălioară amărîtă o instituție într-adevăr elegantă, destinată ultimelor treburi ale omului pe acest pămînt. Căci domnul Šustr era sincer îndrăgostit de sumbra-i profesiune.

— Acum, după război, întreprinderea noastră va lua un avînt nebănuit, îi spuse unchiul visător, în timp ce stăteau amîndoi pe trotuar, iar dinăuntru se auzeau lovituri sacadate de ciocan. Pentru asta însă, e nevoie să facem de pe acum rost de un anume personal. Dumneata ești singur la toate și asta nu e bine. Omul pe care-l vom angaja trebuie să aibă clasă. Profesiunea noastră nu e o ocupație, ci o chemare. Principalul însă e ca omul să nu fie bețiv. Știi la ce mă gîndesc, nu-i așa, domnule Šustr ?

— Bănuiesc, mă rog frumos, răspunse umil subalternul. Bețiv în nici un caz ! Dar de băut, fără îndoială, poate să bea, pentru că așa cere această profesiune, soluționă în cele din urmă domnul Šustr cumplita dilemă

în care se împotmoliseră. Să n-aveți nici o grijă, voi căuta și voi găsi omul corespunzător, lăsați pe mine.

Și-l găsi, și încă foarte curînd. Unchiul Josef, bineînțeles, se arătă prudent. Socoti că mai întîi ar fi fost bine să-i facă o vizită acasă bărbatului cu pricina. Să angajezi pe cineva într-o întreprindere de pompe funebre nu e ca și cînd ai tocmi un zidar să-ți repare pereții. Despre asemenea persoane trebuie să știi totul. Trebuie să-l vezi cum se comportă acasă și ce gîndesc despre el vecinii.

— Îmi îngădui să fiu întru totul de acord cu dumneavoastră, domnule șef. Omul nostru, domnul Bacík, locuiește la marginea Pragăi, dincolo de Braník. În felul acesta facem și noi o ieșire în natură.

Pînă la Braník au mers cu tramvaiul, de acolo au închiriat o trăsură. Era o zi răcoroasă, dar plăcută. Pe dinaintea ochilor li se perindau căsuțele scunde, înșirate de-a lungul șoselei, iar ei trăgeau în piept cu nesaț aerul curat și proaspăt. Unchiul Josef se însufleți, aducîndu-și aminte de Italia și Galiția, și era într-o dispoziție de zile mari...

Oricine l-ar fi văzut pe domnul Bacík, ar fi ghicit cu mare ușurință că acest bărbat nu poate avea o aversiune principială față de băutură. Numai cine suferea de daltonism n-ar fi fost în stare să-și dea seama ce înseamnă nasul acela vinețiu, de o rară frumusețe, plantat pe fața lui stacojie.

Și totuși domnul Bacík era un om cumsecade și blajin, iar chipul său împurpurat nu trăda nici urmă de necinste sau viclenie. Pe unchiul Josef îl impresionă cel mai mult

statura lui puternică și impunătoare. „Va fi bărbatul ideal în fruntea cortegiului, își spuse el în sinea sa. Numai să-i încapă uniforma noastră. Dar nu-i nimic, în cel mai rău caz punem să i se coasă una nouă. Asemenea talie merită acest sacrificiu. Eșarfa neagră cu inscripție argintie se va arcui superb pe pieptul și burta lui rotundă."

Fură primiți ca la țară : în curte cotcodăceau găinile, la gura cotețului mîrîia un dulău, iar pisica își lingea blana la căldurică, pe o laviță așezată lîngă soba încinsă. Domnul Bacík îi întîmpină în pragul casei ca un gospodar ce se respectă și-i conduse într-o odaie unde se simțea un miros plăcut de plăcintă caldă, presărată din belșug cu zahăr vanilat.

— Sper că n-am venit la hram ? spuse unchiul speriat.

— La noi e hram întotdeauna ; nouă, ăstora din obștea păstrătorilor de tradiții populare ne plac serbările și petrecerile populare, îl liniști domnul Bacík cu o voce ca din butoi.

Doamna Bacíková era o femeie scundă, jumătate din bărbatul ei, și pe deasupra și rotofeie. Cu toate acestea era ageră în mișcări și se vedea limpede că domnul Bacík îi știa de frică. La plăcintă servi cafea în niște pahare groase, iar aluziile soțului ca, de pildă, domnul șef ar putea să aibă poftă de ceva mai consistent după o călătorie atît de îndelungată, nici nu le luă în seamă.

„Cum văd, domnul Bacík o să ajungă la lucru treaz, judecă unchiul și abia acolo o să înceapă să tragă la măsea." În rest, firește, dumnealui nu exercitase niciodată un serviciu ca acela pe care i-l oferise domnul

Šustr, dar nu lăsa cîtuşi de puţin impresia că i-ar fi teamă de el. Îi plăceau nespus de mult uniformele, iar în tinda căsuţei sale atîrnau nu mai puţin de două : un veştmînt lung de pîndar, cu trîmbiţa respectivă, şi o îmbrăcăminte pitorească aşa cum purtau odinioară zbirii ; nu de alta, dar era absolut necesar să aibă la îndemînă recuzite pentru serbările obştei căci, vorba ceea, într-un cortegiu cum scrie la carte şi la serbările populare nu e îngăduit să lipsească zbirul sau pîndarul.

— La noi e întotdeauna veselie mare, spuse domnul Bacík cu o voce răsunătoare.

— Asta aşa e, încuviinţă doamna, care, la rîndul ei, purta în timpul cortegiului bonetă cu găteală, bluză cu mînecuţe înfoiate şi frumos scrobite şi fotă cu broderie de mînă, aşa cum cereau obiceiurile asociaţiei. Numai că omul meu ori de cîte ori se ducea ca zbir ori ca pîndar, de fiecare dată se făcea criţă.

— Altfel nu se poate. Dacă e petrecere, zbirul e dator să-i aresteze pe cetăţeni, ca apoi aceştia să se răscumpere cu bere şi, de, berea trebuie băută.

— Cu alte cuvinte, erai o victimă a profesiunii dumitale, îl încurajă unchiul, muşcînd cu poftă din plăcinta fragedă.

— Aşa e ! Ascultă, mămico, acum ai prilejul să auzi toate astea din gura unui domn învăţat !

— Mă rog, acum o să fie poate ceva mai bine, reluă durdulia doamnă, căci pentru activitatea în obşte i s-a adus omului meu o înaltă cinstire. A fost ales staroste !

Unchiul dădu din cap afirmativ, în ciuda faptului că nu înţelegea prea bine semnificaţia acestei funcţii.

Domnul Bacík îşi plecă ochii cu modestie şi se vedea limpede că în clipa aceea trăia o mare fericire.

— Ştiţi, eu i-am spus domnului Šustr că primesc cu bucurie munca în întreprinderea dumneavoastră de pompe funebre, dar cu condiţia ca duminicile să rămînă ale mele. Ştiţi, duminica noi avem fie serbări, fie şedinţe de consiliu şi, vorba ceea, am de lucru pînă peste cap...

— Duminica nu se înmormîntează, domnule Bacík ; pînă şi moartea vrea să aibă ziua ei liberă, interveni unchiul Josef. Pe mine însă m-ar mai interesa un lucru. Dumneata locuieşti aici, în apropiere de Branik şi, într-un fel, ar trebui să depinzi de întreprinderea de pompe funebre Velínová, actualmente Zelinka. Asta e, ca să zic aşa, concurenţa noastră. Mă mir că nu ai înclinat pentru un loc la această firmă.

— Domnule şef, se grăbi să-i răspundă Šustr, cu o voce gîfîită. Nătărăul era gata-gata s-o facă, dar eu i-am scos la timp din cap această prostie. Uitaţi-vă la el, e făcut totuşi pentru alt fel de întreprindere, nu credeţi ?

— Şi eu cred la fel, dar de întrebat pot să întreb, replică unchiul Josef satisfăcut.

— Eu i-aş putea fi de folos domnului şef şi prin faptul că îi ştiu pe mai toţi oamenii de prin împrejurimi, spuse cu chibzuinţă domnul Bacík. Înmormîntările cetăţenilor din obştea noastră ar putea fi preluate de firma conaşului. Numai cît îmi aduc aminte aşa, pe din afară, aşteptăm în fiecare an cel puţin cinci răposaţi, iar eu, ca staroste, am totul sub mîna mea, căci noi pe membrii

asociației îi însoțim spre locul de veci cu muzică și cu alai, în port național.

— La mine însă n-ai purta decît uniforma *pompes funebres*, și asta în fruntea cortegiului mortuar, pentru că dumneata ai ținută pentru așa ceva, în timp ce domnul Šustr nu are, ținu să sublinieze unchiul Josef.

Starostele își micșoră ochii cu voluptate.

— Auzi, mămico ? În fruntea cortegiului !

— După ceremonie, șeful cortegiului adună de obicei banii pentru florile aruncate în groapă și apoi îi împarte echitabil celorlalți domni din cortegiu. Aceștia nu sînt salariații noștri, și șeful lor trebuie să se îngrijească întotdeauna să aibă efectivul complet și să nu-i lase să se îmbete peste măsură.

— De asta aș avea eu grijă, mormăi domnul Bacík.

Dar unchiul o surprinse pe soția lui măsurîndu-l din ochi și blajinul Bacík își lăsă, cu sfială, capul în jos.

— Oferta dumitale cu privire la înmormîntarea membrilor obștei se înțelege c-o accept, domnule Bacík. Zece la sută din venitul net pentru o astfel de înmormîntare va trece în contul dumitale.

Starostele se învioră :

— Auzi, mămico ? Astea zic și eu cuvinte înțelepte. Și acum, zău, mai slăbește-ne cu plăcintele astea. Noi bărbații ne ducem la sediu ! Nu-i departe, domnule șef, mergem acolo și vă arăt biroul în care lucrez.

Și rostind aceste cuvinte, domnul Bacík își linse buzele uscate de-a binelea.

— Merg cu voi, spuse doamna Bacíková, pe un ton categoric și voluminosul staroste își lăsă din nou capul în jos.

Apoi pășiră toți patru pe ulița de țară ce ducea spre cîrciuma satului.

— Cinstit vă fie rangul, domnule staroste, îi întîmpină cîrciumarul cu voce sonoră, și domnul Bacík îi aruncă unchiului Josef o privire semnificativă, spre a se convinge dacă sesizase onorul ce-i fusese dat.

După aceea îi arătă înscrisul de piele, ce se cuvenea să-l poarte în calitatea sa de staroste, înscris păstrat sub cheie în scrinul asociației, cu sediul, firește, la cîrciumă, apoi drapelul și chiar caseta în care membrii obștei depuneau amenzile pentru diferite încălcări mărunte ale regulamentului, cum ar fi de pildă înjurăturile ori rostirea unui cuvînt de origine nemțească.

— Toate astea numai în scopuri de binefacere, domnule șef ! ținu să sublinieze domnul Bacík, în timp ce sufla cu poftă în gulerul de spumă al berei.

Unchiul Josef era deprins să servească berea numai după masa de prînz, de aceea acum nu făcu decît să soarbă un pic. În schimb „mămica" Bacíková profită de ocazie și, manifestîndu-se energic, îi prescrise însetatului ei soț doar două halbe, atît și nimic mai mult.

Domnul Šustr, care tot timpul nu scosese o vorbă, își turnă în bere o doză serioasă de secărică și, sorbind în tihnă această băutură, i se citea pe față mulțumirea. Berea simplă era pentru el o poșircă mult prea subțire.

Unchiul Josef îl întrebă pe domnul Bacík dacă acum, după soluționarea problemei naționale, asociația nu va șoma.

— Niciodată ! tună starostele. Dimpotrivă, abia de acum încolo o să aibă de lucru. Socot că vom spori prețul cuvîntului nemțesc la o coroană, ca să putem vărsa la casa centrală mai mult decît anul trecut.

— Plătește o coroană, domnule Bacík, interveni morocănos Šustr, cu spiritul ager chiar și după ce consumase secărică rărită cu bere — casa e cuvînt nemțesc.

— Himmel, Herrogot, kasička[1] e totuși un cuvînt cehesc ! se înfurie domnul Bacík, învinețindu-se la față.

— Ați înjurat pe nemțește, altă coroană ! ripostă fără milă, domnul Šustr.

— Cu dumneata ajunge omul *zugrunt*, vreau să spun la mezat, zîmbi acru domnul Bacík.

— Altă coroană, anunță cu înverșunare neînduplecatul Šustr. N-ai ce-i face, în întreprinderea noastră domnește disciplina !

Chinuitul staroste se adresă unchiului cu disperare :

— Spuneți, domnule șef, disciplină nu e, cumva, cuvînt nemțesc ? ! ?

— Aș zice că e mai degrabă de origine latină, dar oricum, tot străin e, iar domnul Šustr ar trebui să plătească o coroană, hotărî unchiul.

Și astfel, încet-încet umplură caseta și în acest timp băură pe nesimțite mai mult decît încuviințase „mămica“ Bacíková, acesta fiind, în ultima instanță, țelul întregii afaceri.

---

[1] Diminutiv de la casă, în argoul praghez (n.t.).

În drum spre casă, domnul Šustr îi spuse unchiului :

— Bacík ăsta e un om cinstit, și e tocmai ce trebuie pentru *gheșeftul* nostru — poftim, altă coroană. Știți, a fost mulți ani la fabrica de bere din Smichov. Dealtfel, se vede asta pe fața lui, dar acum doctorul i-a interzis să mai lucreze acolo... Mda, altă coroană pentru acest doctor. În cehă se spune *lékař*.

Domnul Šustr medita cu voce tare și își administra singur amenzile. Pînă să ajungă acasă, adună o sumă serioasă și își cumpără cu ea o sticlă de rom.

Unchiul plănuia în sinea lui ca unul dintre acești doi să stea în cămăruța din față a prăvăliei și să-l sune pe celălalt ori de cîte ori va sosi un client. Toate întreprinderile de pompe funebre vor turba de ciudă.

— Mîine o să vină un vopsitor să ne facă în ulei vitrina și să ne picteze pentru ușă o tăbliță nouă-nouță, cu o inscripție aurie. Ai grijă, domnule Šustr, să facă treaba ca lumea, căci firma noastră o să ajungă, într-adevăr, o firmă mondială.

— De asta nu mă îndoiesc, domnule șef. Știți, eu am tras cu coada ochiului în registrul de membri al asociației păstrătorilor de tradiții și am găsit acolo multe persoane pe ducă, spuse domnul Šustr la obiect.

— Nu despre asta-i vorba. Eu mă gîndeam acum la faptul că oamenii nu mor numai la noi, ci, de pildă, la Berlin, la Viena, la Budapesta și în alte părți. Transportul unor astfel de răposați, asta ar fi o treabă pentru noi.

— Ce să mai vorbim, domnule şef, dumneavoastră sînteţi un adevărat *weltman* [1]. Numai cînd mă gîndesc că o să organizez o înmormîntare de la Berlin la Praga, mă minunez singur de mine.

— Pentru asta însă se cere să fii perfect treaz, nu de alta, dar e cu trecere peste frontieră, ştii, domnule Šustr ?...

— Cum să nu ştiu, domnule şef, se înţelege că ştiu şi că o să mă abţin. În definitiv, trecerea frontierei nu poate să dureze o veşnicie !

*

Sincer vorbind, eu nu m-am gîndit la nimic serios spunînd toate astea. A fost de fapt o idee de moment. Da, băiete, aşa a fost. S-ar putea să fi spus asta numai ca să nu creadă domnul Šustr că norocul acela cu asociaţia păstrătorilor de tradiţii rurale m-ar fi înduioşat peste măsură. Dar, după rostirea acelor cuvinte, am simţit că în spatele lor se ascunde o idee măreaţă. Gîndeşte-te numai că lumea nouă, născută după război, se îmbogăţise cu atîtea graniţe. Oamenii nu sînt datori să se mute, ori să călătorească, dar după moarte li se îngăduie orice. Şi dacă i se năzare cuiva să moară la Praga şi vrea să se odihnească în pace la Berlin, nu există forţă pe lume care să-l împiedice în realizarea acestui vis. Cei vii nu sînt preţuiţi, dar morţilor li se împlinesc şi dorinţele cele mai nesăbuite. Mi-a fost dat să văd nişte testamente atît de stranii, de m-au apucat ameţelile şi mi s-a făcut părul măciucă citindu-le, cu toate că — slavă Domnului — nu

[1] Om de lume (n.t.).

aveau nici o legătură cu propria mea persoană... După ce am citit această frază am simţit deodată că, de fapt, descoperisem o mină de aur. Filonul, fireşte, mai era încă sub pămînt, dar eu îl presimţeam. Cine mi-a strecurat în minte acea idee ? Destinul ? O zînă binevoitoare ? Nu, nu cred în asemenea basme, tocmai pentru faptul că am avut atît de mult de-a face cu răposaţii : Moartea te împiedică să crezi în prostii. N-a fost destinul, am fost eu, şi spun asta fără trufie. A fost neastîmpăratul meu spirit omenesc care îmi poruncea întotdeauna să pornesc pe un drum nou. La urma urmei, e unica aventură de care poate avea parte omul în viaţa lui însingurată. Să meargă undeva unde nu mai fusese nimeni înaintea lui. Şi chiar dacă n-ar fi decît un simplu vis, însuşi curajul de a visa înseamnă mult. Curajul de a visa, să nu uiţi asta niciodată, băiete !

*

Era un lucru neobişnuit în branşa lui, dar unchiul publică în ziare anunţuri mari prin care renumita casă Weinert şi Fuchs îşi oferea serviciile sale ireproşabile pentru transporturi, înmormîntări şi exhumaţii de toate felurile în ţară şi în străinătate. La început, povestea stîrni un val de indignare. Unde s-a mai pomenit vreodată să oferi public nişte servicii atît de delicate ! Pe urmă însă, măsura lui se dovedi a fi foarte înţeleaptă. Întreprinderea unchiului înfăptui prima înmormîntare de acest gen de la Drezda la Praga, iar domnul Šustr îşi văzu visul împlinit mai curînd decît se aşteptase. Se ţinu atît de sobru, încît uită cu desăvîrşire de transportul sicriului

peste frontieră, astfel că înmormîntarea propriu-zisă trebui să fie amînată cu o zi. Dar și așa succesul era asigurat. Unchiul se descurcă ușor, punînd totul pe seama dificultăților întîmpinate la graniță, iar domnul Šustr se îmbătă chiar în decursul înmormîntării, spre a recupera în felul acesta timpul pierdut ca să-și readucă memoria pe făgașul ei normal. De atunci unchiul nu i-a mai cerut niciodată să fie treaz în exercițiul funcțiunii.

Bineînțeles anunțurile avură și consecințe nefaste, care unchiului nici prin gînd nu-i trecuseră. Datorită lor aflară de existența lui pînă și rudele cele mai îndepărtate. Firește, fratele și surorile știau mai de mult unde locuiește și dacă o vreme se arătaseră în total dezacord cu comportarea ușuratecă a fratelui lor care-și lăsase nevasta la Viena spre a se lansa în aventuri comerciale, curînd au înțeles că ticălosul avusese din nou dreptate și că tot ce face el e întotdeauna faptă înțeleaptă. Și întrucît casa-i era pustie socotiră cu toții că era de datoria lor să meargă la Praga să-i aducă mîngîiere fratelui însingurat.

Sora lui Anna, bunica mea, rămăsese între timp văduvă și cum locuia în Praga avea posibilitatea să se vadă și să se ia la harță cu fratele ei, ori de cîte ori avea poftă.

Unchiul Vincenc își făcea apariția din cînd în cînd, dar întotdeauna neobișnuit de solemn și ceremonios. Și el avea acum o șansă mare, deoarece carnea de cal devenise în timpul războiului o delicatesă, iar lumea era într-adevăr flămîndă. De mult renunțase la visul său de a avea o herghelie cu cai de rasă, pe care să-i vîndă treptat manejului mondial. Acum se mulțumea să facă negoț cu acei cai care, rupîndu-și un picior în urma unui accident, trebuia să ajungă neapărat la abator. Cu toate acestea își păstrase manierele și ținuta elegantă și am impresia că, foarte curînd, pentru unchiul Josef nu a mai fost taină faptul că fratele său Vincenc mai venea la Praga și pentru alte scopuri decît acelea strict negustorești. Cîteva văduve de război îi așteptau vizitele cu o sfielnică nerăbdare.

Cealaltă soră, Matylda, o trimise la Praga pe tînăra ei fiică, oferindu-i în casa unchiului un refugiu de cîteva zile. Nu de alta, dar copila trebuia să cunoască și ea orașul-mamă, veșnic plin de entuziasm patriotic.

În acest caz însă, unchiul nu împărtăși entuziasmul praghez, și căută s-o expedieze pe copilă cît mai repede înapoi acasă. Dar, după anunțurile cu pricina nu mai izbuti să se împotrivească avalanșei de rubedenii pe care nu le văzuse în viața lui și provenite, în cea mai mare parte, din a doua căsătorie a bătrînului Frajvald. Se întîmpla, nu o dată, să vină acasă și să găsească pe coridorul clădirii două persoane ce nu se cunoșteau între ele, dar îi dovedeau amîndouă că sînt rudele lui care nu doreau nimic altceva decît să stea de vorbă cu el și apoi să înnopteze la casa lui. Faptul că nu se cunoșteau era considerat de ele o surpriză mai mult decît plăcută.

Dormitorul, destinat cîndva altor scopuri, deveni un azil de noapte, iar canapeaua cu trandafiri de catifea era mult prea des ocupată.

Din aceste motive, unchiul Josef începu să se gîndească mai mult ca oricînd la Tonička și, într-o bună zi, făcu o vizită la hotelul Šroubek, ca să stea de vorbă cu ea. Îl primi cu un zîmbet dulceag ce trăda totodată

tristețea și se grăbi să-i destăinuie în șoaptă că răspîndise peste tot știrea că logodnicul ei era plecat într-o călătorie de afaceri. Dealtfel și șefa bucătăriei îl întîmpină ca pe un repatriat venit de departe, amenințîndu-l șăgalnic cu degetul :

— Se face una ca asta, ștrengarule ? Să-ți lași mireasa singură atîta vreme ? ! ?

Unchiul rămase un pic uimit. Cuvîntul mireasă îl predispuse la sentimentalism, nu de alta, dar avea bine întipărit în minte momentul în care mireasa trîntise cu atîta înverșunare ușa casei sale.

Se scuză oarecum descumpănit, nefiind în stare să înțeleagă de ce anume ar fi trebuit să fie plecat, și oftă spunînd că, în general, afacerile îl îndepărtează de multe aspecte plăcute ale vieții. Șefa clătină din cap aprobator :

— Așa e, așa e ! Cine știe ce-i comerțul își dă seama că sîntem niște sclavi ai profesiunii. Eu una mă bucur de fericirea Toničkăi, în ciuda faptului că voi fi nevoită să-i găsesc o înlocuitoare. Fată ca ea nu mai găsesc, Tonička a fost o comoară.

— Tonička este o comoară, se grăbi s-o corecteze unchiul Josef curtenitor, și Tonička se aprinse în obraji.

Seara ieșiră împreună în Piața Vaclav în mijlocul căreia ardeau din nou toate felinarele, împrăștiind în jurul lor lumini strălucitoare.

— Tonička, începu unchiul, am venit să-ți spun că locuința pe care am amenajat-o e asaltată de neamuri și curînd o să ajungă o ruină.

— Nu vă înțeleg...

— Nici eu nu te înțeleg. O asemenea casă, care putea fi numai a noastră, dumneata ai părăsit-o !... Dar apropo,

dacă tot ai plecat, ce rost au vorbele despre călătoria mea și despre renunțarea la serviciul dumitale ? Îmi vei permite, sper, să fiu, oarecum surprins...

— Scumpe domn, spuse Tonička pe un ton blajin, cînd o fată vede din partea unui bărbat interes pentru persoana ei, ușor îi scapă cuvîntul că se pregătește... Oare noi doi nu ne-am pregătit ?...

— Bineînțeles, nu ascund acest lucru, ba, mai mult, pot spune că asta mi-a făcut chiar o mare plăcere. De aceea aș vrea să aflu de ce... Dar nu, mai bine să nu-mi spui nimic, te înțeleg, din păcate însă, deocamdată n-am primit nici un răspuns nici de la Viena, nici din partea tribunalului praghez. Toți pretind că ne aflăm într-o perioadă de tranziție. Dealtfel, vezi și dumneata care-i situația : Viena a scăpat de revoluție ca prin urechile acului, ungurii erau cît pe ce să ne ia Slovacia, în Germania au avut loc lupte de stradă, de foametea din Rusia nici nu mai vorbesc... Ce vrei mai mult ? Chestiunea mea e prea lipsită de importanță într-o lume atît de haotică.

— Bine, bine, dar și într-o lume haotică femeia trebuie să-și apere cinstea și onoarea ei. De aceea am fost nevoită să spun că sînteți plecat și nunta se amînă. Nu pot însă să spun așa la nesfîrșit...

— Nu spune și fă ce ți-am cerut. Te rog chiar încă o dată să faci asta, înainte ca rudele să facă praf din casa noastră. Zilnic înnoptează acolo cîte una. Și nici nu ți-ar veni poate să crezi, dar aproape toți verii mei sforăie.

— Dar verișoare cîte rămîn acolo peste noapte ? întrebă Tonička, încrețindu-și fruntea.

Se opriră tocmai în colțul străzii Na Příkopě, în dreptul unui căzănel cu crenvurști. Încet-încet acestea își făceau din nou apariția și ăsta era un semn bun. Mîncară împreună o pereche, avînd grijă să nu se păteze cu zeama grasă, și unchiul o lăsă intenționat pe Tonička să aștepte răspunsul :

— Una, ce-i drept, a fost pe acolo, dar nu era verișoară, ci o nepoată de unsprezece ani.

Tonička termină de mîncat și își șterse frumos buzele cu o bucățică de hîrtie.

— Și cît mai poate să dureze... hm... chestiunea aceea ?...

— Nu știu, nu știu nimic, mărturisi unchiul pe bună dreptate. Pentru mine fiecare zi e o adevărată veșnicie.

Tonička suspină, plăcut impresionată de cuvintele lui.

— Să nu-mi spui că-ți place viața asta, izbucni unchiul Josef, ducîndu-și mîna la inimă.

— Cum ar putea să-mi placă ? Toată lumea știe că mă mărit... și... deocamdată... nici gînd de așa ceva... Și cu ochii ușor umeziți de lacrimi continuă :

— Și cînd te gîndești că proasta de mine am reziliat contractul de închiriere.

Ah, cît de neputincioasă și lipsită de apărare era în clipa aceea ! Și cît de nefericită ! Ce lesne ar fi fost s-o ia în brațe și, cine știe, poate că ar fi acceptat și invitația de a-i face o vizită. Da, dar bineînțeles, pe canapeaua din sufragerie se tolănește fratele vitreg Jaroslav, iar în dormitor, dacă între timp a sosit, se lăfăie un văr din Hradec. Își poate închipui cineva o situație mai penibilă ?

— Aveți nevoie de-o gospodină, nu-i așa ? întrebă Tonička.

— În primul rînd am nevoie de dumneata ! răspunse unchiul Josef surprins, încruntîndu-și sprîncenele.

— Bine, atunci s-o facem.

— Pot să întreb ce anume ?

— Plec de la hotel și ne luăm.

— Firește, dar cum... Știi doar !...

— Ne luăm... ca și cînd, mă înțelegeți ? Plecăm undeva și acolo ne luăm... ca și cînd... Totul va fi... ca și cînd... Acasă o să spun că m-am măritat. Și, mă rog, o să aștept.

Rosti cuvintele cu tristețe în glas, dar și cu fermitate. Neașteptată comportare și totodată magistrală ! Unchiul, depășit cu totul de această înduioșătoare dovadă de devotament, pur și simplu amuți.

Cînd, în sfîrșit, trase aer în piept cu nădejde, declară solemn :

— Tonička, îți promit că totul se va sfîrși cu bine și, după ce voi fi liber și sub aspectul formal, voi organiza o nuntă de pomină, de-o să se vorbească despre ea în toată Praga !

— N-o să organizați nimic, pentru că noi nu putem face două nunți. De vreme ce ne luăm acum... ca și cînd, e limpede că o adevărată nuntă va trebui să fie o taină de două ori mai mare. Am înțeles mai de mult acest lucru, și m-am împăcat cu el. În felul ăsta nu va trebui să-mi cumpărați rochie de mireasă.

Vocea ei necăjită îl impresionă nespus de mult, iar gîndul că nu va trebui să cumpere rochia de mireasă,

şi nici să ospăteze nişte oameni străini, avu darul să-l însufleţească.

— Eşti minunată şi înţeleaptă! exclamă el plin de entuziasm. Să mergem să ciocnim un pahar pentru această frumoasă hotărîre!

Se aşezară apoi la o masă într-o cîrciumioară, unde se auzeau murmurînd sunetele unei viori, şi, la un pahar cu vin, vorbiră despre multe, aşa cum stau de vorbă îndrăgostiţii. Sau, poate, o pereche de noi căsătoriţi? Cine ştie, de fapt nu erau nici una nici alta, şi asta avea asupra lor efectul unei ameţeli nemărturisite.

*

Observă, băiete, cum noi, oamenii, spunem adeseori: vom face cutare ori cutare lucru. Ne decidem pentru o treabă sau alta, urzim planuri şi avem impresia că ne pricepem să păcălim mersul firesc al timpului şi al lucrurilor, şi, cînd colo, ne înşelăm. Sîntem mult mai des victimele desfăşurării evenimentelor decît stăpînii ei. Numai rareori sîntem făuritorii fericirii noastre şi de cele mai multe ori (deci nu chiar întotdeauna) avem parte de ea întîmplător şi potrivit unor ursite, pentru noi, de neînţeles. Faptul că Tonička a luat decizia de a face un pas atît de serios în viaţa ei nu a depins de ea. Hotărîrea, deci, n-a fost a ei. Puhoiul vieţii a smuls-o pur şi simplu şi a tras-o după el, iar ei ce i-a rămas mai bun de făcut decît să plutească pe apele lui, prefăcîndu-se că e mulţumită? În definitiv, ceea ce a făcut era singura soluţie în situaţia ei. Cînd, nu de mult, îi oferisem eu acest lucru, mă refuzase pentru că era onestă. Acum grija pentru

faima propriei sale onestităţi a silit-o să facă acelaşi lucru. Numai că de data asta era convinsă că luase singură această hotărîre, fără să cedeze insistenţelor mele. Naivitatea omenească e atît de mare, aş zice măreaţă, încît omul trebuie s-o privească uneori cu respect şi întotdeauna cu înţelegere.

*

În cele din urmă — oarecum altfel decît conveniseră — dorinţele lor se împliniră deopotrivă. Unchiul se alese cu femeia de care avea nevoie, căci vremea zburdălniciei trecuse de mult, iar Tonička nu-şi propuse ţeluri prea mari. Dorise să se mărite, şi lucrul acesta îl realiză, chiar dacă altfel decît îşi închipuise. Dar de povestea asta uitară amîndoi, căci oamenii din jurul lor erau ferm încredinţaţi că cei doi se luaseră şi numai nebunia epocii moderne îi determinase să nu facă o nuntă aşa cum se cuvine. Dacă am scrie o poveste cu cocoşul roşu şi cu asta basta, am putea încheia aici istorisirea noastră. Dar de ce să vrem noi mai mult de vreme ce ei nu voiau?

Tonička era fericită că nu mai trebuia să meargă la hotel, să stea la casă şi să ia de la chelneri bilele şi bonurile pentru consumaţii: acum stătea acasă, în prăvălie i se spunea coniţă, şi asta îi ajungea din belşug.

Ori de cîte ori observa cum, la douăsprezece şi jumătate, fără un minut de întîrziere, ea aşeza pe masă castronul cu supă şi cînd mai surprindea şi zîmbetul ei, uşor sfielnic, de parcă şi-ar fi cerut scuze că supa e aşa cum e, unchiul Josef nu-şi putea stăpîni un sentiment de înduioşare şi mulţumire.

— Ești fericită, nu-i așa ? obișnuia el s-o întrebe, fără să mai aștepte răspunsul, convins că Tonička avea să dea din cap aprobator. Și, într-adevăr, așa se întîmpla.

Și, totuși, o anume amărăciune mai stăruia în sufletul ei căci, de ziua unchiului Josef îi dăduse acestuia o fotografie la vederea căreia unchiul rămase înmărmurit. Era fotografia ei într-o rochie albă, cu o trenă de toată splendoarea, iar pieptul îi era acoperit cu trandafiri roșii ; vestmîntul acesta îi strîngea trupul cu înclinații mai curînd spre rotunjime decît spre uscățime, și se încheia cu o revărsare de franjuri pe treptele unei scări de marmură, imitație de mucava.

Nu încăpea nici o îndoială, era o fotografie în rochie de mireasă, dar... fără mire.

— Minunat, se entuziasmă unchiul, aruncîndu-i Toničkăi o privire cercetătoare ! Minunat, dar rochia asta eu n-o cunosc.

— De unde s-o cunoști dacă nu-i a mea... Am închiriat-o... Dar, probabil, așa una aș fi avut...

— Într-adevăr ? se minunase unchiul, spunîndu-și în sinea lui că poate mulțumi destinului care-l scutise să cheltuiască atîta bănet.

Apoi îi spusese să înrămeze fotografia și s-o atîrne în sufragerie, ca s-o vadă toți vizitatorii pe stăpîna casei în rochie de mireasă. Și își propusese să se fotografieze și el în chip asemănător, căci, vorba aceea, pentru proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre nu era mare lucru să îmbrace un costum de culoare neagră. Ajungea o batistă albă ca să-i întregească ținuta de mire.

În altă ordine de idei, trebuie spus că această fotografie n-a fost făcută niciodată. Mereu i s-a părut că e destul timp, ca să nu mai vorbim de faptul că i se ceruse pentru portret o sumă de-a dreptul păgînă, și la ce bun să azvîrle omul pentru propriul său chip atîta amar de bani, de vreme ce și-l poate vedea pe gratis în oglindă și, pe deasupra, și în culori !

Și astfel, falsa fotografie de mireasă a mătușii Tony (i se spunea Tony, pentru că unchiul începuse curînd s-o numească așa), rămînea unica mărturie a unei nunți ce nu avusese loc.

Unchiul avea toate motivele să fie satisfăcut, fiindcă vizitele misterioșilor veri se împuținară pe neașteptate. Căci, vorba ceea, nu se putea trece peste stăpîna casei, care, ce-i drept, avea o comportare corectă, dar distantă.

Verii îndepărtați, proveniți din a șaptea spiță, aveau de ales : ori să nu plece din Praga, ori să-și găsească o cameră la hotel.

În rest însă, numărul rubedeniilor ce le frecventau casa nu scăzu, ci dimpotrivă. Căci Tonička, ca orice ființă de la țară avea și ea multe neamuri, și astfel numeroasele odrasle ale celor două surori bune îi înlocuiră pe misterioșii veri dinspre partea unchiului, cu nepoți și nepoate dinspre partea ei, ceea ce îi oferi bunicii mele prilejul de a se văicări nevoie mare, că Tony își vede numai de ale ei și de alții nici nu-i pasă.

Tonička însă nu era o femeie nedreaptă. Așa simțea ea : rudele ei erau firește mai apropiate, dar nu numai atît. Pe deasupra mai nutrea și profunda convingere că

sînt neobişnuit de respectabile, astfel că a le ajuta şi a le iubi era pentru ea o îndatorire sacră.

Spre marea satisfacţie a unchiului, nu angajă nici o servitoare, aşa cum se obişnuia în mai toate familiile de condiţie din Praga, în schimb îşi aduse în casă o nepoată şi făcea fetiţa de la ţară toate muncile gospodăreşti, fără plată, numai să le înveţe în vederea viitoarei căsnicii. Cînd îi veni sorocul, mătuşa pregăti cununia cu tot ce se cuvine, cu trăsuri şi ospăţ în lege. Iar unchiul nu se împotrivi, pentru că n-avea încotro.

Vizitele de o noapte-două, mătuşa nu le îngăduia nici măcar rubedeniilor ei. Era de părere că omul trebuie să-şi aranjeze treburile aşa fel încît seara să fie acasă socotind dormitul în altă parte un fel de destrăbălare. În schimb, oricine venea nu se întîmpla să plece fără să fi mîncat un prînz ca lumea, dar, mai cu seamă, fără să fi avut prilejul de a sta de vorbă cu soţul ei, pe care-l considera o culme a înţelepciunii şi a chibzuinţei şi despre ale cărui cusururi nici nu voia să ştie. Dealtfel, cu sprijinul neobosit al unchiului, n-a aflat de ele niciodată.

*

Da, băiete, dacă oamenii ar avea minte, şi-ar pune frîu curiozităţii. Aş spune că această însuşire e foarte nefericită, îndeosebi atunci cînd e manifestată de femeie în raport cu bărbatul. Curiozitatea de a afla ce face bărbatul, unde s-a dus, cu cine a stat de vorbă şi de ce a zăbovit — iată drumul ce duce la dezamăgire, gelozie şi durere. Cine întreabă mult, află mult. Nu cunosc zicală mai înţeleaptă. Cînd o să te însori şi ai să ai şi tu o nevastă, ai grijă, învaţ-o să ştie pe dinafară această frază, dar nu numai s-o rostească ci, mai cu seamă, să se conducă după învăţătura ei. Dealtfel şi ţie îţi dau acelaşi sfat : cumpătare raţională ! Bărbatul care începe să iscodească şi să cerceteze dacă soţia lui s-a dus într-adevăr la croitoreasă sau la modistă e un nebun demn de compătimit. Nu sînt decît două posibilităţi şi amîndouă nu merită nici cît o ceapă degerată : ori s-a dus acolo şi în cazul ăsta iscodind-o, bărbatul îşi trădează teama de a nu o pierde, lucru cît se poate de penibil şi umilitor, care coboară în ochii lumii superioritatea lui de bărbat. Ori află că n-a fost acolo şi pe urmă... ah, pe urmă e şi mai rău, pentru că asta scurtează viaţa omului. Am înmormîntat destui bărbaţi care n-au fost în stare să-şi stăpînească deloc curiozitatea şi au pierit în chip şi fel : pe unii i-a lovit apoplexia, alţii şi-au făcut singuri seama, dînd drumul la gaze sau aruncîndu-se pe fereastră, iar cei mai nefericiţi au trăit multă vreme, otrăvind cu veninul geloziei, atît viaţa lor cît şi pe cea a soţiei. Bărbatul înţelept ia act de faptul că soţia lui se află acolo unde trebuie să fie, iar femeia înţeleaptă îi atrage singură atenţia bărbatului că azi e ziua în care, de obicei, el nu-i acasă. Asta s-ar putea numi încredere reciprocă sau, mai curînd, tăinuire de-o parte şi de alta şi, trebuie să-ţi spun, că nimic nu consolidează mai bine fericirea în căsnicie.

*

Bineînţeles, oficierea înmormîntărilor e o profesiune liniştită, întrucît ea decurge dintr-o necesitate omenească. Şi totuşi, pe ici-pe colo, mai izbucnea cîte o luptă aprigă

între firmele de pompe funebre, căci nu întotdeauna era vorba de o simplă chestiune curentă, ci, uneori, de înmormîntări celebre, la care, pe de-o parte se putea cîştiga un ban, iar pe de alta, acestea intrau direct în istorie şi se scria despre ele în toate gazetele. În consecinţă, exista ambiţia de a obţine răposaţi simandicoşi chiar şi atunci cînd nu se întrezărea un efect pecuniar prea strălucit. Înmormîntările cele mai bogate — ca dealtfel şi vieţile cele mai bogate — se sfîrşesc îndeobşte cu un crah financiar şi, ori de cîte ori unchiul mă plimba prin cimitirele de la Olšany, se oprea întotdeauna îngîndurat în dreptul criptelor cele mai impunătoare.

— Vezi, băiete, marmura asta! Piatra asta superb şlefuită şi lustrită?!! Şi azi îmi mai sînt datori pentru ea...

Cu toate acestea, era ambiţia fără margini a întreprinderilor de pompe funebre să obţină tocmai astfel de înmormîntări, iar domnii Bacík şi Šustr nu-şi precupeţeau eforturile şi nu se zgîrceau cu vicleniile pentru a pune ei mîna pe un răposat simandicos, şi nu bătrînul Habíšek sau Zelinka din Branik care, întors din război, arăta şi mai bolnăvicios, dar în afaceri se bătea ca o fiară.

— Domnule şef, raportă într-o dimineaţă domnul Šustr, ştiţi, ieri am avut-o pe tapet pe văduva aceea a generalului, dar dumneaei încă nu şi-a spus ultimul cuvînt. Nu ştiu ce mai vrea, general-negeneral, înmormîntarea trebuie să aibă loc poimîine, aşa că nu văd de ce atîtea mofturi, nu-i aşa?... Deocamdată nu şi-a dat cuvîntul nimănui. Dar, din păcate, nici nouă nu ni l-a dat.

— Ce cuvînt, interveni domnul Bacík, cu glas mormăit. Eu îi spun şefului aşa cum a fost. Ne-a dat pe uşă afară şi noi abia am prididit s-o luăm la sănătoasa.

Domnul Bacík era om de la ţară şi-i plăcea vorba simplă şi clară.

Unchiul Josef rămase un timp pe gînduri. Răposatul era o figură cunoscută, fusese general pe vremea Austro-Ungariei şi, cu toate acestea, îşi păstrase gradul şi acum. Sau, te pomeneşti că tocmai pentru asta şi l-a păstrat? Republica nu semăna în sufletul nimănui îndoiala asupra intenţiei sale de a continua tradiţia, îndeosebi în ceea ce priveşte armata şi poliţia. Obţinerea unei asemenea înmormîntări pentru firma Weinert şi Fuchs ar avea darul să scurteze, de bună seamă, substanţial, viaţa bătrînului Habíšek ori a diavolului de Zelinka, acest duh rău, care de mult devenise duşmanul neîmpăcat al unchiului şi cu atît mai mult acum, după ce unchiul îl angajase pe domnul Bacík, şi acesta aducea firmei Weinert şi Fuchs toate înmormîntările din obştea păstrătorilor de tradiţii şi datini populare, aflată, de fapt, în circumscripţia domnului Zelinka. De aceea, dumnealui se jură să ducă la pieire această firmă. Zadarnic însă, valurile mîniei sale se izbeau mereu de stîncile vicleniei unchiului Josef, cum, probabil ar fi spus Homer.

Aşadar, acum trebuia să acţioneze şi unchiul nu stătu pe tînjeală. Cu o voce sonoră îi strigă soţiei sale să-i pregătească o cămaşă proaspăt călcată, apoi multă vreme îşi unse grijuliu mustaţa cu ceară şi o legă cu o panglică, spre a-i da tăria şi netezimea necesară într-o împrejurare solemnă. Pentru mai multă siguranţă, umblă o jumătate

de oră prin odaie cu mustața strînsă în panglică, și în acest timp medită.

Știa că nu existau decît două posibilități. Ori această văduvă mai era o femeie de lume și în cazul acesta vizita lui trebuia să confirme faptul că un bărbat de lume încercat poate să viziteze o doamnă. Ori era o babornită răsuflată și atuncea... Da, atunci... practic, omul e neputincios.

Pentru orice eventualitate, se opri mai întîi la o florărie. „Un buchet de flori are darul să le înduioșeze pe toate, își spuse în sinea lui. Firește, voi lua un buchet modest, nu de alta, dar afacerea e mai mult decît nesigură, și nu e cazul să risc". Cumpără trei trandafiri, întrucît cifra trei e simbolică ; o să spună, da, o să spună că numai credința, speranța și iubirea sînt în stare să biruie nenorocirea morții. „Frumoasă idee, chiar foarte frumoasă, nu trebuie s-o uit..."

Servitoarea îl anunță mai întîi că doamna general nu primește pe nimeni, dar unchiul Josef o convinse, pe de-o parte, că e o fată tare frumoasă și ar fi păcat să rămînă în această slujbă de nimic, iar, pe de alta, că vine într-o chestiune strict oficială și, mai cu seamă, incognito. Fata se sperie de acest cuvînt și-l conduse în casă.

Situația se complică la culme în clipa în care unchiul Josef pătrunse într-un salon luxos, unde o zări pe văduvă stînd într-un fotoliu, dreaptă ca o lumînare. Căci dumneaei nu era nici bătrînă nici tînără, avea, ca să zic așa, o vîrstă greu de definit, în schimb emana sobrietate și o forță întunecată. Se vedea limpede că, în această casă, generalul fusese ea și că moartea soțului îi pricinuise

necazuri în primul rînd prin faptul că nu va mai avea cui să comande. Buzele ei strînse și privirea severă vesteau că nu era dispusă să-i primească nici măgulirile, nici florile.

Fără să vrea, unchiul Josef luă poziția de drepți.

— Dați-mi voie să mă prezint, distinsă doamnă general. Mă numesc Josef Frajvald, în timpul războiului am fost însărcinat de marele stat-major cu misiuni speciale privind înmormîntările militare. Și, pentru că l-am cunoscut pe onoratul dumneavoastră soț, mi-am permis să aduc întru cinstirea memoriei lui, acest modest buchet de flori.

Doamna general clătină din cap, satisfăcută, deoarece unchiul rostise aceste cuvinte cadențat, de parcă ar fi dat raportul unui superior.

— Pe ce front ați fost ? se auzi vocea ei puternică.

— De fapt, ca să zic așa, pe toate, dacă-mi îngăduiți. Căci de serviciile mele a fost nevoie pretutindeni. Am avut misiunea de a descoperi mormintele persoanelor proeminente și întotdeauna m-am bucurat în munca mea de sprijinul foarte prețios al ofițerilor superiori, și printre ei se număra și onoratul dumneavoastră soț, căruia îi păstrez o amintire luminoasă. A fost... un soldat adevărat.

— Mda, replică doamna, cu un fel de îndoială ascunsă.

Unchiul Josef tuși să-și dreagă glasul și așeză florile pe masă. Apoi, aruncînd o privire fulgerătoare în jurul său, constată că somptuoasa încăpere era plină de relicve de război. Pe bufet se înșira o colecție de șrapnele, așa cum în altă parte sînt expuse ceșcuțele din porțelan de

Meissen, iar pe masă se vedea o scrumieră din cartușe trase, confecționată de către un soldățel priceput la toate. Săbiile atîrnate pe pereți demonstrau că domnul general fusese colecționar. S-ar putea să fi fost într-adevăr un soldat mediocru, sau chiar mai rău, și în felul acesta să fi încercat să-și întărească în sinea lui încrederea în capacitatea sa de militar. Unii domni ofițeri, cu cît se aflau mai departe de front, cu atît mai zelos colecționau relicvele de război.

— Luați loc, spuse doamna cu severitate.

Era un ordin, și unchiul Josef se conformă întocmai.

— Vin să mă viziteze tot felul de indivizi ca să-mi ofere organizarea funeraliilor... Sînt niște ființe ciudate, arată înfiorător și toți duhnesc a rachiu.

— Nu mai spuneți ! se minună unchiul respectuos, gîndindu-se în acest timp la angajații săi.

Apoi, trădîndu-i întocmai ca Juda rosti pe un ton mieros :

— Îi cunosc și știu ce le poate pielea. Nu-s buni de nimic, pentru că nu sînt în stare să priceapă ce înseamnă o înmormîntare militară. De aceea mi-am permis să mă înfățișez personal.

— Sînteți trimis de ministerul de război... adică de ministerul apărării naționale, cum i se spune acum... !

— Da și nu, distinsă doamnă. Deocamdată n-am stabilit un contact oficial cu această instituție, vă dați seama, sînt alte vremuri... M-am introdus în profesiunea pompelor funebre, dacă-mi permiteți, ca persoană particulară specializată tocmai în domeniul înmormîntărilor militare.

— Ministerul va trimite pentru funeralii o companie de soldați și tot ce va fi nevoie în acest scop, se grăbi să-i taie elanul doamna general.

— Desigur, desigur, încuviință unchiul cu amabilitate. În primul rînd trebuie să furnizeze carul mortuar, care se deosebește de dricul civil prin aceea că are sus un piept de cavaler în armură.

— Adevărat ? se miră doamna, și din clipa aceea începea retragerea ei de pe niște poziții atît de perfect alcătuite.

— Cum, dumneavoastră n-ați știut ?... Da, așa e... În afară de asta trebuie să se îngrijească de carele cu flori... Eu îi cunosc bine pe militari, nu o dată se întîmplă să uite cîte ceva sau să trimită totul la altă înmormîntare... Un astfel de caz am și avut și bieții urmași au fost nevoiți să alerge de la cimitirul din Vysehrad tocmai la Malvazinky !

— Nemaipomenit, oftă doamna general. Ce debandadă !

— Ce să-i faceți, asta-i milităria.

— Bineînțeles, vechea și bine cunoscuta *șlamperai*[1]"?! Eu însă aș pune lucrurile la punct ! tună văduva generalului.

— De asta nu mă îndoiesc, dar binevoiți a avea în vedere că o doamnă în doliu are, în felul ei, posibilități limitate de acțiune.

Cuvintele acestea fuseseră exprimate cu atîta distincție încît doamna suspină impresionată.

---

[1] Debandadă — germanism în ceha pragheză (n. t.).

Şi, în clipa aceea — ca, de altfel, adeseori — unchiului îi fulgeră prin minte o idee capabilă să decidă soarta întregii bătălii purtate cu această femeie neînduplecată.

— Distinsă doamnă, eu am venit cu o ofertă, pe care, dacă-mi permiteţi, aş vrea să v-o împărtăşesc numai dumneavoastră, spuse el, cu voce scăzută. Este, ca să zic aşa, un secret, pe care nu l-aş destăinui unei persoane necorespunzătoare, pentru că, de fapt, este vorba de o chestiune politică... Aş putea, dacă mi-aţi da poruncă în acest sens, să organizeze funeraliile veneratului dumneavoastră soţ cu toate onorurile. Dar acestor onoruri le-aş putea conferi un caracter cu totul special, carul mortuar urmînd să fie tras de un atelaj de trei cai albi, proveniţi din grajdurile imperiale de la Viena, aceiaşi cai care i-au dus spre locul de veci atît pe bătrînul monarh cît şi pe împăratul Karl...

— Şi pe nefericita Zita, ţinu să sublinieze văduva generalului şi, deodată, glasul ei se muie.

— Întocmai. Acest atelaj se află acum la Praga şi, ca să zic aşa, îl pot avea oricînd la dispoziţie. Ar fi, credeţi-mă, un moment impresionant şi sînt convins că experţii — iar aceştia cu siguranţă nu vor lipsi la o înmormîntare atît de somptuoasă — vor şti să aprecieze acest lucru. Domnul general merită, în calitatea sa de erou, cinstirea de a fi dus la cimitir de vestitul atelaj de cai albi imperiali.

Înduioşată la culme, văduva îşi duse batista la ochi.

Aşadar, frontul fusese spart şi unchiul continuă în sunetele trompetelor şi ale elocvenţei sale.

— Fireşte, anii s-au scurs şi caii nu mai sînt acei armăsari nărăvaşi în stare să se înalţe pe picioarele din spate dar, tocmai de aceea, se potrivesc de minune unor scopuri funerare.

— Toţi am îmbătrînit, menţionă cu tristeţe în glas doamna general, toţi acei care ne mai amintim de vremurile apuse ale neasemuitei glorii imperiale.

— Aşa e, aşa e, încuviinţă unchiul Josef arborînd o mină cît mai înduioşată cu putinţă, dar numaidecît se îmbărbătă şi se grăbi să adauge :

— Cu toate că nu se cuvine să spun acest lucru într-o casă îndoliată, îmi permit totuşi să fac remarca, distinsă doamnă general, că la dumneavoastră trecerea timpului nu se face cîtuşi de puţin observată, şi că e o adevărată desfătare să stea omul de vorbă cu dumneavoastră.

Văduva nu răspunse deloc la această măgulire, în schimb întinse mîna şi apucînd clopoţelul îl scutură uşor. „Să mă dea oare afară ?“ se întrebă unchiul neliniştit.

Servitoarea îşi făcu numaidecît apariţia în pragul uşii.

— Pahare, Charlotte ! Şi vin de Porto !

Apoi sorbiră în tihnă vinul şi, în acest timp, unchiul îi pomeni pe toţi generalii de care îşi mai aducea aminte, dînd în felul acesta la iveală înaltele sale relaţii. Buzele subţiri ale văduvei se întredeschiseră un pic.

La plecare, unchiul îi sărută mîna ceremonios şi degajat, făcînd-o astfel să înţeleagă că nu era doar un simplu vizitator venit să-i prezinte condoleanţele. În buzunar avea împuternicirea semnată pentru organizarea funeraliilor cu toate onorurile.

Ajuns acasă îi chemă pe angajații săi și le flutură pe la nas prețioasa hîrtie.

Cei doi se uitară la el cu nețărmurită admirație.

— Dar ce ne facem cu caii, domnule șef ? se sperie domnul Šustr trezindu-se aproape din veșnica-i beție. Trei cai albi, asta nu-i un fleac ! Eu n-am văzut încă asemenea atelaj și nici nu știu să existe vreunul la Praga.

— Un bălan știu eu la un căruțaș din Branik, își oferi serviciile săritorul Bacík.

— Un singur bălan nu ne salvează, domnule Bacík. Dar fiți fără teamă, vom avea un atelaj de trei ! spuse unchiul cu mîndrie, și rostind aceste cuvinte plecă, lăsîndu-i pe cei doi pradă unei incertitudini disperate.

La capătul străzii Ječna, acolo unde aceasta se întîlnește cu strada Sokolska, se afla, de cînd lumea, un post de pompieri. Aici răsuna clopotul de alarmă, după care țîșneau din hambar niște cai ce străluceau de curățenie, trăgînd în urma lor o cisternă sclipitoare, în jurul căreia țopăiau cu bravură, în timpul mersului, cîțiva flăcăi purtînd pe cap niște căști atît de strălucitoare, încît împroșcau, cu fulgerele lor, întreaga stradă. Era, într-adevăr, un spectacol măreț și tulburător, cînd atelajul de trei cai albi gonea pe străzi ca o vijelie, iar bărbații, cocoțați în jurul cisternei, trîmbițau de zor : Ardeee !

Atunci toate servitoarele dădeau buzna la ferestre, aplecîndu-se mult în afară, iar pompierii nu lăsau să le scape prilejul de a arunca priviri înfocate spre decolteul rochiilor încheiate la repezeală.

Într-acolo se îndreptă unchiul Josef, căci, vorba ceea, ca vechi geambaș și călăreț, remarcase de mult bălanii

de care dispunea corpul pompierilor din Praga. În schimbul unui bacșiș destul de modest, încheie cu comandantul postului o înțelegere privind închirierea bălanilor, nu numai pentru cazul de față, ci ori de cîte ori va fi nevoie.

Așadar, atelajul de trei cai albi exista, unul dintre ei, ce-i drept, avea cîteva pete cafenii, dar domnul Bacík primi însărcinarea să-l dreagă cu vopsea albă.

Și astfel se ajunse la înfăptuirea unei înmormîntări neobișnuit de fastuoase, iar republica avu prilejul să învețe de la unchiul meu cum se organizează funeraliile eroilor, al căror număr, acum după război, începuse să se înmulțească.

Domnul Bacík, soldat înnăscut, se simțea în elementul său. Luînd poziția de drepți, îi comunică unchiului tot ce aranjase, cu o voce atît de puternică, de parcă ar fi dat raportul unui colonel în timpul bubuitului asurzitor al tobelor.

Ceremonia înmormîntării ținu mult, așa cum se cuvine, iar organizarea funcționă fără cusur : soldații se prezentară la ora precisă, bătură pasul făcînd să duduie caldarîmul, descărcară deasupra mormîntului salva de onoare, iar asistența fu satisfăcută și impresionată. În sfîrșit, din nou, o înmormîntare militară cum scrie la carte.

Tonička se duse și ea să vadă și rămase înduioșată. „Ce nuntă ar fi știut să pună la cale Josef, dacă destinul ne-ar fi dat acest prilej !“ își spuse ea suspinînd.

Iar caii...

Ah, da, nărăvașii postului de pompieri, învățați cu galopul și cu sunetele de trompetă, se arătară oarecum

nervoşi auzind doar acordurile marşului funebru. Clătinau sălbatic din cap, iar vizitiul trebuia să-i strunească trăgînd tare de hăţuri. Dar în felul acesta trezeau, fireşte, impresia unor armăsari de rasă neobişnuit de nobilă, pe scurt — crescuţi în grajdurile imperiale! Iar acela ce fusese dres cu vopsea albă începu să se dea în vileag abia spre sfîrşitul ceremoniei, cînd faptul în sine nu mai deranja pe nimeni.

Nu e de mirare, deci, că despre superbul atelaj de trei cai albi, pretinşi pur-sînge de origine spaniolă, vestea zbură cu iuţeala gîndului, răspîndită de asistenţă, în şoaptă, chiar în timpul ceremoniei. Iniţiaţii îşi aruncau priviri pline de semnificaţie, căci toţi recunoscură dintr-o dată armăsarii grajdurilor imperiale şi nutreau o bucurie răutăcioasă că, în Praga republicană, tropăiau acei cai ce-şi aduceau aminte — ca şi ei — de frumoasele vremuri de odinioară.

Ce să mai vorbim, ori ce-am face, pe oameni îi unge întotdeauna la inimă atunci cînd au ocazia să înţepe, cît de puţin, regimul ce abia se instalează.

*

Cea mai mare prostie este să credem că eroilor le reuşeşte totul în viaţă. Lucrul acesta îl ştia şi bătrînul Homer, care după ce-i face pe eroii săi să triumfe în războiul Troiei, atunci cînd îi aduce acasă îi lasă să piară în mizerie şi să sfîrşească în braţele uitării. Fără îndoială, şi unchiul Josef era un erou, şi a avut şi el parte în viaţă de înfrîngeri serioase. S-ar putea ca nu acestea să fi fost momentele cele mai importante, cărora ar trebui să le acordăm atenţie, dar oricum nu le putem trece cu vederea.

Eforturile sale în privinţa divorţului scăzură oarecum în intensitate, căci, din clipa în care o avu pe Tonička acasă şi ea îi deveni gospodină bună şi soţie credincioasă, chiar şi fără cununie, îi fu indiferent cît de repede se scurge timpul. Îşi concentră gîndurile în întregime asupra „negoţului" său care se dezvolta cu succes. Nu încăpea nici un dubiu că firma Weinert şi Fuchs se afla în fruntea întreprinderilor similare din Praga, stîrnind deopotrivă admiraţia şi invidia, aşa cum se întîmplă pe această lume.

Spre a se smulge din noianul grijilor cotidiene, ce fac să încreţească frunţile oamenilor de afaceri, unchiul Josef frecventa, de două ori pe săptămînă, o societate unde soţiile nu aveau acces. În schimb se aflau acolo bărbaţi pe care era interesant şi util să-i cunoască: comercianţi şi politicieni, ceea ce, în esenţă, nu e o mare deosebire, deputaţi ai diferitelor partide, de pe urma cărora te puteai aştepta la o anumită protecţie sau să tragi nişte foloase.

Cu Tonička ieşea foarte rar şi numai ca să ia cina împreună la hotelul Šroubek, unde mai aveau destui cunoscuţi şi mîncarea era mai curînd de casă decît de restaurant, iar porţiile erau mai mult decît frumoase. O vizitau cu regularitate pe şefa bucătăriei şi astfel unchiul avea prilejul să cerceteze cu atenţie fata cea nouă, aflată la ghişeu în locul Toničkăi. Era o făptură foarte tînără, cu ochi albaştri şi — aşa cum îşi spunea unchiul în sinea lui — păcătoşi, oferind întotdeauna speranţa că ar putea fi cucerită.

Pe această făptură o chema Nováková. Numele ei nu-i spunea nimic, frumusețea ei nu era nicidecum orbitoare și totuși, ochii aceștia îl îndemnară pe unchiul Josef să se intereseze de ea mai de aproape și, ori de cîte ori dădea pe acolo, o sfredelea toată cu privirea. Cînd, în sfîrșit, începu să-i accepte ocheadele, într-o seară, la ora închiderii bucătăriei, se postă în fața hotelului, așa fel, încît s-o întîlnească. Nu era prea strălucit îmbrăcată, dar așa cum putu să aprecieze, avea mersul sprinten și mlădios. Grăbi pasul și i se alătură, simulînd întîmplarea. Nu fu greu s-o invite după o scurtă plimbare, într-un local de noapte, unde se tînguia o vioară și unde lumina era puțină, spre marea satisfacție a vizitatorilor.

Drăgălășenia fetei îl captivă. După temperata Tonička, această cochetă era cît se poate de agreabilă. Îi mărturisi, fără ocolișuri, că venise de la Viena unde femeile erau cunoscute, de cînd lumea, pentru farmecul lor neîntrecut. Auzind-o vorbind despre Viena, unchiul se învioră și dori să afle cît mai multe amănunte despre orașul tinereții sale. Și astfel rămaseră în local multă vreme, povestindu-și ba de una, ba de alta, în timp ce-și sorbeau vinul în tihnă. Află că fata venise de la Viena în Cehia, ca orfană. Mama ei dusese o viață destul de grea, mai cu seamă după ce se despărțise de tăticul ei, un domn foarte aspru și posac, care fusese funcționar fiscal și ăștia sînt întotdeauna morocănoși, căci, vorba ceea, să storci biruri e cea mai grea și cea mai cumplită profesie omenească.

Și, deodată, unchiul își aduse aminte că și el cunoscuse la Viena un funcționar fiscal, cu grad superior, pe care îl urîse de moarte. Pe acest domn îl chema Nowak și o

luase de soție pe Viktoria, femeia iubită de el cu entuziastă, dar zadarnică înflăcărare !

— Spuneți-mi, domnișoară, nu credeți că ar fi bine, dacă tot ciocnim acest pahar cu vin dulce, să cunosc și numele dumneavoastră de botez ? Îmi vine totuși greu să spun : în sănătatea dumneavoastră, domnișoară Nováková.

Fata îi răspunse surîzînd și-l lovi încet peste mîna care se lipise ușor de pieptul ei :

— Spuneți-mi Kiki. Așa mi-a spus mama și pe urmă și toți cunoscuții. Știți, cînd eram mică nu puteam nici în ruptul capului să-mi rostesc propriul meu nume. Închipuiți-vă, m-au botezat Viktoria...

Unchiului îi tremură mîna în care ținea paharul și-l lăsă pe masă cu atîta violență, încît un pic din vin se revărsă pe fața de masă. Kiki presără numaidecît locul pătat cu sare.

— Mie numele ăsta nu mi-a plăcut niciodată. Cînd plecam cu mama în Cehia, copiii din Hrušov strigau după mine : Victoria zvăpăiata, dă în pureci cu lopata, sub masă cu foc, pe vatră de loc !

— Hrušov, bîigui unchiul cu vocea stinsă și localul întunecat se cufundă, deodată, într-o lumină vînătă de parcă toate în jurul lui ar fi luat foc.

„Nu, o asemenea coincidență nu e cu putință, își spuse în sinea lui și totuși este, Hrušov, sigur, numele ăsta a fost schimbat în Grusbach de femeia marei și nesăbuitei mele iubiri... Victoria von Grusbach“.

— Pe mama dumitale o chema, deci, Victoria, spuse el cu voce scăzută.

Nu rosti fraza sub formă de întrebare. Era sigur de acest lucru. Dar simţi nevoia să-l exprime prin viu grai.

— Da, încuviinţă Kiki, dînd din cap aprobator. Dar de ce vă uitaţi aşa...

— A, nimic, nimic... Mi-am adus şi eu aminte de ceva... Tatăl dumitale a fost consilier fiscal sau ceva asemănător, nu-i aşa ?

— Da, dar eu, una, nu m-am ales cu nimic din treaba asta. Ştiţi, tata nu se înţelegea cu mama şi aşa se face că noi două am trăit separat... Pe urmă, în timpul războiului, mama a murit de gripă spaniolă şi cînd, în urmă cu un an, m-am arătat la rudele mele din Hrušov, mi-au dat la iuţeală papucii de teamă să nu le rămîn pe cap. Unul din unchi mi-a dăruit nişte bani şi în felul ăsta am ajuns la Praga. De fapt trebuie să vă fiu recunoscătoare că v-aţi căsătorit, căci locul de casieră înaintea mea a fost ocupat de soţia dumneavoastră şi dacă ea n-ar fi plecat, eu aş fi fost şi acum pe drumuri.

Unchiul Josef nu răspunse. Tăcu un timp, apoi o apucă pe Kiki de mînă şi o trase la pieptul său.

— Dumneata ştii că ai fi putut să fii fata mea ? Dacă atunci ea ar fi... Da, dar e mult, e tare mult de atunci...

— Cum ? Dumneavoastră aţi cunoscut-o pe mama mea ? îl întrebă ea zîmbind. Mă rog, imposibil n-ar fi, căci ea avea întotdeauna în jurul ei o mulţime de admiratori. Dealtfel, ăsta a şi fost motivul pentru care s-a despărţit de tatăl meu. Pînă şi pe mine m-a făcut geloasă.

Unchiul o privi drept în faţă, dar nu descoperi nici o trăsătură care să-i amintească de Victoria, de falsa contesă von Grusbach a anilor tinereţii sale nebunatice. De

bună seamă fata seamănă cu tatăl ei, şi ăsta, ce-i drept, nu se putea lăuda cu frumuseţea lui. „În schimb e tinerică şi în vinele ei curge, desigur, sîngele mamei. Cît e de frumos că timpul nu se opreşte şi viaţa renaşte mereu !"

Încet şi cu prudenţă, o întrebă de ocupaţia Victoriei în timpul războiului şi astfel află că la început fusese dansatoare într-un bar de noapte, iar mai tîrziu plecase pe front unde de asemenea era nevoie de dansatoare pentru cazinourile ofiţereşti. De acolo trimitea acasă bani şi, mai cu seamă, provizii.

„Doamne Dumnezeule, îşi spuse unchiul înmărmurit. De fapt, dacă stau şi mă gîndesc, puteam foarte bine s-o întîlnesc pe undeva prin preajma frontului ! Victoria era acolo o simplă animatoare iar eu am trecut prin atîtea cazinouri şi am cunoscut în ele atîtea femei... Cum se face că niciodată nu ne-am întîlnit, scumpa mea Victoria ? Şi prin ce întîmplare am întîlnit-o pe fiica ta, pe această pisicuţă unsă un pic cu toate alifiile, care îşi caută un drum în viaţă şi e de datoria mea, fireşte, s-o ajut să-l găsească... Ce voinţă a destinului le-a sortit femeilor păcătoase fie să moară de tinere, fie să plătească destrăbălarea lor cu o frunte brăzdată de cute adînci, în timp ce bărbaţii ies din acest carusel al desfrîului, însemnaţi de cununa gloriei şi întineriţi !?! Căci, în definitiv, dacă aş vrea micuţa asta mi s-ar agăţa de gît şi vorba ceea, sînt cu atîţia ani mai în vîrstă ca ea... Dar cine spune : dacă aş vrea ? Eu, fireşte, vreau. Mai exact trebuie, pentru că numai în felul acesta se mai întoarce o dată la mine frumoasa Victoria, iubirea mea înşelătoare.

Omul poate fi sentimental cînd se gîndește la trecutul său, dar foarte realist atunci cînd destinul îi oferă un asemenea prilej".

Destrăbălarea îi era străină unchiului, acum însă avea senzația că pămîntul se deschisese sub picioarele lui și el se prăbușea în adîncuri. „Dacă aș respinge această ocazie, își spuse în sinea sa, aș refuza un dar al zeilor și aceștia m-ar ajunge cu pedeapsa lor necruțătoare. Toată viața m-ar urmări părerea de rău. Să fie oare o pedeapsă pentru trădarea ta, Victoria, faptul că mi-o oferi acum pe fiica ta? Ori o răsplată pentru marea mea iubire? Cine poate ști acest lucru acum, cînd idila abia se înfiripă, cînd orice atingere e încă proaspătă și fata e încă descumpănită. Sau, te pomenești, că se preface atît de bine! Ceva trebuie să fi moștenit totuși de la fermecătoarea ei mamă, de vreme ce înfățișarea a căpătat-o de la bătrînul consilier fiscal. Ah, Kiki, vino în brațele mele, în brațele prietenului tău ce-ți nutrește sentimente paterne, în brațele nebunului care a iubit-o pe mama ta și l-a urît de moarte pe domnul Nowak, fiindcă i-a luat-o... Dar, oricum, sărăcuța a ieșit în pierdere, căci ea nu era făcută pentru o fericire trainică alături de un văduv pe cale să se ofilească".

Dar Kiki să fie oare făcută pentru fericire în brațele unui bărbat pe cale să îmbătrînească? Dacă unchiul și-ar fi pus această întrebare, probabil că nu s-ar fi apropiat de ea cu atîta îndrăzneală. Acum însă, era depășit cu totul de întîmplarea ce-i tăiase drumul și, cuprinzînd-o pe după umeri, o strînse cu putere la pieptul lui și o

sărută cu o înfocare atît de pătimașă, încît fata își pierdu răsuflarea.

— Aici? Doar atît șopti.

Răspunsul însă nu se făcut auzit.

„Aici, își spuse unchiul în sinea lui, aici sau oriunde în altă parte."

Cînd părăsiră localul era foarte tîrziu și unchiul o conduse pînă acasă, la Karlín, unde locuia ca subchiriașă într-un bloc spălăcit cu tencuiala năruită, din acelea în care locuise și el odinioară la Viena. Și, fără prea multă codeală, fata îl pofti la ea sus, numai, pentru Dumnezeu, să meargă încet! Și astfel deveniră amanți, astfel o dobîndi unchiul pe Victoria, astfel se întoarse el la cumpăna timpului, astfel trecutul se cunună din nou cu prezentul.

Și astfel ajunse acasă abia în zori, așteptînd reproșurile Toničkăi, hotărît însă să-i dea o ripostă dură, pentru că, la urma urmei, nu erau totuși căsătoriți și „Cine știe ce-o să mai fie de-acum încolo, scumpa mea, căci viața, într-adevăr, se schimbă de la o clipă la alta și noi, crede-mă, nu sîntem stăpînii acestor schimbări."

Dar fiindcă, într-adevăr, nu sîntem stăpînii acestor schimbări, pînă și acasă lucrurile se petrecură cu totul altfel decît ar fi putut el să prevadă.

Pe masa din sufragerie se afla o sticlă de vin și două farfurioare cu dulciuri, firește neatinse. „Ce s-a întîmplat? Ce aniversare am mai uitat să sărbătoresc?"

Tonička dormea, dar de îndată ce unchiul deschise ușa dormitorului se trezi și, într-o clipă, se dădu jos

din pat. Nu-l întîmpină cu reproşuri, ci cu o îmbrăţişare violentă.

„Ce noapte trăznită, îşi spuse unchiul."

— Ai citit ? întrebă Tonička. Telegrama de sub sticla cu vin... A sosit abia spre seară şi m-am gîndit că o să sărbătorim evenimentul împreună... Păcat că ai zăbovit atît de mult...

Rostise aceste cuvinte fără nici o umbră de reproş, căci bucuria ei era mai mare decît dezamăgirea.

Unchiul Josef se întoarse în sufragerie şi luă în mînă telegrama. Era de la Viena. Avocatul îi aducea la cunoştinţă că tribunalul respectiv se pronunţase favorabil în privinţa desfacerii căsătoriei sale cu doamna Loty Frajvaldova, înainte Fuchsová, chestiunile de ordin patrimonial urmînd a fi soluţionate şi decise de instanţa corespunzătoare a tribunalului din Praga.

— Am înţeles bine ? întrebă Tonička aprinsă la faţă. Eşti divorţat şi noi putem, în sfîrşit, să ne luăm ?

— Desigur, desigur, răspunse unchiul şi, întrucît i se muiaseră un pic picioarele, se aşeză pe un scaun în dreptul mesei.

Tonička interpretă gestul lui drept o invitaţie şi se grăbi să deschidă sticla. Unchiul luă paharul din mîna ei fără să scoată o vorbă.

— Ei, nu spui nimic ? Cum văd, îţi pare rău ! spuse Tonička speriată.

— Asta-i bună... Ce-ţi veni ?... Eu... ştii, am zăbovit cam mult şi, pur şi simplu, sînt obosit.

— Şi atunci ?

— Atunci, în sănătatea noastră... Vreau să spun, pentru căsnicia noastră !

Fatale cuvinte, dar deodată unchiului nu-i mai păsa de nimic. Toate se învolburau în mintea lui şi din nou avea senzaţia prăbuşirii în abisuri. Ca să-şi revină, trase paharul pe gît dintr-o înghiţitură, apoi încă unul şi încă unul.

Tonička stătea lîngă el, în cămaşa lungă de noapte, cu părul strîns doar cu mîna, şi zîmbea fericită şi supusă.

Undeva, la Karlín, Kiki răsufla cu zîmbetul pe buze în somnul ei adînc.

Singurul care nu zîmbea era eroul acestor întîmplări, căci pînă şi în rădăcina părului simţea cum se încîlcesc iţele destinului său.

Tonička nu se mai sătura de atîtea toasturi şi urări de fericire, dar la prea mult nu rezistă şi astfel, pînă la urmă, unchiul se văzu nevoit s-o ia în braţe şi s-o ducă în pat. Se lipi de el cu atîta putere, încît fu silit să rămînă lîngă ea.

Să fii într-o singură noapte şi amant şi soţ nu e oare puţin prea mult, viteazule Ulise ?

CÎNTUL AL PATRULEA

Timpul trecător...

Sînt obligat să-l amintesc cu insistență pentru toți acei ce urmăresc peripețiile unchiului meu, nu de alta, dar s-ar putea ca în desfășurarea acțiunii să descopere cu ușurință goluri însemnate. Adeseori, eroul nostru s-a trezit pe firul unor zile lipsite de întîmplări menite să trezească glasul povestitorului. Orice om are în viața lui zile sortite să ajungă în brațele uitării și orice om lasă în urma lui un șir de ani în decursul cărora singurul lucru demn de consemnat este acela de a fi trăit. Desigur, și despre asta s-ar putea spune cîte ceva, dar simt că timpul se precipită și oboseala sporește. Fără îndoială, s-au petrecut multe evenimente ce ar merita să fie menționate. Totuși viața e scurtă și relatarea noastră e lungă, iar obiectivitatea ne silește să trecem peste multe cu vederea.

Să ne mulțumim, deci, cu ideea de a privi — fie și cu tristețea ce ne-o stîrnește desprinderea filelor din ca-

lendar — scurgerea grăbită a anilor în care eroul povestirii noastre înaintează în vîrstă, și să nu ne prindă mirarea că, din clipa în care a devenit și el conștient de trecerea timpului, aspirațiile lui au început să se îndrepte spre obținerea unor poziții superioare celei de proprietar al unei întreprinderi de pompe funebre.

Tînăra republică îmbătrînise întocmai ca și cei ce o făuriseră. La sate și orașe se terminase ridicarea monumentelor în amintirea celor căzuți și, încet-încet, războiul era dat uitării. Republica a avut de înfruntat ani grei, și nu puțini la număr.

Cît a trecut de atunci, de cînd o mînă de fanfaroni a vrut să naționalizeze latifundiile !?! Republica era un stat democratic și era de datoria ei să se îngrijească și de latifundiari. De grija lor a trebuit apoi să-i asuprească și să-i reprime pe cei ce voiau să-i păgubească. A umplut cu ei închisorile și, în felul acesta, a intrat firește în rîndurile țărilor prospere. S-a străduit din răsputeri să demonstreze că e demnă de încrederea și favorurile marilor puteri, îndeosebi ale Republicii Franceze, ai cărei generali vizitau Praga și rosteau la recepții toasturi sforăitoare.

Se întoarseră acasă toți membrii legiunii cehoslovace, pînă și cei din îndepărtatele pustietăți siberiene. Unii s-au ales cu distincții înalte, devenind chiar și generali, dar, din păcate, se întorseseră mult prea mulți și, astfel, cei de rînd au trebuit să fie plasați la calea ferată, la poștă și în alte profesiuni, puțin bănoase, dar care asigurau dreptul la pensionare. În schimb, puteau să îmbrace o dată pe an uniforma de veteran, cu toate ordinele și medaliile și să se încoloneze pentru defilare.

Acei care au ajuns generali sau cel puțin colonei au fost invidiați și urîți de moarte de generalii și coloneii proveniți din armata austriacă. A fost o luptă îndelungată și crîncenă și nu s-a încheiat pînă cînd nu și-au dat duhul și unii și alții.

Această cumplită justiție a timpului lichidează toate conflictele și litigiile omenești. De aceea unchiul Josef se arătă dispus să-i îngroape pe toți, fără deosebire, chiar dacă obținerea organizării funeraliilor unui general al legiunii nu era un lucru chiar atît de ușor. Asta pentru că municipalitatea pragheză înființase un serviciu propriu de pompe funebre și, profitînd de unele mici abuzuri săvîrșite de „păsările negre" aparținînd diferitelor firme, și de unele încăierări mărunte între acestea, apucase să declare prin gura reprezentanților aleși din rîndurile partidului socialist-național, că avea să curme toate disputele. Ofițerilor legiunii li se impuse apoi să recurgă, pentru înhumarea lor, numai la serviciile întreprinderii de pompe funebre a municipalității, care, în treacăt fie spus, nu se comporta altfel decît celelalte întreprinderi asemănătoare, ca să nu mai vorbim de faptul că nu dispunea de faimosul atelaj de trei cai bălani, în schimb avea în spate puterea politică.

Republica fu împărțită ca un teren fertil, în loturi și parcele, și fiecare din ele era gospodărită de alt partid politic, iar acestea se luau la harță ori se împăcau, în funcție de ce era mai rentabil. Gazetele numeau asta luptă politică, iar cei ce nu aveau timp și nici chef să participe la această luptă o numeau potlogărie. Cetățenii mai prevăzători purtau adeseori în buzunar cîte două

carnete de apartenență politică, încercînd să arate în felul acesta că se ridică mai presus de conflictele și încăierările curente.

Existau, așadar, două căi de a face carieră : fie prin aderarea la unul dintre partidele politice capabil să te sprijine și să-ți dea ghes pînă la obținerea calității de membru într-un consiliu de administrație, fie prin intermediul bursei și al comerțului, dispunînd și ele de posibilități asemănătoare. Scopul însă era unul și același : banii. Consiliul de administrație le aducea membrilor săi un profit sub formă de tantieme cu o regularitate strictă. Cine apuca să intre într-o astfel de instituție era asigurat pe viață. Cine avea acasă acțiuni nu-i rămînea decît să taie o dată pe lună cupoanele, și o ducea și el la fel de bine.

Unchiul Josef urmărea cu atenție fenomenul și dorința lui era să ajungă într-un consiliu de administrație, dar, totodată, să fie și posesorul unei mari cantități de acțiuni. Din păcate n-a izbutit să-și realizeze acest vis, căci pentru asta era o fire mult prea nobilă.

Eșecul a fost, în parte, spre binele lui. Niciodată nu l-a părăsit spiritul de revoltă și oricînd era dispus să se alăture celui care atrăgea zgomotos atenția asupra disensiunilor politice. La un moment dat tînjise chiar să devină membru al partidului social-democratic, dar după ce se convinse că și acesta guverna prin intermediul consiliilor de administrație și nu intenționa să-i repartizeze și lui un loc într-o asemenea instituție, încetă să-l mai iubească.

După aceea începu să fie frămîntat de un dublu simțămînt : pe de o parte era gata să pornească într-acolo unde îi făcea semn cîștigul (și așa își făcea reproșuri amare că întîrziase, consacrîndu-se prea mult înmormîntării unor venerabili răposați), iar pe de altă parte se simțea împins de un vînt cu totul contrariu, căutîndu-și liniștea în lupta împotriva nedreptății.

Și, întrucît cea mai mare nedreptate era, după el, faptul că municipalitatea praghează înființase un serviciu propriu de pompe funebre, porni bătălia în acest sector. Se arătă în acele zile ca un adevărat Prometeu : le aducea oamenilor focul, fără însă a le cîștiga iubirea.

Povestea a început în timpul unei înmormîntări mai mult decît rușinoase, în ciuda faptului că răposatul era o persoană lipsită de orice importanță. Inițial dreptul de înmormîntare îl obținuse, pe căi cît se poate de cinstite, firma Weinert și Fuchs, datorită domnului Bacík, care se prezentase la patul muribundului și, în timp ce familia îl jelea, contractase afacerea cu unul dintre urmași, care nu bocea. Avusese grijă să-l facă atent că acel ce se ocupă de înmormîntare are dreptul la ajutorul legal și că, în condițiile unei calculații convenabile, făcută bineînțeles de firma pe care avea onoarea s-o reprezinte, cîștigul nu era de lepădat. Așa stînd lucrurile, cetățeanul cu pricina uită de doliu și se apucă să trateze cu domnul Bacík.

Numai că, după ce muribundul închise ochii și rubedeniile începură să părăsească spitalul unde fusese încheiată înțelegerea, se lipi de ele „pasărea neagră“ a domnului Habíšek, obținînd la iuțeală o semnătură prin care

organizarea înmormîntării era încredințată firmei sale. Și numaidecît se duse să-și încaseze comisionul de la domnul Habíšek. Culmea haosului, înmormîntarea avea loc în localitatea Branik, unde în toată povestea se amestecă și fostul angajat și actualul concurent înverșunat al unchiului — bolnăvicionul Zelinka. La cimitir, sicriul fu înșfăcat de oamenii acestuia care porniră cu el, firește, spre altă groapă decît aceea pregătită din dispoziția domnului Bacík.

— Adă mortul încoace, ticălosule ! șuieră printre dinți domnul Bacík, zgîlțîindu-l cu putere pe Zelinka, în fața monumentelor mute.

— Dă-mi drumul, țopîrlanule, dă-mi drumul ! horcăia bolnăviciosul domn Zelinka, sugrumat de palmele vînjoase ale starostelui obștei păstrătorilor de tradiții populare. Îmbracă toaletele tale de măscărici și lasă-mă pe mine în pace...

Disprețul față de portul obștei, care îmbina vechile datini cehe cu o frumoasă tradiție, fu socotit de domnul Bacík drept o jignire personală și se comportă în consecință.

— Cine-i măscărici, mortăciune, cine ? ! ! răcni furios starostele și, ridicîndu-l în sus pe defăimător, îi dădu drumul la iuțeală în groapa săpată de pomană, căci între timp, oamenii domnului Zelinka îl îngropaseră pe răposat în celalt capăt al cimitirului.

Organul partidului socialist-național publică la repezeală o relatare despre încăierarea din cimitirul cu pricina și, profitînd de acest prilej, ceru cu inisistență retragerea concesiunii celor două întreprinderi vrăjmașe, avînd tot-

odată grijă să menționeze existența serviciului de pompe funebre al municipalității.

Domnului Bacík îi luă însă apărarea partidul meseriașilor, în al cărui cotidian apăru știrea că, din motive politice, prietenul Bacík, cetățean fără de prihană și om de o morală ireproșabilă, a fost atacat și acoperit de ocară de un anume individ, pe care, din motivele arătate mai sus, a fost nevoit să-l pună la punct așa cum se cuvine.

„Gazeta de Seară“ se grăbi să insereze cu litere de-o șchioapă : „Proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre îngropat de viu“. „Reprezentantul iresponsabil al firmei concurente l-a aruncat în mormînt“.

Înlăcrimații urmași, răspunzînd la întrebările „Gazetei de Seară“, organ al partidului agrarian, declarară că, deși n-au știut nimic despre cele întîmplate, povestea a avut totuși darul să le tulbure doliul. Așa stînd lucrurile, domnul Bacík ceru ziarului să publice o dezmințire, deoarece nu era adevărat că doliul lor ar fi fost tulburat de cineva, adevărul fiind însă că dumnealor s-au certat deasupra mormîntului pentru moștenire, fără să aștepte măcar sfîrșitul ceremoniei.

Și, pentru ca tacîmul să fie complet, domnul Habíšek dădu o declarație presei național-democrate, arătînd că întreprinderea lui fusese jefuită prin înstrăinarea unui mort, și, ca urmare, s-au adus serioase prejudicii dreptului său de a-și exercita profesiunea în deplină libertate, adăugînd de asemenea că firma Weinert și Fuchs e cunoscută tocmai prin aceea că tratează organizarea înmormîntării unor persoane aflate încă în viață.

Drept care, unchiul Josef îl dădu în judecată pe domnul Habíšek și redacția ziarului *Narodni listy*, pe domnul Zelinka și „Gazeta de Seară“, și, în afară de asta, îl dojeni așa cum se cuvine pe domnul Bacík, spunînd că nu permite să fie bălăcărit prin ziare, de vreme ce banii pentru înmormîntare au fost încasați de pușlamaua de Zelinka.

Presa partidului socialist-național declanșă o adevărată canonadă, cerînd „să se pună capăt, fără întîrziere, aranjamentelor nedemne în legătură cu oficierea înmormîntărilor, căci o lume întreagă ne privește, în timp ce noi ne batem pentru cadavre.“ Respectivul frate — deputat, autorul acestui articol, vorbi apoi în același sens în parlament, dar vocea lui fu înăbușită de protestele deputaților național-democrați, care strigau că partidul socialist-național este el însuși un cadavru politic și ar face mai bine să nu se amestece în treburile întreprinderilor de pompe funebre.

Și toate acestea se întîmplau numai fiindcă țara se afla cu șase luni înaintea alegerilor pentru consiliile comunale. Desigur, în cazul unor alegeri parlamentare, ar fi fost și mai rău.

Și întrucît morile Domnului și tribunalele macină încet, dar macină bine, alegerile rămăseseră doar o amintire cînd domnul Bacík fu condamnat pentru atentat fără urmări grave la integritatea corporală, domnul Zelinka pentru ofense aduse lui și asociației păstrătorilor de tradiții populare, domnul Habíšek pentru concurență neloială, iar firma Weinert și Fuchs pentru încălcarea cu premeditare a dreptului de practică profesională.

Şi cum de la păţaniile cu pricina se scursese destulă vreme, toţi participanţii avură prilejul să mediteze în linişte, punîndu-şi pe bună dreptate întrebarea, cui îi folosise, de fapt, întreaga tărăşenie şi ar fi putut să-şi spună unul altuia — dar nu şi-au spus pentru că, fireşte, nu vorbeau unii cu alţii — că nu folosise nimănui...

Mai tîrziu, reflectînd potrivit obiceiului său mai adînc asupra cauzelor ce au dus la aceste necazuri, unchiul Josef ajunse la concluzia că proprietarii întreprinderilor de pompe funebre nu au decît două posibilităţi spre a ieşi din impas : Ori să se bată pentru fiecare cadavru şi, în felul ăsta, să piardă, într-adevăr, după un timp, dreptul de practică, ori, dimpotrivă, să pornească uniţi o ofensivă hotărîtoare împotriva serviciului de pompe funebre al municipalităţii pragheze.

Dar încercaţi să strîngeţi rîndurile unor domni cum sînt bătrînul Habíšek, bolnăviciosul Zelinka şi ceilalţi, care nu se bucurau de nici un prestigiu. În plus, firma unchiului, remarcîndu-se printr-o activitate neobosită, se ciocnea, nu o dată, cu întreprinderile de pompe funebre rurale, iar acestea nu vedeau cu ochi buni intervenţiile unei firme concurente care îşi avea, totuşi, vadul său în capitală...

„Şi de aceşti oameni trebuia să ţin seama la numărătoare, şi la ei trebuia să mă gîndesc, îşi spuse unchiul, în ciuda faptului că ei nu se omoară pentru acest lucru."

*

E o prostie, băiete, să crezi că oamenii duc dorul binelui. Dimpotrivă, i se împotrivesc şi ori de cîte ori le vrei mai-binele trebuie să-i sileşti să-l accepte. Treaba

asta a observat-o regretatul meu tată, care se pricepea la cai. Întotdeauna îmi spunea că atunci cînd muţi un jugan dintr-un grajd mai prost în altul mai bun, trebuie să fii atent, căci animalul se împotriveşte şi începe să azvîrle. În plus oamenii nici nu ştiu ce e binele pentru ei. Ştiu doar atît cît le oferă obişnuinţa. Am prevăzut deci că ideea mea de a uni rîndurile proprietarilor de pompe funebre avea să înfrunte împotrivirea şi, din păcate, nu m-am înşelat. Dacă ar fi să-ţi descriu cîtă amărăciune m-a costat efortul de a le făuri o soartă mai bună, ar însemna să pierdem multă vreme şi mi-e teamă că şi istorisirea ar avea darul să te plictisească. Ţine minte însă, că mult mai puţin îţi dă de furcă să-ţi făureşti propria bunăstare, decît să-i ajuţi pe alţii s-o dobîndească. Desigur, te întrebi atunci de ce m-am omorît cu această ispravă... Cine poate şti ce anume îl determină pe om să se îngrijească de alţii ?!? Unii consideră că e o însuşire nobilă, alţii se îndoiesc de această treabă. Eu am făcut-o pentru simplul motiv că nu eram în stare să trec singur cu capul prin zid. Şi mi-am spus că dacă vom fi mai mulţi, nu va trebui să-mi vîr capul numai eu. Dar am vrut să înfăptuiesc un lucru care să mă înalţe în ochii celorlalţi. Da, da, omul face binele numai spre a-şi dovedi sieşi cît e de bun.

*

Vinăria „Lolita" era un local discret şi onorabil. Neiniţiaţii rămîneau, fără să bănuiască nimic, jos, în bodegă, unde un chelner mustăcios le servea un vin iugoslav de bună calitate. Oaspeţii casei însă nu zăboveau aici, ci se duceau direct sus unde, în spatele unei uşi bine mascate,

se aflau nişte încăperi foarte frumoase, în care acelaşi vin era servit de nişte domnişoare nespus de drăgălaşe.

Unchiul Josef nu era de felul lui un destrăbălat, dar într-o bună zi fu invitat aici şi nu putu să refuze : îl invitase domnul deputat Vykus. Cinstit vorbind, habar n-avea de ce partid ţinea acest Vykus. Dar pe atunci lucrul acesta n-avea nici o importanţă. Foarte importantă era însăşi calitatea de deputat, după cum, fireşte, importantă era şi persoana unchiului meu. Se aflase despre el că punea la cale întemeierea unei corporaţii a întreprinderilor de pompe funebre, acesta fiind, de bună seamă, un act ce nu putea să-i scape din vedere unui politician atît de încercat, cum era tocmai domnul deputat Vykus, în momentul respectiv reprezentant al partidului meseriaşilor.

Acest domn era un oaspete obişnuit al „Lolitei". Fraza lui preferată, ori de cîte ori urca treptele spre a ajunge la amintitele domnişoare, era :

— Trei sute de ani am suferit, acum a sosit timpul să ne veselim...

Unchiului îi plăcu că pînă şi în astfel de clipe, gîndirea lui era de o asemenea expresivitate politică, încît îl urmă fără şovăieli. Aveau de purtat nişte tratative mai îndelungate şi ar fi fost mai bine ca ele să se desfăşoare cu uşa închisă.

Numai că, pînă la urmă, uşa rămase dată de perete, nu de alta, dar prima domnişoară pe care unchiul Josef o zări în sala mare de primire fu însăşi Kiki, cu care nu se mai văzuse de multă vreme, căci acum nu mai avea timp să se ţină de nebunii, lăsînd la o parte faptul că

această domnişoară emitea anumite pretenţii cu care, fireşte, unchiul nu se putea împăca nici în ruptul capului. Era devotat mătuşii Tony, care între timp îi devenise soţie. Ca orice bărbat cu experienţă nu nutrea, ce-i drept, o aversiune principală faţă de infidelitate, dar, categoric, era împotriva amantelor care pretind fidelitate.

Zărindu-l, domnişoara Kiki scoase un chiot de bucurie, dar unchiul îşi păstră ţinuta distinsă şi, făcînd o uşoară plecăciune, îi sărută mîna curtenitor. Celelalte domnişoare, nedeprinse cu asemenea maniere, îşi înălţară sprîncenele, cu o anumită semnificaţie.

Domnul deputat Vykus era în ochii lor un caraghios. Unchiul însă, izbuti să le farmece de la prima vedere şi toate îşi manifestară dorinţa de a-l servi cu cea mai mare plăcere, chiar dacă, prioritatea o avea, fireşte, domnişoara Kiki.

— Nu ne-am mai văzut de mult, domnule baron, începu ea graţios, aducîndu-i aminte că aşa i se adresa odinioară personalul cofetăriei Sacher din Viena.

— Baron..., şuşotiră celelalte domnişoare, pline de admiraţie.

Titlurile nobiliare erau, ce-i drept, interzise, dar, pe unde se putea, mai erau totuşi folosite.

Domnul deputat Vykus îşi ridică însă glasul :

— Nu mai există nici o nobilime şi nici un stăpîn, acum nu ne mai dictează străinii ! Trei sute de ani am suferit...

— Şi acum a sosit timpul să ne veselim ! răsună zgomotos corul domnişoarelor-chelneriţe şi domnul deputat aplaudă fericit.

— Ați văzut ? Mă cunosc și știu ce idei propovăduiesc, îi șopti el unchiului, înduioșat de această manifestare.

Apoi, se adresă domnișoarelor, cu voce tare :

— Nu vă supărați, avem o consfătuire importantă și am dori un mic salonaș pentru două persoane...

— Dar bine, fără dumneavoastră o să fim triste, domnule deputat, se miorțăi nici prea grasa, nici prea slaba Rozinka, al cărei sutien de dantelă roz se vedea cu toată claritatea prin decolteul adînc.

— Deocamdată beți în cinstea noastră o sticlă de șampanie, se adresă domnișoarelor generosul deputat. Pe urmă venim și noi...

Kiki închise fericită ușa salonașului în urma lor.

— Am cunoscut-o și pe mama ei. A fost femeie frumoasă, spuse unchiul Josef, surprinzînd privirea întrebătoare a deputatului.

— În cazul ăsta, îngăduiți-mi să vă invidiez. Kiki e o făptură gingașă, cu maniere neobișnuit de delicate și știe ce trebuie și ce se cuvine, suspină deputatul.

— Nu e decît o umbră a mamei sale, ținu să sublinieze unchiul.

Și din clipa aceea domnul deputat uită cu desăvîrșire de convorbirea politică și întrebă cu zel ce sentiment încearcă omul atunci cînd i se oferă posibiltatea să compare și sub acest aspect, mama cu fiica. Căci dumnealui era un superficial care nu se pricepea la nimic.

— E într-adevăr un sentiment aparte, ce cuprinde în el, deopotrivă, bucuria triumfului și zădărnicia timpului ce se duce ca vîntul... Dar, dumneavoastră, domnule deputat, m-ați poftit aici pentru a discuta niște chestiuni de cu totul altă natură, și n-aș vrea să vă rețin cu niște lucruri neesențiale, îi replică unchiul într-un limbaj foarte ales.

— Nu mă rețineți cîtuși de puțin. Vă admir pentru frumoasa dumneavoastră experiență. Dar, dacă vreți, pot trece numaidecît la obiect. Deci, pe scurt : strădania dumneavoastră de a întemeia o corporație a proprietarilor de pompe funebre nu ne este străină și o urmărim cu simpatie. Cunoaștem, bineînțeles, și dificultățile pe care le întîmpinați. Ce-ați zice, deci, de o colaborare ?

— Îmi este permis să vă întreb de unde sînteți așa bine informat ?

— În zilele noastre, un partid politic trebuie să știe tot ce are nevoie.

— Și îmi este permis să aflu care anume partid politic are nevoie să știe totul ?

— Actualul meu partid, adică partidul meseriașilor. Spun actualul, pentru că ați putea afla, cu ușurință, că înainte am fost foarte activ în partidul agrarienilor, care, din păcate, nu m-a satisfăcut.

— Înțeleg, nu v-a făcut deputat.

— Judecați situația cu spirit realist și apreciez acest lucru. Da, într-adevăr, nu mi-au dat mandatul, în schimb meseriașii mi l-au acordat !

Și, dînd din mînă cu un aer plictisit, domnul deputat adăugă :

— În definitiv, între noi și agrarieni nu-i prea mare deosebire. Sîntem, cum s-ar spune, lăstarul lor. Asta așa, ca să știți dacă sînteți, cumva, orientat mai curînd spre ei.

— Nu, domnule deputat, în privința asta eu nu sînt orientat în nici o direcție. Am experiența mea de viață, din care, o parte, ați avut bunăvoința și amabilitatea să o admirați cu cîteva clipe în urmă. Iar această experiență m-a învățat că omul trebuie să-și aleagă întotdeauna haina care îi cade cel mai bine. Nu spun că partidul meseriașilor nu e bun, chiar dacă nu-mi place culoarea dumneavoastră violetă. E un pic cam tristă. În biserici e folosită ca semn al pocăinței.

— Adevărat? Asta n-am știut. Dar, de fapt, dacă stau și mă gîndesc, e foarte bine, căci, vorba ceea, avem noi niște păcate și, categoric, pocăința n-are ce să ne strice, răspunse deputatul, rîzînd zgomotos. În ceea ce privește culoarea, lucrurile stau cam așa: cînd am luat ființă ca partid, așa numitele culori politice erau epuizate, inclusiv negrul, care se potrivește populiștilor catolici, dar care le-a fost furat de fasciști, ca să-și facă din el cămăși. Nu ne-a rămas deci decît violetul, care, după mine, e o culoare statornică și serioasă.

— Și ce-mi promite violetul dumneavoastră partid?

Deputatul Vykus căzu pe gînduri. Își reteză încet și cu mare grijă țigara de foi, înainte de a spune:

— Întrebările dumneavoastră sînt foarte deschise.

— Cred că și ale dumneavoastră au fost la fel atunci cînd v-ați decis să treceți de la agrarieni la meseriași.

— Da, da!... exclamă fericit deputatul. Îmi plăceți! În definitiv, ce rost ar avea să ne pierdem vremea de pomană, vorbind pe ocolite, nu-i așa? Timpul zboară, domnișoarele au căpătat o sticlă de șampanie și cu siguranță sînt bine dispuse și drăgălașe, așa că nu văd de

ce-am mai zăbovi... Pe scurt, vă oferim patronajul corporației și, credeți-mă, nu e puțin. Iar pe dumneavoastră vă impunem ca președinte, plătit, bineînțeles. În afară de asta, dumneavoastră personal vă mai surîd și alte posibilități. Prin mijlocirea noastră veți realiza o mulțime de contacte folositoare: remarcabili oameni de afaceri, persoane influente din consiliile de administrație și din camera deputaților

— Și din senat, nu? îl întrerupse unchiul cu un aer grijuliu.

— Bineînțeles că și din senat... Dar, în altă ordine de idei, de ce vă interesează să aveți relații din rîndul domnilor senatori?

— E simplu, răspunse unchiul zîmbind cu amabilitate. Pentru că dumnealor sînt mai în vîrstă decît domnii deputați, iar eu, precum bine știți, sînt proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre.

Deputatul Vykus începu să clipească. Privirea surîzătoare a unchiului, ațintită asupra lui cu o anumită desfătare, îi pricinui deodată o ușoară indispoziție.

— Hm... Mă rog, dar cred că mai există și alte forme, ca să zic așa, mai puțin sumbre.

— Desigur, încuviință unchiul, care se amuza de minune. De pildă să devin deputat...

Domnul Vykus era omul promisiunilor și firește nu-l costa nimic să strige cu brațele deschise:

— Așa e, asta se înțelege de la sine. În definitiv nu văd de ce n-ați sta, odată, printre noi, pe băncile deputaților!?! Mă bucur că aveți țeluri înalte!

Unchiul stătu un pic pe gînduri, apoi spuse, cu înțelepciune:

— Omul nu trebuie să jinduiască prea mult. Dar nici prea puțin. În prima ipostază apare ca un nesătul, în a doua ca un imbecil. E foarte greu să adopți o atitudine moderată.

Domnul deputat clătină din cap aprobator și rosti pe un ton jovial :

— Sînt sigur că între noi va fi o colaborare perfectă și utilă ! Mîine veți trece întreaga corporație sub influența partidului nostru.

Și, fără să mai aștepte răspunsul, se grăbi să apese butonul soneriei aflat pe masă. În salonaș își făcură apariția, într-o clipită, două domnișoare :

— Trei sute de ani am suferit, domnișoarelor, acum a sosit timpul să ne veselim... Coniac !

*

Sînt boli cum ar fi tuberculoza, cancerul sau ciroza ficatului, împotriva cărora nu există nici un leac. Ele ajută la menținerea unui echilibru în lume și ne oferă nouă, proprietarilor de pompe funebre, garanția întreprinderii noastre. Dar sînt și boli mai grave care nu exercită o funcție atît de înălțătoare, iar una din cele mai grave este năzuința omului spre onoruri. E atît de mare, încît oamenii sacrifică pentru ea totul și, pînă la urmă, așa cum desigur ai putut remarca, nici eu n-am fost vaccinat împotriva ei. Prea ispititor sună vorbele atunci cînd ți se oferă niște surse de venituri neobișnuite și tu simți în clipa aceea posibilitatea de a-i sili pe oameni să-și scoată pălăria în fața ta de la o distanță mai mare și cu mai mult sîrg ca pînă atunci. Această boală, ce se manifestă prin dorința de a fi stimulat și respectat, e atît de malignă, încît, pînă la urmă, le provoacă oamenilor și pagube financiare. Pentru că mulți sînt dispuși să sacrifice și bani pentru a cunoaște gustul puterii. Chiar atît de jos, ce-i drept, n-am coborît, dar, oricum, am simțit o înfiorare plăcută pe șira spinării atunci cînd lîngă numele meu am putut adăuga titulatura : președintele corporației. Eram dispus să-mi pierd multă vreme prin ședințe, ba am mers pînă acolo încît să-l vizitez chiar și pe gălbejitul acela de Zelinka, spre a-l convinge să devină mai înțelept. Umilitoare boală, care-l lipsește pe om de demnitatea lui firească numai pentru a cîștiga aparența demnității ! Și astfel, bineînțeles în glumă, dar cu sentimentul satisfacției, am început să-i spun Toničkăi : „doamna consilier“ și să suport cu mai multă bunăvoință vizitele rubedeniilor, care veneau să ne felicite. O, tu, nefastă vanitate ! Omul știe prea bine că toți din jurul lui nu fac acest lucru cu sinceritate și, totuși, zîmbetul lor fals îl gîdilă la inimă și-i stîrnește voluptatea.

*

Domnii Zelinka și Habíšek fuseseră dintotdeauna rivali și nu s-au iubit niciodată, întrucît domnul Habíšek, decanul de vîrstă al breslei, îl privise întotdeauna pe domnul Zelinka ca pe un simplu angajat al unei firme străine, care numai prin căsătorie se ridicase la rangul de antreprenor independent. Și totuși, acum aveau și unul și altul sentimentul că se aflau pe puntea aceleiași corăbii.

De aceea se vizitau și stăteau de vorbă cu capul plecat, de aceea mintea lor era trudită de una și aceeași întrebare : ce-o fi punînd oare la cale acest ticălos de Fraj-

vald, de cîntă atît de dulce, spre a-i îndemna să intre în coroporația lui ?

Și aveau o strîngere de inimă, căci nu pe nedrept îl socoteau mai șiret decît ei și, deci, mai periculos.

La început au fost încredințați că nu se va ajunge la întemeierea corporației, și asta pentru ei era lucrul cel mai agreabil. Dar iată că, într-o bună zi, domnul Habíšek se duse la concurentul său cu ziarul în care scria cu literă de-o șchioapă : „Corporația întreprinderilor de pompe funebre a luat ființă. Excelentul expert în materie, domnul Josef Frajvald va fi ales, în cadrul adunării generale, președintele corporației. Camera de comerț i-a decernat titlul de consilier în problemele corporației."

— Să-ți vină să plesnești, nu alta, scrîșni cu mînie domnul Zelinka, după ce isprăvi de citit această știre.

Noi stăm aici și ne sfătuim cum să-l lucrăm ca să n-apuce să întemeieze nimic și cînd colo, dumnealui...

Și din clipa aceea începu să se uite la domnul Habíšek cu ochi neîncrezători. „Da, moșule, stau aici ca prostul și-mi pierd vremea cu tine, de pomană — rostea pe tăcute sufletul său josnic — și între timp șansa mea se duce pe apa sîmbetei. Da, moșule, corporația a fost întemeiată fără mine !"

Domnul Habíšek răsuci din cap, manifestîndu-și nedumerirea cu voce tare :

— Cum poate cineva să întemeieze ceva, atît timp cît noi nu știm nimic ?

— Noi doi nu știm, dar, pe cît se pare, alții știu ! spuse domnul Zelinka, prevenitor.

— Și ce aveți de gînd să faceți, domnule coleg ?

— Nu știu, minți Zelinka.

Dar știa de-acum ce era de făcut. Chiar azi îl va chema pe ticălosul de Frajvald. „În definitiv, de ce n-ar putea să aibă corporația doi consilieri ? Sau, știu eu, mai trebuie să fie pe-acolo vreo funcție de secretar, iar secretarul e și el o persoană importantă !"

Își luă rămas bun de la domnul Habíšek, asigurîndu-l că nu va intra în nici o corporație și, grijuliu și posomorît ca întotdeauna, acum doar cu o idee mai gălbejit, se duse direct la unchiul meu.

Zărindu-l în camera de primire, mătușa Tony se întrebă dacă n-ar fi cazul să-i ofere un ceai pentru stomac. Înțeleptul meu unchi îl întîmpină cu toate onorurile și nu pomeni nici un cuvînt despre vechile amărăciuni. Cine vrea să joace tare, trebuie să învețe să stăpînească regulile jocului.

După ce se plînseră amîndoi că afacerile merg destul de prost — ceea ce, în treacăt fie spus — nu era adevărat, domnul Zelinka ținu să-i aducă la cunoștință unchiului că, în anumite condiții, ar fi dispus să-și ofere colaborarea, socotind, firește, că ar fi drept să capete funcția de secretar. „Secretar de corporație nu-i un titlu de lepădat, iar cei din Braník habar n-au ce-i aia corporație", își spunea el în sinea lui.

Unchiul lăsă capul în jos, cu aerul omului necăjit.

— Vai, ce rău îmi pare că n-ați venit mai devreme, domnule Zelinka. Măcar cu o zi... Postul de secretar l-am oferit persoanei care a venit înaintea dumneavoastră, adică domnului Habíšek.

Zelinka, făcu o mutră atît de tristă, încît unchiul simți o strîngere de inimă.

— Desigur, eu vă prețuiesc foarte mult, și voi încerca personal... Dar, *apropos*, ce-ați spune, de pildă, de funcția de vicepreședinte ? V-ar aranja ?

Domnul Zelinka dădu din cap cu recunoștință și chipul lui se posomorî și mai mult. Așa i se întîmpla întotdeauna cînd voia să-și manifeste bucuria. Ce mai, era într-adevăr, o „pasăre neagră" din născare.

Cînd, a doua zi, se prezentă în același scop domnul Habíšek, acesta află că domnul Zelinka dăduse pe acolo cu o zi înainte, și unchiul fusese nevoit să-i ofere funcția de vicepreședinte. Dar, firește, mai există încă funcția de secretar...

— Va să zică așa, Zelinka mi-a luat-o înainte, spuse bătrînul Habíšek, meditativ. Interesant ce sînt în stare să facă astăzi oamenii pentru un pic de carieră... Și cînd mă gîndesc cîtă loialitate s-a străduit să-mi dovedească.

Unchiul ridică doar din umeri, fără să sufle o vorbă. Îi adusese pe amîndoi acolo unde dorise să-i aducă : să-i învrăjbească, iar lui să-i fie îndatorați.

Adunarea generală a corporației se desfășură în liniște. Încercarea cîtorva delegați din provincie de a smulge pentru ei una din sursele de venituri, fu respinsă de domnii Habíšek și Zelinka, potrivit indicațiilor prealabile primite din partea unchiului Josef. Cînd la ședință se înfățișă domnul deputat Vykus, acesta zugrăvi în culori atît de frumoase perspectivele corporației, încît tuturor li se păru că, mulțumită partidului meseriașilor, avea să piară, dintr-o dată, jumătate din populația globului pămîntesc. Cu acest prilej, delegații mai aflară că trei sute de ani au avut de suferit, dar că acum a sosit timpul să se veselească. Această veselie fu văzută de domnul deputat sub forma distribuirii unor formulare de adeziune la partidul meseriașilor, însoțite de chemarea fierbinte de a fi semnate de întreaga asistență ; formularele prezentau avantajul că nici nu trebuiau completate, și astfel, printr-o simplă semnătură, deveniră cu toți membrii sus-numitului partid.

— Sîntem una și aceeași familie și ne iubim ca frații. Ne vom ajuta între noi cît vom putea și nimeni în această țară nu va îndrăzni să-i clintească un fir de păr meseriașului, care, precum se știe, plătește statului impozitele cele mai mari. Ajutorul reciproc al meseriașilor mai constă în aceea că vom cumpăra unul de la altul, firește cu reducere. Și, în cele din urmă, cu toții vor lăsa, prin testament, ca organizarea înmormîntării lor să fie încredințată întreprinderilor de pompe funebre colegiale, care, reunite într-o corporație puternică, vor deveni un pilon de susținere a republicii și o garanție a veșniciei meseriașilor.

Excelentă încheiere, numai că domnilor de la serviciile de pompe funebre nu prea le sunară bine la ureche cuvintele despre veșnicie. Așa se face că arborară cu toții o mină ce trăda nedumerire, iar în luările la cuvînt manifestară obiecții foarte serioase împotriva veșniciei. Drept care, domnul deputat se văzu nevoit să declare cu mîna pe inimă, (Ca o garanție !), că meseriașii vor muri, și chiar foarte des, dar obștea meseriașilor, ca ansamblu, nu va pieri niciodată.

A fost o ședință memorabilă, la capătul căreia s-au rezolvat, deopotrivă, problemele de ordin politic și filozofic. Domnul deputat Vykus nu-și amintea să mai fi fost vreodată silit să vorbească atît de concret despre veșnicie ca la această întrunire de pomină.

Corporația era o instituție excelentă și, întrucît membrii ei puteau fi numărați pe degete, căpătară mai toți o funcție. Jumătate din ei deveniră membri ai comitetului, iar ceilalți membri ai direcției, ai prezidiului și ai conducerii lărgite. Puținii care rămaseră pe dinafară, deveniră apoi membrii ai comisiei de inspecție.

Unchiul încerca sentimentul generalului aflat pe o colină, la postul de comandă, fără misiunea de a-l învinge pe dușman, deoarece acesta nu se prezentase pe cîmpul de bătălie, în schimb era obligat să-i avansese pe toți soldații săi la rangul de general. La două zile după faimoasa adunare, toți membrii căpătară cîte o superbă legitimație legată în pînză, în care erau indicate toate funcțiile și titulaturile. Cu asta corporația deveni o realitate și tot cu asta activitatea ei fusese, în esență, încheiată.

Membrii săi, care din cînd în cînd veneau la Praga, obișnuiau să-și viziteze președintele și consilierul, astfel că, avalanșei de rubedenii i se mai alătură o sumedenie de bărbați cu chipul mohorît, frămîntați de scumpirea lemnului de brad pentru sicrie și loviți personal de prețul ridicat al lumînărilor. Aceste probleme doreau ei să le discute cu unchiul meu și, din pricina asta, mătușa Tonička era uneori disperată, cu toate că acești domni i se adresau întotdeauna cu „doamnă consilier".

Unchiul nu stătu mult pe gînduri și, într-o bună zi, le aduse la cunoștință tuturor că, după părerea lui, ar fi bine să fie stabilit un orar precis pentru întrevederile de serviciu între membrii corporației și conducerea centrală ; drept sediu alese cafeneau și vinăria „Lolita", care între timp devenise clubul nemărturisit al domnilor în negru.

Apreciară cu toții măsura președintelui ca nespus de interesantă și folositoare, căci proprietarul localului și domnișoarele nu precupețeau nici un efort spre a le satisface toate dorințele. Unchiul deveni curînd coproprietarul din umbră al capitalului rulat în local, și, de vreme ce rula, aducea și un anume profit. Domnii chemați să se îngrijească de ultimile treburi pămîntești ale omului erau în esență dornici de petreceri și, ajunși aici, lepădau sobrietatea odată cu pardesiul lăsat la garderobă. Numai domnului Zelinka trebuia să-i cînte pianistul, cu regularitate, melodia sa preferată și nespus de tristă : „Vuiau munții, și văile vuiau"... Domnișoarele, înduioșate, plîngeau, iar bolnăviciosul Zelinka radia de bucurie, în timp ce chipul i se alungea într-o jalnică grimasă.

Buna mea mătușică, neînțelegînd complexitatea vieții, nu mai știa cum să-l laude pe unchi pentru faptul că nu-i mai aducea în casă păsările acelea negre și triste și, de aceea, era de acord atunci cînd el zăbovea mai mult în amintitul local.

Dealtfel, cînd bărbatul depășește o anumită vîrstă, numai o femeie nesăbuită mai poate avea temeri în privința lui.

Desfășurarea calmă a zilelor, agitată doar de semnele crizei generale, de revoltele muncitorești și de re-

gretabilele evenimente din bazinele carbonifere, fu tulburată pe neașteptate de știrea că serviciul de pompe funebre al municipalității care, firește, nu intrase în corporație, adresa un stăruitor apel către administrațiile spitalelor, cerîndu-le să interzică accesul în spitale al așa numitelor „păsări negre“ — angajații întreprinderilor de pompe funebre particulare. Intrigați la culme, membrii corporației solicitară convocarea adunării generale, iar aceasta să le explice factorilor guvernamentali că un asemenea lucru nu e cu putință, deoarece, în felul acesta s-ar prăbuși întregul sistem mondial care, așa cum se știe, e întemeiat, printre altele, și pe faptul că omul e înmormîntat la timp.

Unchiul fu silit să convoace o întrunire, în care nu se simțea în stare să se descurce nici măcar un șarlatan încercat, de talia deputatului Vykus.

— Știi ce ne așteaptă, amice ? spuse el agitat. O mare rușine. Dacă ne opunem acestei măsuri, socialiștii naționali ne au la mînă. Vor declara în mod public că sîntem niște jefuitori de cadavre, lipsiți de orice sentiment. Parcă-i și aud... Mi-e teamă de tot ce poate fi mai rău.

— Lăsați pe mine, îi răspunse unchiul.

Apoi luînd cuvîntul în ședință, aminti că, după părerea lui, ceea ce se întîmplă acum e un fenomen absolut normal, pentru că tot ce se întîmplă sub conducerea reprezentanților noștri e absolut normal. El însuși observă de mai multă vreme, cu profundă nemulțumire, practica nefastă a salariaților de la unele întreprinderi de pompe funebre, care se ceartă între ei la patul muribunzilor.

— Șeful nostru a înnebunit, îi șopti cu aprindere domnul Šustr colegului său Bacík, aflați amîndoi în fundul sălii. Dacă n-aș fi tras acum cîteva clipe o doză dublă de *alaș* [1], aș zice că sînt pilit. Habar n-are ce vorbește, și asta numai fiindcă nu bea și el un pic !

După cuvîntul unchiului, se așternură cîteva minute de tăcere, apoi se dezlănțui un adevărat uragan al nemulțumirii. Domnii în negru săriră ca fripți de pe locurile lor afirmînd că atitudinea domnului președinte înseamnă o trădare a cauzei comune.

— Ce fel de trădare, domnilor ! strigă unchiul poruncitor. Cînd omul nu poate schimba o situație, e dator să arboreze o mină fericită. Așa vom face și noi. Corporația noastră nu numai că va adopta o nouă practică, ci va cere deschis adoptarea ei.

— Și cum vom proceda ? ! ? izbucni cu disperare, bătrînul domn Habíšek.

— Foarte simplu, stimate domnule secretar general, răspunse unchiul cu noblețe. Vom mitui portarii și personalul de serviciu, ca să ne anunțe din timp cine a murit sau cine trage să moară în orele următoare.

— Mituirea e o rușine, interveni cu demnitate domnul Habíšek. Și costă bani !

— Exact. De aceea va trebui s-o trecem la cheltuieli neprevăzute. Ca asociație corporatistă, ne vom înțelege ușor asupra necesității de a scumpi înmormîntările cu o sumă infimă. Și fiindcă vom face acest lucru cu toții,

[1] Rachiu (n.t.).

nimeni nu poate avea obiecții. În felul acesta vedeți, cel puțin, în ce constă puterea noastră.

Sala amuți. Domnii își făcură socotelile în gînd, apoi începură să murmure și, în cele din urmă, îi strigară unchiului ura-ura, de trei ori.

Domnul Šustr îl trase pe colegul Bacík de pulpana hainei, silindu-l să iasă cu el afară.

— Ai auzit ? Cap, nu glumă ! Gata, s-o luăm din loc ! Eu iau generala, iar tu întinde-o repede la Vinohrady. După aceea eu ciocănesc la Filantropia, iar tu dai o fugă pînă la spitalul Pod Petřín. Peste tot trebuie să fim primii, ca să avem asigurați oamenii noștri. Dacă le oferim douăzeci de coroane pe bucată, s-a zis cu concurența !

Și agerele „păsări negre" ale faimoasei firme Weinert și Fuchs își luară numaidecît zborul în direcțiile stabilite.

Domnul Habíšek trebuia să dea cu cinci coroane mai mult. Iată unde duce inițiativa !

Seara, cînd oamenii săi îi prezentară raportul asupra excelentelor rezultate, unchiul Josef fu nevoit să admită că acționaseră formidabil și le mulțumi înduioșat. Nu le oferi nici o răsplată, știind că și așa îl fură la orice înmormîntare, fără ca el să bage de seamă. Se simțea îndatorat față de ei pentru delicatețea și sensibilitatea lor, dor nu-i plăcea să cheltuiască bani, preferînd, cu bună știință, să-i piardă pe ascuns.

*

Timpurile, băiete, se schimbă și omul nici nu observă cînd și cum. Ieși zilnic pe aceeași stradă, și abia îți dai seama că una sau alta din case a fost reparată sau dărîmată, pînă cînd, într-o bună zi, pășind pe aceeași stradă, îți spui : ia te uită, e cu totul alta. De fapt, dacă mă uit mai bine, n-a mai rămas din ea nimic. Dar, în același timp, și tu ești altul și nici din tine n-a mai rămas nimic. Asta se numește îmbătrînire, și n-ar fi ăsta lucrul cel mai rău, dacă n-ar fi atît de surprinzător, cumplit de surprinzător. Te uiți deodată într-o vitrină, zărești acolo chipul unui domn mai în vîrstă și afli că, de fapt, e chipul tău.

Oamenii se schimbă odată cu vremea și, crede-mă, nu știu dacă oamenii schimbă vremea, ori vremea îi schimbă pe ei.

Se împuțina cu repeziciune numărul celor ce doreau să fie trași spre locul de veci de atelaje de doi sau trei cai albi. Bătrînii generali se duseseră unul cîte unul și începură să moară și văduvele lor, iar omenirea era cuprinsă de neliniște. Devenise o modă să fi dus la cimitir cu automobilul. Caii postului de pompieri îmbătrîniseră, atelajului de trei cai îi sunase ceasul și firma mea trebuia să se adapteze timpului. Mirosul gingaș al coroanelor de flori se amesteca urît cu izul de benzină, iar plînsul cu sughițuri al urmașilor era întrerupt de uruitul motorului. Multă vreme am luptat împotriva acestei noutăți, nu de alta, dar sînt un om cu simțul tradiției și nici să arunc bani pe un automobil mortuar nu prea aveam chef. Cînd a intrat în funcțiune automobilul serviciului de pompe funebre al municipalității pragheze, am început să șovăi. Pe urmă s-a decis să mă facă marț nătărăul de Zelinka, închipuiește-ți, el, un simplu vicepreședinte și fostul meu angajat ! Răutatea omenească nu cu-

noaște margini și, în asemenea condiții, firește, am fost nevoit să risipesc și eu bani pe un furgon mortuar. Am făcut acest lucru cu prudența mea caracteristică, dar l-am făcut. Și trebuie să-ți spun că atunci cînd pînă și moartea începe să se grăbească, vechea lume se rostogolește spre pierzanie.

*

Automobilul mortuar al firmei Weinert și Fuchs era o mașină neobișnuit de interesantă. Luase ființă prin transformarea unui autoturism Hispano Suiza, o limuzină destul de veche, și destul de lungă pentru o manipulare cît mai liberă. Unchiul făcu rost de un tîmplar veșnic beat și, de aceea, înzestrat cu o fantezie remarcabilă. Pe vechea mașină hodorogită, montă un fel de balustradă de lemn, pe care domnii Bacík și Šustr o îmbrăcară într-o pînză neagră cu ciucuri, încît, atunci cînd bătea vîntul, mașina pleoscăia ca epava unei corăbii cu pînzele sfîșiate, iar o dată se umflă atît de tare sub presiunea vîntului, încît începu să meargă de-a-ndăratelea și îndurerații urmași se salvară risipindu-se printre morminte.

Domnul Bacík, confirmînd încă o dată simțul său pentru frumos, împodobi mașina cu doi îngeri de lemn, proveniți de la un vechi car mortuar, lăsat pradă corbilor timpului undeva, dincolo de Štěhovice și descoperit cu prilejul uneia dintre binecunoscutele excursii, demne de toată lauda, ale asociației păstrătorilor de tradiții populare. Frumos din partea domnului Bacík că, deși îmbrăcat în frumosul său port național și împodobit cu distincții de staroste al obștei, nu a ezitat să care în spinare unul din îngeri, în timp ce pe celălalt îl ducea cu rîvnă mămica Bacíkova, fără să-i pese că aripioara angelică îi turtea pe cap boneta albă, cu fundă în chip de porumbel. Își manifestară în felul ăsta stima lor față de firmă și unchiul Josef le aduse amîndorura cu voce tare laudele cuvenite, nu de alta, dar amîndoi îngerii îi picaseră din cer, pe gratis. După care îi porunci vărului meu Iosef, acum student la școala de arte și meserii din Praga, să-i fixeze pe mașină. În felul acesta carul mortuar căpătă mai multă măreție și distincție, și cînd stătea pe loc, aducea cu un monument al automobiliștilor căzuți la datorie.

Singurul care nu putea să se împace cu acest vehicul era domnul Šustr. Zicea că nu-i poate face față, că nu mai e pentru el să alerge ca un copilandru în urma „otomobilului", și se plîngea ori de cîte ori se ivea prilejul.

Așa stînd lucrurile, inimosul meu unchi îl chemă la el și-i spuse :

— Ei, cum merge cu sănătatea domnule Šustr ? Aud că nu te mai țin plămînii.

— Ce să-i faci, domnule șef, nu mai e ce-a fost. Uneori mă doare și cînd ridic paharul să-l duc la gură, mărturisi bătrînul, cu tristețe în glas.

— Vîrsta, încuviință unchiul, cunosc. Dar știi ce, domnule Šustr, te trimit la școala de șoferi și după aceea dumneata ai să conduci mașina noastră ca să nu mai trebuiască să gonești în urma ei. Ce zici ?

Bătrînul făcu ochii mari, cît cepele :

— Cum adică, eu... da de unde, așa ceva nu e cu putință...

— Ei, doar n-o să mergi cu ea ca un pilot de curse, ci de la poartă pînă la capelă, și la cimitirile din Olšany

și Vynohrady nu-i decît o bucățică de drum. Atîta lucru înveți dumneata, nu crezi ?

În sufletul bătrînului se dădu o luptă crîncenă între ispită și teamă, dar, ca întotdeauna, ispita ieși biruitoare. Și astfel domnul Šustr ajunse șofer de ocazie. Pentru nimic în lume n-ar fi mers cu automobilul prin Praga, dar la cimitir îl stăpînea, pur și simplu, magistral. N-ai ce-i face ! Ce învață omul în tinerețe, cu asta se alege la bătrînețe.

Unchiul Josef își frecă mîinile satisfăcut, căci soluționase întreaga poveste destul de ieftin. Dar ce știe omul despre viitor ! Ce știe el care din ideile lui se împacă pînă la urmă cu decizia destinului.

Spre marea lui mirare, tocmai buna mea mătușă Tony fu cea dintîi care-și manifestă nemulțumirea. Deprinsă cu supunerea, nu atacă povestea direct, ci încet și cu discreție. Ca picătura de apă ce sapă piatra cu răbdare.

Ori de cîte ori stăteau cu toții duminica după-amiază în odaia mare, în vreme ce strada era încinsă și moleșită de fierbințeala soarelui, mătușa se uita pe fereastră cu nostalgie.

— Afară trebuie să fie frumos, spuse ea odată, cu vocea domoală.

— Doar vezi că e, replică unchiul — care nu dorea nimic altceva, decît liniște.

— Aici nu văd decît strada. Eu mă gîndeam la noi, la țară. Ce frumos ne-ar primi ai noștri, dacă ne-am repezi pînă acolo.

Ideea în sine era ispititoare. Totuși, unchiul Josef tăcu.

— În pădure sînt fragi, și nu cunosc bunătate mai grozavă ca fragii cu smîntînă, acum pe timp de vară, reluă mătușa, stăruitoare.

— De ce nu cumperi fragi din piață ?

— Pentru că nu-i totuna. Fragii din piață sînt storciți, și... costă bani. La noi în sat îi avem gratis.

Da, într-adevăr, știa mătușa cum să-l ia. Unchiul clătină din cap. Desigur, Tony are dreptate.

Apoi se auzi soneria și mătușa se ridică de pe scaun :

— Iarăși vreun musafir nepoftit. Dacă am pleca din Praga, n-ar mai veni oamenii să ne viziteze duminica.

Unchiul o zbughi iute în dormitor și se întinse pe canapea. N-avea nici un chef de musafiri și, pînă să ațipească, își spuse în sinea lui că, într-adevăr, n-ar fi rău să iasă duminicile din Praga. Dealtfel, cu acest gînd adormi. Și cînd adoarme omul cu un anume gînd, acesta începe să-i roadă și să-i sfredelească mintea ca un vierme, și el nici măcar nu-și dă seama. De aceea, soțiile caută să discute problemele cele mai importante cu soții lor înainte de culcare.

Pe scurt, ce să mai întindem vorba, tulburînd astfel cursivitatea narațiunii. În cele din urmă, totul veni precum destinul : unchiul cumpără o limuzină. Partea cea mai comică în întreaga poveste era, însă, ce-i drept, certitudinea lui că ideea îi aparținea. Vai, îmbătrînise.

Și așa cum se întîmplă de obicei, în timp ce automobilul mortuar, denumit furgon, îi furniza unchiului numai bucurii, sporindu-i veniturile, limuzina era o sursă de necazuri și un izvor de cheltuieli neprevăzute, ca să nu

mai vorbim de alte amărăciuni, căci există un adevăr incontestabil care sună așa : bunurile lumești îi aduc omului numai suferințe.

Limuzina cumpărată de unchiul Josef era o mașină mai veche și, deci, fusese o afacere avantajoasă. Nu se poate spune că ar fi fost o mașină din cele mai moderne, în schimb era solidă și trainică — un Renault albastru cu botul ascuțit, în formă triunghiulară. Părea o mașină specială, construită anume pentru demolarea unor ziduri puternice, dar de fapt forma amintită avea rostul să spintece aerul și să înfrunte vîntul. Se urca în ea — ca în toate mașinile din vremea aceea — pe niște trepte, căci avea șasiul înalt. La un asemenea automobil trebuia, firește, să ai și un șofer, iar unchiul îl găsi relativ ușor. Pe atunci începuseră să fie destui șomeri și unul din ei se prezentă fără întîrziere. Îl chema František, dar unchiul îi spuse Franț, și numele ăsta i-a rămas. Să conducă mașina era pentru el o jucărie. Mai greu însă era să-și plimbe cu ea stăpînul.

Căci minunatul meu unchi nu era un adept al tehnicii. Și neavînd încredere în ea, rămăsese devotat cailor, iar vorbele goale despre cei treizeci și șapte de sub capotă îl făcură să dea din mînă plictisit și să spună :

— Prostii ! Dacă ar fi acolo treizeci și șapte de cai, ar trebui să meargă altfel.

Îi plăcea mirosul cailor, în schimb cu mirosul de automobil nu era în stare să se obișnuiască.

Și totuși, cînd mașina fu adusă în fața casei, urcă în ea zîmbind triumfător și, pentru mai multă siguranță, înarmat cu un baston. Pînă și în gestul acesta mocnea o

anumită neîncredere. Pe de o parte se temea că, la un moment dat, va trebui să meargă pe jos, iar pe de altă parte, dorea să aibă în mînă bastonul pentru eventuala nevoie de a îmblînzi această bestie nărăvașă.

În schimb, mătușica își cumpără un caiet cu scoarțe tari și scrise pe prima copertă, cu litere de-o șchioapă : *Renaultul nostru drag*. Și se apucă să treacă în el toate plimbările, cu scurte adnotări : „a fost tare frumos..." „n-a fost prea grozav..." „seara a plouat..." În afară de asta, unchiul îi dădu însărcinarea să înregistreze acolo toate cheltuielile pentru benzină și ulei, și ea firește făcea acest lucru, dar nu cu exactitate, prezentînd de fiecare dată sume substanțial mai mici, întrucît își cunoștea prea bine soțul.

Trebuie spus că odată cu apariția automobilului, viața unchiului Josef începu să se schimbe vertiginos. În fiecare duminică se organiza cîte o excursie, de cele mai multe ori în satul natal al mătușii, unde rubedeniile rurale așteptau sosirea mașinii cu nerăbdare și respect, căci, în felul acesta, deveneau și ele celebre. La rîndul său, unchiul deveni curînd o persoană stimată și, de ce să nu spunem, faptul avu darul să-l măgulească.

Dacă își închipuise că în felul acesta avea să scape de rude, se înșelase. În fiecare duminică se înfățișau tot felul de neamuri, poftite și nepoftite, și era cu neputință să le dea afară. Plecau și ele în excursie, întrucît mătușa demonstră cu ușurință că, de fapt, automobilul e rentabil numai atunci cînd ia mai multe persoane. Și cum, la un moment dat, nu mai încăpeau cu toții pe pernele mașinii, înțeleapta mătușă aduse la iuțeală două scăunele pentru

rubedenii. Unele verişoare, acum la vîrsta formelor frumoase, erau cît se poate de agreabile pe asemenea scăunele, căci, la înghesuială şi, îndeosebi la curbe, erai silit să te lipeşti de ele. S-ar putea ca de atunci să dateze şi simpatiile mele faţă de automobilism.

Mătuşa era ospitalieră cu neamurile ei, dar nu le răsfăţa. Cocea în fiecare sîmbătă, aşa ca să fie, o plăcintă şi o punea într-o cutie de pantofi, să se frăgezească şi să capete gust. Ştia ea că undeva pe pajişte, la aer curat, pofta vine cu uşurinţă. Nu îngăduia ca nepoatele sau nepoţii să ceară vreo escapadă pe la cîrciumi, fie ele şi cu grădină. Dealtfel, şi unchiul se împotrivea, probabil, la vederea rîndurilor dese de rubedenii, care, în ciuda tuturor legilor fizice, se îngrămădeau în Renaultul său albastru.

Mătuşa avea grijă ca rudele să-şi manifeste recunoştinţa prin strigăte de laudă, preamărind frumuseţile naturii şi, în felul acesta să-i aducă, indirect, mulţumiri unchiului, pentru faptul de a fi cumpărat maşina care le permitea tuturor să se bucure de aceste neasemuite minunăţii. Şi le cerea stăruitor să proclame, drept un colţ frumos al ţării cehe, orice loc în care poposeau întîmplător.

Unchiul, dimpotrivă, avea faţă de natură atitudinea omului născut şi crescut la oraş. Niciodată nu se aşeza pe jos. Franţ îi aducea întotdeauna unul din scăunelele amintite, iar el trona apoi sub un brad şi, în acest timp gîndurile îi zburau departe. În ultima vreme se ocupa cu comunicatele bursei, căci lumea, căzută pradă progresului tehnic, începuse să se îmbogăţească într-un ritm accele-

rat, şi modesta profesiune de oficiant de pompe funebre nu mai era pe măsura spiritului veşnic agitat al unchiului meu.

Nu o dată mi-a împărtăşit grijile ce l-au frămîntat atunci cînd acţiunile Fabricii de bere Smíchov au scăzut cu trei puncte şi jumătate, în timp ce acţiunile Fabricii de ciment din Kraluv Dvur au urcat cu două, tocmai atunci cînd intenţiona să le cumpere. Nu înţelegeam ce înseamnă toate aceste speculaţii, dar socoteam că aşa era bine şi, mai cu seamă, mă fascina faptul că aici se cumpăra şi se vindea mereu, dar omul nu se alegea cu nimic, decît cu nişte hîrtii tipărite în culori variate, din care, o dată pe an, tăiau nişte cupoane, cea ce aşa cum spunea unchiul, era activitatea cea mai agreabilă şi cea mai bine plătită din lume, fireşte, în măsura în care omul nu cumpăra vreun gunoi şi în felul ăsta se duce *à la baisse*[1]. După aceea nu-i rămîne decît să-şi tapeteze cu aceste acţiuni o anumită încăpere, aşa cum a făcut falitul curtier Hladíček, ca apoi, în decorul acestor tapete fatale, să-şi pună ştreangul de gît.

Cînd o dată, într-o asemenea clipă de concentrare şi reflecţii asupra soartei uzinelor Škoda sau Orion, mătuşa îl tulbură întrebîndu-l ce are de zis despre frumuseţile din jur, unchiul reveni anevoie cu gîndul pe pajişte, iar fruntea i se încreţi de supărare.

— Vezi, Josef? se înflăcără mătuşa... Vezi pădurile acelea ce superbe sînt?!?

— Ce păduri? Nişte copaci! răspunse unchiul dispreţuitor. Şi copaci am mai văzut.

---

[1] De rîpă (fr.) (n.t.).

— Dar nu atîția la un loc! izbucni mătușa entuziasmată.

— Chiar și atîția, replică unchiul și se întoarse cu gîndul la treburile comerciale.

Mătușa oftă și rubedeniile declanșară numaidecît un imn de slavă, adresat codrilor bătrîni și deși, iar verișoarele, și mai zeloase, se grăbiră să spună că respiră din adînc, căci asemenea aer nu întîlnește omul la tot pasul. De atîta respirație, sînii li se încordară, și faptul acesta mie mi se păru a fi, într-adevăr, un fenomen natural de toată frumusețea.

Cînd unchiul se supăra pe mașină, își amintea, cu voce tare, ce minunat era să ieși la plimbare prin împrejurimile Vienei cu landoul, ori cu faetonul, drept care mătușa se încrunta cumplit și se grăbea să-l contrazică, afirmînd că, dimpotrivă, cu mașina totul merge mai repede și mai cu folos. Cîteodată, cînd șoferul Franț trebuia să repare ceva la motor, pe unchi îl cuprindea disperarea, încredințat fiind că nu e cu putință să repare cineva un mecanism atît de complicat, ale cărui legi nici nu le pricepe. Și cînd, în sfîrșit, motorul începea din nou să duduie, se uita la Franț cu o privire plină de admirație și-l bătea gîndul să-i dea chiar o recompensă, firește cît mai modestă, iar dacă nu făcea acest lucru, asta numai pentru că era învățat să se stăpînească.

Profunda lui neîncredere față de mașină se manifesta și prin aceea că, în esență, n-avea încredere nici în șofer. Adeseori i se părea că Franț claxonează cu întîrziere sau nu suficient de energic. Pe vremea aceea fusese introdus claxonul electric, iar trîmbițele cu balon de cauciuc, al căror zgomot se asemăna un pic cu lătratul cîinelui, îi cedau locul. Unchiul merse în pas cu vremea și puse să i se monteze la bordul mașinii un claxon electric, dar nu la îndemîna șoferului, ci în partea lui, din dreapta șoferului. Și, astfel, de claxonat, claxona numai el, și claxona cînd i se năzărea și cum i se năzărea.

În felul acesta se întîmpla adeseori ca, o dată să claxoneze amîndoi, iar altă dată nici unul, așteptînd fiecare să claxoneze celălalt. În dreptul gării Wilson plătiră într-o bună zi prima amendă, în ciuda faptului că pe atunci amenzile se administrau foarte rar, și gardienii mai socoteau încă a fi o cinste pentru ei să arate direcția automobilelor. Ei însă plătiră, nu de alta, dar doborîseră un om fără să-l fi avertizat cu semnalul sonor.

Același lucru se petrecea și cu indicatorul de direcție. Pe vremea aceea se fixa pe parbriz o săgeată de tablă, pe care șoferul o învîrtea ori de cîte ori intenționa să cotească. Cum însă uneori această săgeată nu se vedea destul de bine, mai era nevoie să se indice direcția și cu mîna. Unchiului îi plăcea această treabă, dar adeseori își amintea s-o facă abia în ultima clipă. Și, de regulă, arăta cu totul altă direcție decît șoferul.

Pe strada Spálena provocară o ciocnire, datorită faptului că unchiul arătase spre stînga, iar șoferul spre dreapta. În felul acesta intrară cu succes într-o căruță cu cai și pînă la urmă ieșiră din toată povestea în direcția dorită. Și în timp ce căruțașul înjura de mama focului, iar trecătorii săreau care încotro, unchiul, învinețit de mînie, ridică bastonul în sus și-i ocărî pe toți deopotrivă, dar cu o mențiune specială pentru șoferul său.

*

Se vorbește mult despre tehnică, spunîndu-se că trăim în secolul progresului, iar înainte de război se spunea că trăim în secolul aburului și al electricității. Mă rog. Eu aș fi însă mai bucuros să-i aud pe oameni spunînd că trăim, în secolul dragostei și al păcii, dar deocamdată nu i-a dat încă nimănui prin minte acest lucru. Tehnica, desigur, îl ajută pe om. Noi, de pildă, cu Renaultul nostru ajungem mai repede la destinație, dar, spune-mi cinstit, în definitiv de ce ne grăbim ? Încotro gonim atît de iute și de ce ? Ca să mîncăm mai curînd plăcinte cu prune ? Nu știu, probabil că m-am obișnuit cu ritmul mai lent al cortegiilor mortuare și nu-mi place graba. Sîntem asediați de o tehnică și noi o lăudăm. Crede-mă însă că eu scriam mult mai repede cu mîna, numai că acum sînt obligat să am o mașină de scris căci astăzi o factură scrisă de mînă nici n-ar mai fi onorată. Și așa, dumnealor își plătesc datoriile ca vai de lume. Da, da, întrevăd un timp în care facturile vor fi tipărite în tipografie și prevăzute cu poze hazlii, ca să fie pe placul clienților. Tehnica solicită multă risipă de energie și inteligență, în schimb, dă destul de puțin. Să învîrtești cheia și să pornești motorul este, fără îndoială, un lucru remarcabil, dar crede-mă, să mîni doi trăpași e mai frumos și mai amuzant.

Mă gîndesc cu groază la clipa în care Renaultul nostru, o să-și încheie socotelile. N-o să rămînă din el decît un morman de tablă și fier vechi, atîta tot. Pe cînd un cal, după ce-și trăiește traiul, mai poate fi valorificat. Uite, de pildă, fratele meu Vincenc are din asta o afacere

cît se poate de bună. Da, știu, știu că nu sînt modern, dar sper să mă crezi dacă-ți spun că nici nu doresc să fiu modern. Poate că, într-adevăr, îmbătrînesc.

*

Da, așa e, îmbătrînea și devenea din ce în ce mai irascibil și mai impulsiv. Mulți îl căinau pe șoferul Franț, iar odată, în timpul unei excursii duminicale, cînd unchiul se răsti la el fără să aibă nici un fel de dreptate, se petrecu un lucru aproape de necrezut. Franț nu ripostă, în schimb se ridică de pe locul său și se îndepărtă, lăsînd mașina baltă.

Verișoarele adunate în pădure amuțiră de frică, iar mătușa Tony se tîngui în tăcere. Unchiul tuna și fulgera, căci se pricepea de minune să-și verse mînia. Dacă ar fi fost de față fratele și surorile lui, ar fi spus, fără înoială, că Josef mai e și acum un bărbat și jumătate, pentru că a ști să te înfurii pe nedrept, înseamnă că te bucuri de o sănătate excepțională.

Șoferul Franț era, probabil, de altă părere. Se îndepărta tăcut, în timp ce unchiul dădea din mînă cu îngîmfare.

Numai că din clipa aceea mașina rămase mută, la umbra copacilor stufoși, iar rubedeniile, și ele mute — se uitau la ceas. Unchiul stătea așezat pe scăunelul lui, mut și el. De jur împrejur nici țipenie de om.

— Josef, spuse în cele din urmă mătușa Tony, ce crezi, se întoarce Franț ?

— Din partea mea..., replică unchiul cu trufie.

— Desigur, ai dreptate, îl aprobă mătușa. Dar cum ajungem acasă ?

— Cum, cum !... răspunse unchiul iritat, rotindu-şi privirea în jur.

În ochii lui se citea, deodată, neputinţa şi vinovăţia. Dacă ar fi avut la îndemînă o trăsură cu cai, s-ar fi urcat pe capră şi ar fi pocnit din bici. Dar caii se aflau sub capotă şi chiar dacă erau treizeci şi şapte la număr, pentru el nu făceau nici cît o ceapă degerată.

Începuse să se lase înserarea, căci vara era pe sfîrşite. Unchiul tăcu un timp, apoi, sprijinindu-se în baston, se ridică în picioare şi porni pe şosea.

Nimeni nu-l întrebă încotro se duce. De bună seamă, nici el nu ştia. Voia poate să arate că, deşi pe moment era un conducător de oşti învins, mergea totuşi mereu în frunte. Numai că nimeni nu-l urmă. Verişoarele înspăimîntate stăteau ca nişte cloşti în jurul mătuşii. Unchiul dispăru, de unul singur, pe şosea.

Iar mie, părerea de rău îmi sugruma gîtlejul. Cred că în primele clipe am vrut să fug după el, pe urmă însă m-am gîndit că gestul meu n-ar ajuta la nimic. Eram singurul care ştia cum se pune maşina în mişcare, pentru că arta conducerii mă fascina. Cea mai frumoasă ispită pentru mine era să mă ating de maşină. Uneori mi se îngăduia să pornesc motorul şi chiar să conduc, măcar cîţiva metri. Odată am bătut pajiştea cu maşina încolo şi încoace, ba mai mult, am învăţat să şi cotesc, ceea ce pe iarbă, nu era chiar atît de uşor. Dar cine să aibă încredere în mine ? Femeile astea n-ar începe oare să ţipe că vreau să le omor ?

Abia după un timp mai îndelungat, i-am spus mătuşii :

— Eu ştiu să merg cu maşina.

Mătuşa a dat din mînă, fără să scoată o vorbă. Apoi se ridică, vrînd, probabil, s-o ia la fugă pe urmele unchiului. În clipa aceea eu mă şi aflam la volan. Motorul începu deodată să duduie şi, în strigătele de spaimă ale verişoarelor mele, am pornit maşina şi am mers cîţiva metri. Văzînd că nu se încumetă nimeni să urce, am pornit din nou. Am ajuns la marginea pajiştei şi aici am învîrtit volanul cu încrîncenare. Am ieşit astfel în mijlocul şoselei, — şi, norocul meu — pe acolo nu trecea nici o maşină. Maşina noastră înainta încet, zmucindu-se la tot pasul.

Era un mare triumf şi nu e vina mea că nimeni nu voia să profite de pe urma lui. Mergeam singur în dorinţa de a-l ajunge pe unchiul meu, şi totodată mă îngrozeam la gîndul că va trebui să întorc, căci era limpede că pe femeile astea nu le puteam lăsa peste noapte în pădure.

Şi, mergînd aşa, am fost martorul unei întîmplări interesante : l-am văzut pe unchiul meu oprindu-se în dreptul şoferului Franţ, care stătea aşezat pe o bornă în celălalt colţ al şoselei.

— Ei, Franţ, cum e ? îl întrebă unchiul.

— Cum să fie, răspunse respectuos şoferul.

— A fost o mică neînţelegere, dar eu nu sînt supărat pe dumneata.

— În schimb sînt eu supărat pe dumneavoastră, domnule şef, rosti încet Franţ, continuînd să şadă pe borna lui.

Aici, unchiul putea, desigur, să explodeze şi să pună piciorul în prag, căci încă mai era un bărbat puternic şi influent. Dar iată că nu făcu aşa. În loc de asta, vîrî mîna

în buzunar şi, scoţînd portofelul, trase din el o hîrtie de cincizeci de coroane şi i-o întinse şoferului. Aşa, din senin şi fără nici o explicaţie.

În clipa aceea n-am mai putut rezista şi am claxonat. S-au întors amîndoi cu faţa spre mine. Cu zmucituri uşoare, m-am apropiat de ei şi mai mult. Cursa mea cred că a fost mai decisivă decît banii. Ochii şoferului de meserie n-au putut să rabde chinurile în care se zbătea maşina lui şi bunul Franţ s-a repezit ca o vijelie spre mijlocul şoselei unde eu, răsuflînd uşurat, m-am grăbit să-i cedez locul. După care el a dat cu bravură îndărăt pe un drum de pădure şi de aici a pornit înapoi spre locul unde se aflau femeile.

Am rămas singur cu unchiul Josef. Unchiul nu scotea o vorbă şi eu mă prefăceam că mă interesează scoarţa unui pin bătrîn.

— Cu automobilul, omul nu are decît necazuri, spuse unchiul în cele din urmă, cu dispreţ.

Şi asta a fost tot. După aceea am auzit maşina întorcîndu-se. Mătuşa, radioasă, îi spuse unchiului :

— Ai făcut o plimbare frumoasă, nu-i aşa ?

Iar el zîmbi sfielnic şi clătină din cap aprobator. Era, deodată, un om bătrîn şi neputincios.

Tehnica îl biruise. Caii nu i-ar fi făcut asta niciodată.

*

N-aş vrea să-ţi închipui, băiete, că n-am fost patriot. Republica însă era tînără şi, pentru gustul meu, prea lacomă. Cei ce o cîrmuiau n-avuseseră cînd să se îmbogăţească şi se temeau să nu piardă ceva în goana lor după

înavuţire. Astfel a prins să se învîrtească marele carusel al profitului şi nici nu-ţi dai seama cît bănet se putea cîştiga în ţara asta mică. În acelaşi timp numărul săracilor creştea şi oamenii începeau să facă economii pînă şi la înmormîntări, semn neînşelător că ceva nu-i tocmai în ordine. Aveam răspîndiţi pe la oameni atîţia bani, încît nu mai pridideam să mă ocup de afaceri şi nu făceam altceva decît să umblu pe la datornici, spre a le aduce aminte data scadenţei.

Totul era de vînzare şi totul de cumpărat, preţurile scăzuseră vertiginos, pînă şi într-un local faimos cum era „Lolita". Fantoma crizei bătea pe la toate uşile.

Aş fi ştiut cum să salvez ţara şi n-am făcut din asta nici un secret. Am propus să se introducă vînzarea de titluri nobiliare, căci nimeni nu se dă în vînt după titluri de baron sau conte mai mult decît republica. Propunerea mea, fireşte, a fost respinsă, ca dealtfel multe altele şi mai bune.

Printre cele mai bune se numără şi ideea ca republica recunoscătoare să aducă în ţară rămăşiţele bravilor ostaşi căzuţi pe pămînt străin. Vedeam în treaba asta într-adevăr o acţiune gigantică, şi, crede-mă, nu mă gîndeam numai la mine, ci aş spune, fără ocoliş, la întreaga corporaţie. Da, vedeam în povestea asta o acţiune de amploare naţională. Pe străzi s-ar fi umblat cu casetele de fier pentru strîngerea fondurilor menite s-o finanţeze.

Din păcate şi pe asta mi-au respins-o, şi atunci mi-am dat seama că trăim o epocă în care n-avea nici un rost să mă însufleţesc de idei înălţătoare şi am renunţat pentru totdeauna la gîndul că aş putea deveni vreodată de-

putat. Povestea asta ar fi trebuit să mă coste mult prea multe parale.

Ori de cîte ori mă gîndeam la ceea ce se petrece în lume, îmi venea în minte un singur cuvînt, oarecum neobişnuit : amurg.

Germania începuse să ardă toată ca o flacără uriaşă, şi omenirea tremura de frică în faţa ei. În acest timp deputatul Vykus ţinu la cafeneaua „Lolita". un discurs fulminant, ca să demonstreze ce bine făcuse domnul Hitler apucînd taurul de coarne în Germania, şi că nici noi nu vom avea de ales altă cale.

Numai că atunci cînd omul e proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre vede lumea dintr-un unghi cu totul diferit.

Pe vremea aceea Praga era plină de emigranţi germani şi, într-o bună zi, domnul Šustr veni cu sufletul la gură să-mi spună că pusese mîna, ce-i drept, pe un răposat, dar că răposatul acela era sărac lipit pămîntului şi, în fară de ceea ce avea pe el nu rămînea în urma lui nici măcar o leţcaie. Ce era de făcut ? Omul trebuia înmormîntat, aşa că m-am deplasat personal la faţa locului unde răposatul lipsit de mijloace locuise cu chirie într-o cameră mizeră şi murise în urma unei congestii pulmonare. Şi cînd te gîndeşti că sărmanul fusese profesor universitar la Heidelberg ! Ca să vezi...

Cînd m-am uitat la faţa lui scofîlcită şi ascuţită, am avut impresia că văd înaintea mea chipul întregii Germanii, salutată şi lăudată cu atîta însufleţire şi satisfacţie de domnul deputat al partidului meseriaşilor. Am

organizat înmormîntarea pe spezele noastre. În urma sicriului au mers doi bărbaţi în vîrstă, emigranţi şi ei, iar în faţa sicriului cortegiul funebru al întreprinderii mele, în toată splendoarea lui, condus, fireşte, de domnul Bacík cu nelipsita eşarfă petrecută peste pieptul său voluminos. A fost o tristă mascaradă, pentru care unul din participanţii la înmormîntare a venit după aceea să-mi mulţumească, plin de emoţie, într-o nemţească superbă, pe care în Germania n-o vorbesc decît profesorii de greacă şi latină. Iar eu mi-am spus în sinea mea : toţi o să moară aici, căci acasă nu se mai întoarce nici unul. Vremurile nu s-au schimbat pentru un an, ci pentru decenii, iar lumea lor a ajuns o epavă. Domnul Šustr a întregit gîndul meu sumbru, plîngîndu-se că va trebui să-i îngropăm pe toţi de pomană. Dar n-au murit aici, au fost siliţi să plece mai departe, căci aici erau prea aproape de ţara lor. S-au dus în lume, căutînd un loc unde norii nu întunecaseră încă soarele şi, astfel, i-au îngropat colegii mei din Elveţia, Franţa şi Statele Unite, căci moartea e, într-adevăr, internaţională.

*

Cei doi bărbaţi, care într-o bună zi intrară în locuinţa unchiului Josef, nu păreau deloc a fi nişte urmaşi îndureraţi, ci mai curînd negustori de porci. Şi unchiul se pricepea încă din tinereţe să deosebească şi să aprecieze fără greş. Porcarii au fost de cînd lumea oameni simpli şi tratativele cu ei nu presupuneau nici o dificultate. Aceştia doi vorbeau în graiul lor firesc şi dădură buzna în salon fără măcar să fie poftiţi.

— Onorate prieten, am venit la dumneavoastră din însărcinarea partidului nostru, începu unul din ei pe un ton solemn, aşezîndu-se într-un jilţ.

— Îmi pare bine. Dar dacă nu mă înşel, partidele sînt vreo treizeci şi şase şi eu nu ştiu din care binevoiesc a face parte domniile voastre.

Celălalt zîmbi jovial şi se grăbi să spună :

— Aşa e, numai că toate sînt, ca să zic aşa, nişte mormoloci nesăţioşi, cum se spune la noi, la ţară. Noi însă sîntem partidul cel mai mare.

— Adică al agrarienilor, mormăi unchiul surîzător. Dar, de fapt, nu sînteţi partidul cel mai mare. În privinţa numărului de membri, v-a tăiat, din păcate, partidul lui Henlein.

— Soarta, oftă primul domn. Ca număr de deputaţi, sîntem însă în frunte. Dar ce s-o mai lungim, am venit la dumneavoastră cu o propunere pentru care, sîntem siguri, ne veţi rămîne îndatorat.

Unchiul înclină capul într-o parte, prefăcîndu-se că ascultă. A înţeles că important nu era ceea ce-i vor spune cei doi, ci mai cu seamă, ce vor gîndi cu acest prilej. Cu alte cuvinte, a înţeles că avea să urmeze o partidă de şah.

Unul din ei începu să-i înfăţişeze cu cîtă atenţie a urmărit secretariatul partidului agrarian remarcabila propunere a domnului Frajvald — făcută acum un an sau doi — cu privire la aducerea în patrie a rămăşiţelor eroilor noştri căzuţi pe pămînt străin. Dumnealor au înţeles că acel ce propune acest lucru nu urmăreşte cîtuşi de puţin realizarea unor ţeluri înguste şi egoiste, ci, dimpotrivă, ţinteşte mai departe, adică direct spre miezul problemei.

Unchiul trebui să facă eforturi serioase ca să-şi ascundă surprinderea. La orice s-ar fi aşteptat, numai la asta nu.

— Propunerea mea, spuse în cele din urmă cu o voce domoală, n-a fost făcută, ca să zic aşa, în mod oficial şi nu ştiu pe ce cale a ajuns la secretariatul politic al onoratului dumneavoastră partid.

— Bine, atunci să vorbim pe şleau. Pontul ni l-a vîndut Vykus, ştiţi, dumnealui ne pasează din cînd în cînd cîte o treabă din asta, atunci cînd partidul lor nu-i în stare s-o pună pe tapet. Dealtfel, ştiţi prea bine că partidele noastre sînt foarte apropiate.

— Va să zică, domnul deputat Vykus v-a informat. Ciudat. Pe cîte ştiu, povestea asta n-a fost pomenită decît într-o discuţie particulară, între mine şi domnia-sa.

— La cafeneaua „Lolita“, nu-i aşa ? Sau cum îi spune acestei bombe ? răcni de bucurie unul din ei. În treburile astea Vykus e un mare expert !

Şi rîseră amîndoi prelung şi satisfăcuţi.

— Aşadar, dumneavoastră aţi venit... curmă unchiul rîsul lor.

— Da, am venit să vă oferim sprijin în realizarea nobilelor dumneavoastră intenţii. Dar, ca să fie clar de la început, am venit să vă oferim, foarte confidenţial, prilejul de a cîştiga merite nepieritoare pentru propăşirea partidului nostru şi a înţeleptei democraţii în general. Noi vom obţine din partea guvernului aprobarea pentru grandioasele funeralii propuse de dumneavoastră, dar, pentru

că trecem prin vremuri grele, beneficiul dumneavoastră financiar va fi, sincer vorbind, doar fictiv. Pe scurt, banii îi veți depune la noi pentru întărirea fondului nostru electoral, acum foarte slăbit. Desigur, profitul dumneavoastră real va fi nemaipomenita reclamă, care va glorifica atît persoana cît și întreprinderea dumneavoastră.

În încăpere se așternu o tăcere scurtă. Partida de șah începuse deci prin aceea că adversarul ieșise cu regina în față.

— De ani de zile mă tot gîndesc că ar putea fi o acțiune măreață și, de fapt, profitul material nici nu mi-a trecut prin minte. M-am gîndit mai curînd la colegii mei, din corporație, spunîndu-mi că am putea face treaba asta împreună.

— În cazul ăsta uitați de ei, fiindcă întreaga acțiune va trebui s-o conduceți singur. Vă bucurați de încrederea noastră nelimitată.

— Și cu ce mi-am cucerit-o ?

— Recomandarea colegului Vykus ne ajunge.

— Cum văd, domnul deputat dispune de mine după bunul său plac. Și dacă aș spune nu ?

Cei doi se priviră un timp nedumeriți. Apoi unul din ei izbucni, desfăcîndu-și brațele :

— Și de ce, mă rog, ați face una ca asta ? Sînteți un om în vîrstă, cu multă experiență și știți foarte bine ce înseamnă puterea politică. Iar noi ne aflăm într-o situație în care avem nevoie de bani și cînd nu ne putem îngădui nici un pas greșit. Va fi, deci, o afacere normală, acoperită cu numele dumneavoastră. Dar ce să mai întindem vorba, sînteți doar un gheșeftman [1], și știți prea bine că dacă nu plouă, pică. Dumneavoastră ne predați acest cîștig și, în schimb, noi vă sprijinim altfel. Numirea în consiliul de administrație al unei fabrici mai mari de zahăr sau de spirt nu e totuși de lepădat.

Unchiul amuți. În viața lui nu fusese prea des consternat, dar de data aceasta i se tăie răsuflarea. Nu era vorba de povestea în sine, ci de felul direct în care i se adresaseră acești doi politicieni.

— Dacă înțeleg bine, mie îmi revine misiunea de a pune pe roate întreaga afacere.

— Exact ! Și veți face, de fapt, ceea ce de mult ați vrut să faceți.

— Cu alte cuvinte, eu îmi asum riscul și voi înhățați cîștigul. Se poate spune și așa, nu ?

— Se poate, încuviință unul din domni. Și ce-i cu asta ?

— Nimic. O să mă mai gîndesc.

— Mă rog, voia la dumneavoastră. Dar, bineînțeles, dacă refuzați, găsim noi calea să vă facem destule șicane. Oamenii noștri sînt băgați peste tot.

— De asta nu mă îndoiesc.

Unchiul ar fi avut un chef nebun să-i azvîrle pe ușă afară, mai simplu, să dea de pămînt cu această tablă de șah. Dacă l-ar fi avut la îndemînă pe domnul Vykus, i-ar fi spus ceva de dulce ! Cu ce drept îl vinde dumnealui ca pe o zdreanță și la un preț de nimic ! ? !

În prima clipă nu-și dădu nici el seama ce-l durea mai mult.

---

[1] Om de afaceri (germana stricată în original) (n.t.).

— Ei ? întrebară domnii în cor.

— Nu-i chiar atît de ușor, replică unchiul.

— Ba e, interveni unul din ei. Și încă nespus de ușor, pentru că afacerea vă este oferită de un partid serios, pe care vă puteți bizui. Ori poate vreți să cedăm treaba asta altcuiva, să zicem de pildă... bătrînului Habíšek ?

— Am crezut că ați venit la inițiatorul acestei idei.

— Categoric, la el am venit. Așa că, batem palma, nu-i așa ?

— Dumneavoastră ați dat cu palma în mine și m-ați doborît, spuse unchiul surîzător, prefăcîndu-se învins.

Domnii se ridicară de pe scaun bine dispuși.

— Așadar, bem aldămașul, rosti viguros unul din ei. O mînă spală pe alta și de pe amîndouă pică murdăria. Altfel nu se poate, așa-s timpurile. Amănuntele o să le aflați. Mai întîi, trecem povestea prin parlament ca fiind ideea noastră și pe urmă vă solicităm colaborarea. În esență e vorba de membrii legiunii executați în Italia.

— Mă gîndisem la o acțiune de proporții mai mari, răspunse unchiul dezamăgit.

— Deocamdată ne mulțumim cu Italia. Și, puteți să ne credeți, e destul de cîștigat și din afacerea asta, se grăbiră să-l asigure cei doi pe un ton jovial.

După care, unul îl bătu pe umăr prietenește și adaugă :

— În afară de asta e bine și din punct de vedere politic. Mussolini e un flăcău de ispravă.

— Și ar mai fi ceva. Totul rămîne între noi, strict confidențial, mă înțelegeți ce vreau să spun. Noi nu ne

putem permite nici un scandal și nici dumneavoastră, ținu să precizeze al doilea.

Unchiul dădu doar din cap, în semn de încuviințare. „Desigur, e limpede, ei sînt doi și eu sînt singur. Ei au martor — eu nu.“ Simțea că se înăbușă, avea senzația că aerul din jurul lui se împuținează. Și asta i se întîmpla pentru prima oară în viață.

Domnii îi strînseră mîna și plecară. Unchiul își pipăi pieptul în partea stîngă. Simți pe neașteptate o strîngere de inimă dureroasă. Camera începu să se învîrtească, și el fu silit să se așeze. „Asta mi se întîmplă pentru că n-am fost în stare să-i dau pe ușă afară și mînia s-a adunat toată în mine. Doamne Dumnezeule ! Ce durere !“ Și deodată, fruntea i se broboni de sudoare.

„Vykus... Nu-i nimic, o dată o să-mi plătești tu mie pentru treaba asta, și încă scump de tot“.

Țipă, și în felul ăsta își reveni un pic.

Mătușa Tony îl auzi și, dînd buzna în salon, îl găsi prăbușit în fotoliu. Era palid ca ceara.

— Ce-i cu tine ? Ce s-a întîmplat ? Au venit cumva pentru impozite ?

Impozitele constituiau punctul slab al bunului meu unchi. Din principiu nu le plătea și din cînd în cînd i se mai punea cîte un sechestru. Era un sistem al lui. După aceea se ducea la percepție pentru tocmeală și întotdeauna storcea cîte ceva.

Răsuci din cap.

— Vreo afacere proastă ? insistă mătușa, îngrijorată.

— Dimpotrivă, excelentă, pufni unchiul. Dar pentru ei. Mi-au pus sula în coastă. Mie ! Dar aici au greșit.

Orice sînt în stare să suport, asta însă nu. Eu nu mă las doborît și pus cu umerii la pămînt ! răcni el pentru a doua oară. Adu-mi un pahar cu apă, rece de tot.

Mătușa nu pricepu despre ce-i vorba și nici el nu-i explică nimic. Nu intra în obiceiul lui. În schimb, mintea lui, revoltată la culme, birui slăbiciunea inimii și începu din nou să lucreze cu febrilitate.

*

Toată povestea asta, băiete, n-a fost lipsită de o anumită doză de ridicol. În timp ce dincolo de frontieră zăngăneau armele războiului și tulburarea păcii mai era doar o chestiune de zile și ceasuri, apar doi băcani, care n-au alte griji decît să obțină bani pentru fondul lor electoral. Fărîmițau țara și o ciuguleau ca pe o bucată de drojdie uscată, cu aerul că-și îndeplinesc marea lor misiune în viață.

O dată m-am dus la pescuit și acolo am văzut că picaseră în plasă și numeroși pești răpitori care, văzînd în jurul lor atîta pradă, s-au apucat să înghită cu o poftă sălbatică, în ciuda faptului că și ei erau înhățați. Nerușinarea, lăcomia și prostia sînt surori bune. Atîta timp cît ele sînt o chestiune personală pot fi ridicole, chiar caraghioase. Cînd însă devin componenta unui sistem politic, începe catastrofa. Și să nu te mire faptul că eu am văzut-o venind, și de aceea m-am necăjit.

*

Firește că propunerea în sine îl frămînta mereu și nu-l lăsa în pace. Și chiar dacă i se impuneau niște condiții mai mult decît aspre și rușinoase, simțea că nu-i

mai rămîne mult timp pentru realizarea unui vis de atîtea ori visat. Cu ani în urmă, cînd era mai tînăr, își închipuise întreaga poveste ca o mare afacere comercială ; acum, cînd îmbătrînise, predomina în el sentimentul că omul trebuie să reflecteze la ceva mai trainic decît profitul.

Și, în această stare de agitație, cîntărea pe-o parte și pe alta oferta celor doi și aștepta nerăbdător să vadă ce avea să se mai întîmple. Firește, chestiunea era discutată și tratativele se purtau cu înfrigurare, dar numai în culise, pentru că domnii cu pricina nu contau pe nici o popularitate. Căci acolo unde este vorba de bani, discreția absolută e binevenită.

De propriul său comerț unchiul se ocupa acum destul de puțin, lăsînd totul pe mîna angajaților săi, domnii Šustr și Bacík. Aceștia, bineînțeles, se plîngeau mereu că treaba merge prost, dar cine nu se plînge în comerț ! ? ! Domnul Šustr pretindea că e din ce în ce mai greu să obții de la oameni banii de înmormîntare — imagine sumbră a halului de decadență a caracterului omenesc.

Domnii din cortegiu erau constrînși să facă economii : stingeau lumînările din jurul catafalcului înainte de a se stinge ecoul ultimelor acorduri ale fanfarei, spre a le putea vinde de mai multe ori.

Cu atît mai mare fu deci surprinderea cînd, într-o bună zi, domnul Bacík dădu buzna să-i aducă la cunoștință șefului, cu un entuziasm neobișnuit, că izbutise să încheie o afacere nemaipomenită.

— Mai spune o dată, îl îndemnă unchiul. O veste ca asta omul e în stare s-o asculte de mai multe ori. Ce afacere ? Nu cumva ai pus mîna pe un atelaj de trei cai albi, așa... ca pe vremuri ? ! ? Ori te pomenești că e vorba de un transport peste graniță ?

— Nici una, nici alta, domnule șef, dar după cum se arată, e o treabă foarte promițătoare. E, ca să zic așa, o urgență pentru o persoană foarte distinsă. Un bărbat frumos, om de lume, și, ca să zic așa, e la pămînt : i-a murit soția.

— Și ce vezi dumneata deosebit în povestea asta ? se minună unchiul.

— Păi, domnule șef, cum să vă spun, omul ăsta avea bagajele făcute, căci se pregătea să plece, cu nevastă cu tot, la Paris și de acolo mai departe, în America. Și, hodoronc-tronc, dumneaei moare azi noapte, iar dumnealui vrea cu orice preț cenușa nevestii, fiindcă nu știe cînd se va întoarce.

— Mă rog, asta se poate aranja, chiar dacă trecerea cenușii peste graniță nu va fi un lucru atît de ușor, spuse unchiul cu îndoială în glas.

— Așa am spus și eu, dar dumnealui e un „Weltman“ — cînd îl cauți e în străinătate. Ar lua-o cu el în secret, și ar fi dispus să plătească toate taxele de urgență. Ba chiar și ceva în plus. Vă spun, domnule șef, e un om de milioane. Cînd a auzit ce hram port în sat la noi, a scos pe loc un sutar pentru obștea noastră tradiționalistă. Asta ce vrea să însemne ?

— Că e un mare nătărău, răspunse unchiul, cu indignare, jignit de faptul că angajatul său capătă o sută

de coroane, iar el trebuia să facă pe urmă tărăboi pentru plata facturii.

— Pentru cînd ați stabilit funeraliile ? Și ce clasă ? reluă el grăbit.

— Treaba ar urma să se facă, mă rog frumos, fără funeralii. Dumnealui trebuie să plece în seara asta. Băieții de la crematoriu ar trebui să ne ia, ca să zic așa, peste rînd.

— Dumneata ai înnebunit de-a binelea !

— Nu, nu, domnule șef, eu am și vorbit cu ei. Pentru o hîrtie de-o sută s-a făcut.

— Și cine s-o plătească ?

— Cum cine ? ! ? Dumnealui ! Dumnealui plătește tot, pînă și înmormîntarea clasa întîia, care nu va avea loc.

Domnul Bacík își umflă pieptul și luă poziția de drepți, radiind de bucurie. Unchiul amuți. Mda, asta e cu totul altceva !

— Și, spune-mi, te rog, au totul în ordine ? Actul de deces și celelalte mărunțișuri ?

— Se vede treaba că le-a luat pe toate la iuțeală, căci le-a adus cu dînsul. Mie nu-mi rămîne decît să-i predau urna diseară la șapte, la scara avionului. Că în America, a spus dumnealui, azi nu e timp de doliu.

— Noroc că e timp de moarte, bombăni unchiul. Oamenii au înnebunit. Povestea asta e împotriva oricărei legi !

— Da, dar în schimb e bine plătită, mă rog frumos, ținu să sublinieze domnul Bacík.

— Iar dumitale ți s-a promis un bacșiș gras, nu-i așa ? replică unchiul, și, dînd din mînă plictisit, se uită la hîrtiile pe care domnul Bacík i le întinsese în față.

Își puse apoi semnătura pe locul indicat și „pasărea neagră“ dispăru într-o clipită.

„Înainte omul trebuia să zacă trei zile ca să aibă timp îndurerații urmași să se obișnuiască, de bine de rău, cu pierderea lui... Azi... Azi toată lumea s-a întors cu dosu-n sus. Ca să nu piardă o afacere, dumnealui trebuie să zboare, ca să zboare trebuie să-și îngroape soția în mare goană. Și pînă și la asta trebuie să cîștige... Dacă nu bani, cel puțin timp... Și, totuși, există o măreție a morții, nu ?“

Unchiul rîse de el însuși : „Ha, astăzi nu există decît o singură măreție — măreția banului ! Din lipsă de timp, înmormîntarea scumpei decedate nu are loc...“

Unchiul Josef era mînios la culme. Pe domnul deputat Vykus, pe rapacitatea partidelor politice, pe șarlatania, în curs de pregătire, cu eroii căzuți — din care lui nu-i pica nimic... Iar acum, colac peste pupăză, povestea asta nemaipomenită... Un prea distins domn, căruia îi moare nevasta peste noapte, se grăbește de zor cu incinerarea ! Și dă o sută de coroane pentru obștea păstrătorilor de tradiții ! În zilele noastre !

— Tony ! jacheta neagră și bastonul ! strigă el în direcția bucătăriei.

— Acum, înainte de masă ? întrebă mătușa speriată.

— Mă întorc îndată... Mă duc numai puțin...

— Unde ?

Aici unchiul se opri din mers și se uită la soția lui cu mirare :

— Cum unde ? La direcția poliției, firește.

Seara, la aeroport, sosiră doi domni și se apropiară discret de un bărbat elegant în pardesiu gri, cu fața împodobită de niște ochelari cu sticlă întunecată. Amîndoi erau îmbrăcați în negru, cu pălărie tare pe cap, dar nici unul nu era de la întreprinderea de pompe funebre Weinert și Fuchs. Își întoarseră încet reverul și, în clipa următoare, cu o dexteritate nemaipomenită, îi puseră cătușele la mîini domnului cu pricina.

Ceva mai încolo stăteau unchiul și domnul Bacík. Fuseseră aduși aici cu mașina poliției : era vorba de confirmarea identității. Apoi, aceeași mașină îi transportă înapoi.

După toată povestea asta, domnul Bacík era, cum se spune, în pom și, zăpăcit la culme, se înfundă numaidecît într-o cîrciumă unde se consacră unor sumare meditații, întrebîndu-se pînă la urmă dacă nu ar fi fost cazul să restituie suta de coroane căpătată de la elegantul domn. Sîntem însă datori să adăugăm că poliția pragheză s-a dovedit a fi generoasă, renunțînd la gestul lui, întrucît prada obținută datorită vigilenței și proastei dispoziții a unchiului meu era mai mult decît strălucită.

În aceeași seară, unchiul fu primit într-o audiență specială de însuși prefectul poliției. Stătură de vorbă multă vreme și fumară împreună țigări groase de foi, din fondul direcției generale a poliției.

— Aș putea, stimate domn, să vă exprim mulțumirea noastră în mod public, printr-un articol la ziar, căci în

corpul defunctei a fost găsită atîta stricnină, încît ar fi fost destulă să dea gata și trei femei. Ați dovedit o agerime demnă de toată lauda.

— Domnule prefect, răspunse unchiul, privind fuiorul de fum albastru ce se ridica din țigara de foi. Principiul meu de-o viață întreagă este să lucrez modest și fără ostentație. Nici din război nu m-am întors cu nici o distincție, cu toate că prilejuri ar fi fost din belșug. În afară de asta, proprietarii întreprinderilor de pompe funebre, pe care am cinstea să-i reprezint ca șef al corporației, au rîs de mine pentru că am lăsat să-mi scape din mînă această afacere grandioasă...

— Înțeleg, interveni prefectul, dar oricum, mă consider onorat de cunoștința dumneavoastră și, dacă vreodată veți avea nevoie de intervenția noastră, ușile vă sînt oricînd deschise.

Și, după ce se asigurară reciproc de bunăvoința lor, se despărțiră cu multe plecăciuni.

A doua zi, ziarele centrale publicară largi articole în legătură cu senzaționalul asasinat, descoperit, firește, datorită binecunoscutei vigilențe a poliției pragheze. Criminalul, otrăvindu-și soția, intenționa, printr-o incinerare grăbită, să șteargă orice urmă, după ce falsificase actul de deces. Fără concursul omniprezentei poliții, se crede că ucigașul n-ar fi fost capturat niciodată. Arestarea la aeroport conferi apoi întregii afaceri universalitatea atît de mult rîvnită de presa primei republici. Legat de acest eveniment, cîțiva inspectori de poliție fură avansați la rangul de inspector general, iar cîțiva gardieni obținură gradul de gardian-șef.

Unchiul împături cu grijă ziarele și, uitîndu-se la fața tristă a domnului Bacík, spuse cu înțelepciune :

— Precum vezi, domnule Bacík, din toată afacerea asta te-ai ales cu cîștig numai dumneata și, firește, obștea dumitale.

— Și cînd mă gîndesc că putea să fie o afacere clasa întîia, oftă cu mîndrie domnul Bacík.

— Mă rog, dar așa e mai bine. Lumea de azi s-a ticăloșit în asemenea hal, încît, cine știe, poate că n-ar fi fost în stare să mai suporte încă o mare nedreptate.

*

I-o fi dat omului ca, o dată în viață — dacă are noroc — să se întoarcă acolo unde a mai fost și unde s-a bucurat de clipe frumoase demne de reținut. De aceea, proiectata mea călătorie în Italia avea darul să mă tulbure și, de n-ar fi fost nerușinarea domnului deputat Vykus și a celor doi mistificatori, aș fi considerat evenimentul drept o împlinire semnificativă a vieții mele. În felul ăsta însă, bucuria mea era picurată cu fiere : cînd te duci să faci o afacere grandioasă, cu ideea că din toată povestea nu te alegi cu nimic și întregul beneficiu le revine acelor care au cel mai puțin nevoie de el, simți cum te scutură o furie justificată.

Adeseori, băiete, am vorbit împreună despre vicleanul Ulise. Ăsta a fost zgîlțîit de rea-voința zeilor și, mă rog, asta pînă la urmă e de suportat. Cînd însă te zgîlțîie niște pigmei, te apucă, într-adevăr, toate pandaliile și pe ăștia nu poți să-i lași nepedepsiți.

Cît despre domnul deputat Vykus, acesta picase cu totul în mîinile drăgălașei Kiki, așa cum au binevoit să

mă informeze, cu oarecare invidie domnişoarele de la „Lolita.“ Am încercat să le liniştesc, spunîndu-le că pentru Paris s-au luat la hartă zeiţele, dar că între domnul Vykus şi Paris e o distanţă destul de mare şi, deci, nu se cuvine să se bată pentru el. Nu ştiu dacă m-au înţeles — calităţile lor se manifestau pe cu totul alt tărîm decît cel al cunoştinţelor de mitologie greacă — în schimb am aflat de la ele multe lucruri folositoare despre domnul deputat, inclusiv faptul că pentru idila sa amoroasă i se aduceau reproşuri în cercurile membrilor prudenţi ai partidului, care preferau braseriile în locul vinăriilor.

Desigur, îţi vei pune întrebarea de ce nu am solicitat în povestea asta sprijinul direct al domnişoarei Kiki, de care mă lega o veche prietenie şi care putea să-mi fie recunoscătoare că am prezentat-o domnului deputat. Îţi voi răspunde simplu şi concis : pe femeie, chiar dacă i-ai făcut un mare bine şi, în plus, ai devenit şi prietenul ei, te poţi bizui numai atîta timp cît durează prietenia. De îndată însă ce ai renunţat la această prietenie (şi eu aşa am făcut), ai de-a face cu o valoare nesigură. Calul hăituit, arcul frînt şi prietenul împăcat — spune proverbul — sînt nesiguri. Fosta amantă e şi mai nesigură, spun eu.

*

În perioada de pregătire a călătoriei unchiului în Italia, mătuşa Tony nu mai ştia unde îi era capul de aîtea griji şi, de aceea, limita substanţial excursiile duminicale care, dealtfel, deveniseră raţiunea vieţii ei. N-avea timp de plimbare. Pregătea vrafuri întregi de rufărie ca să aibă Josef la drum. Dacă unchiul ar fi luat cu el tot

ce-i pregătise ea ar fi trebuit să plece cu două camioane de mutat mobila.

Într-o zi unchiul declară solemn că s-a plictisit şi că-i vine să înnebunească de atîtea pregătiri şi, ca un adevărat comandant de oşti, ordonă plecarea într-o excursie duminicală. Mătuşa nu putu decît să fie de acord cu o asemenea poruncă. Mobiliză la iuţeală verişoarele şi încărcă maşina pînă la refuz. Spre marea ei uimire însă, unchiul dădu dispoziţie să se plece în altă parte, unde nu mai fuseseră niciodată şi, prefăcîndu-se că e dornic să cunoască mai bine meleagurile Cehiei, îi porunci şoferului să pornească în direcţia Brdy, unde, deodată, ţinu nespus de mult să găsească eleşteul Loket, de parcă tocmai acolo ar fi vrut să se scalde înainte de a-şi lua rămas bun. Nimic nu-i era mai străin ca scăldatul în natură şi, spre mirarea tuturor, îi dădea întotdeauna dreptate surorii sale, adică bunicii mele, cu care, fireşte, nu vorbea, dar care spunea că apa n-are grinzi de susţinere şi refuza să se urce pe orice fel de vehicul plutitor, inclusiv pontonul de trecere de la Císařská Louka. Unchiul, bineînţeles, avea grijă să adauge că făcea acest lucru din zgîrcenie, deoarece trecerea peste rîu costa un bănuţ.

Găsiră cu bine eleşteul amintit, în preajma căruia se înălţa un mic hotel cu terasă. Potrivit bunului ei obicei, mătuşa îşi instalase nepoatele pe iarbă, la marginea pădurii, ca să mănînce în tihnă plăcinta cu cireşe coaptă acasă, dar unchiul îi poftí pe toţi, de despărţire, să bea o cafea pe terasa hotelului.

Era un lucru neobișnuit și toți fură impresionați de gestul lui, cu excepția tăcutului șofer Franț, care toată săptămîna cărase morți și, practic, acum amuțise de-a binelea. Nu de alta, dar, pe neașteptate, își dădu seama că mașina parcată în spatele hotelului era a domnului deputat Vykus. Da, un Chevrolet albastru cu portabagajul mare.

Franț era singurul care știa că unchiul nu se oprise aici întîmplător. Cunoștea vinăria „Lolita" și mai știa încă multe altele.

În timp ce mătușa Tony comanda cu precauție cafea cu lapte și brioșe, unchiul Josef îl întrebă pe oberchelner unde se află domnul deputat. Domnul ober strînse discret din umeri, dar menționă că distinsa doamnă joacă tenis în spatele hotelului.

Stăteau așadar cu toții și se ospătau adînc înduioșați, căci ăsta era, într-adevăr, un veritabil festin de despărțire, iar mătușa își manifesta mereu îngrijorarea, întrebîndu-se dacă în Italia nu va fi prea cald, ceea ce pentru vîrsta unchiului nu ar fi tocmai nimerit.

Unchiul răspundea împrăștiat, pînă cînd, deodată, țîșni în sus de pe scaun și strigă :

— Bună ziua, domnule deputat ! Ce întîmplare !

Domnul deputat rămase un timp înmărmurit, apoi zîmbi ca un om de lume — la urma urmei bătrînul Frajvald nu prezenta nici un pericol...

Unchiul îl invită la masa lor, îi prezentă soția și nepoatele, și domnul deputat aprecie tinerețea și farmecul lor firesc. Sărutîndu-i mîna mătușii, ținu să-și exprime deosebita plăcere de a o cunoaște pe soția prietenului și partenerului său politic. Mătușa îi răspunse cu sinceritate că politica nu-i decît o mare potlogărie și că preferă să-și vadă soțul în lumea negustorilor.

După aceea, se încinse o discuție despre Italia și deputatul Vykus îi dădu mătușii toate asigurările că această călătorie îl va acoperi de glorie pe bărbatul ei și totodată va încununa cu recunoștința supremă fruntea tristă a patriei-mume.

Unchiul clătină din cap în semn de aprobare, dar în sinea lui gîndea : ce ticălos mîrșav !

— Îmi voi îndeplini o îndatorire patriotică, spuse pe un ton înălțător, și domnul deputat îl țintui cu o privire sfredelitoare, întrebîndu-se cum s-o fi simțind oare acest negustor de morți, de vreme ce, practic, întregul cîștig i-a și fost înhățat din mînă.

Așa decurgea conversația în timpul căreia mătușa își manifestă părerea de rău că n-avusese încă onoarea s-o cunoască pe doamna deputat.

Domnul deputat păru ușor descumpănit dar, în clipa aceea — o tu, întîmplare, veșnică și neobosită inițiatoare a destinelor noastre ! — ei bine, în clipa aceea apăru, țopăind în fusta ei scurtă de culoare albă și cu racheta în mînă, domnișoara Kiki.

Îl zări pe iubițelul ei înconjurat de o societate numeroasă și, în plus, îl zări și pe unchiul meu și, de aceea, încercă să se facă nevăzută, dar unchiul, împotriva tuturor așteptărilor, își desfăcu larg brațele și strigă :

— Vai, distinsă doamnă, sper că nu vreți să ne ocoliți...

Așa stînd lucrurile, Kiki fu nevoită să se apropie, în timp ce deputatul Vykus își dădu cu disperare ochii peste cap, căci între clienții „Lolitei" domnea totuși înțelegerea nescrisă de a păstra discreția cea mai desăvîrșită. „Bătrînul Frajvald a înnebunit de-a binelea!" își spuse el, spumegînd de mînie.

— În sfîrșit, iat-o printre noi pe distinsa doamnă Vykusova, exclamă unchiul cu exuberanță.

Deputatul răsuflă vizibil ușurat. În definitiv, în registrul hotelului o trecuse pe Kiki drept soția lui.

Neprefăcuta Tonička făcu deci cunoștință cu domnișoara de la „Lolita" și, orbită de titlul ei (Doamna deputat!) adoptă față de ea o purtare aleasă și plină de respect. Kiki zîmbi reținut, uitîndu-se cu coada ochiului la deputatul Vykus.

Unchiul nu ieși nici o clipă din rolul său. Se grăbi să spună că distinsa doamnă arată minunat și își exprimă nespusul regret de a o fi deranjat de la jocul ei. În cele din urmă, se oferi s-o conducă înapoi pe terenul de tenis.

Crezînd că e vorba de o înțelegere anume, Kiki acceptă propunerea lui, lăsîndu-l pe Vykus în societatea mătușii și a nepoatelor ei, cărora mătușa le-o dădu numaidecît drept model pe doamna Vykusova, felicitîndu-l pe domnul deputat pentru o soțioară atît de fermecătoare.

După ce unchiul și doamna trecură de colțul hotelului, Kiki întrebă:

— Spune-mi, Pepi, ce farsă mai e și asta?

— Nici o farsă, îi răspunse unchiul încet, aruncîndu-și privirea în jur. E în joc viitorul tău. Nu vrei să devii doamna deputat?

— Știi bine că Vykus n-are acest curaj.

— Am auzit că soția lui face presiuni să divorțeze.

— Da, și din povestea asta el o să se aleagă cu libertatea, iar eu cu nimic, spuse Kiki cu amărăciune.

— Scumpa mea Kiki, o mîngîie unchiul cu un aer binevoitor. Știi bine că încă mai nutresc față de tine anumite sentimente, acum, cu preponderență, părintești,

— Pentru că ești și tu la fel de laș cu Vykus! rînji Kiki.

— Nu, nu sînt, dar am altă părere despre căsnicie, decît ai tu. Pentru mine e o instituție sacră, a cărei încălcare, ce-i drept, o consider posibilă, ba chiar plăcută, dar desfacerea ei definitivă o condamn. În afară de asta, am iubit-o pe mama ta, și simt nevoia de a-ți fi tutore.

— Nerușinatule, ciripi domnișoara cu cochetărie.

— Am decis să te mărit cu Vykus. Acesta a fost, de altfel, motivul venirii mele aici. De aceea, te-am prezentat, chiar de azi, drept soția lui, ca să te obișnuiești cu această idee și mai cu seamă, să se obișnuiască el cu ea.

Domnișoara Kiki se așeză pe o bancă. Terenul de tenis era ocupat.

— N-o să facă asta niciodată.

— O s-o facă, nu-ți fie teamă. Pentru asta însă e nevoie de ceva. Spune-mi cît timp mai rămîneți aici?

— Peste o săptămînă ne întoarcem. Și eu n-am nici un chef!

— Într-o săptămînă, o femeie isteață e în stare să facă un bărbat să nu mai poată trăi fără ea.

— De un an tot încerc. Și ?

— Asta pentru că încă nu m-am amestecat eu în povestea voastră.

Și, rostind aceste cuvinte, unchiul Josef se înclină discret spre domnișoara Kiki și-i șopti la ureche planul său simplu și eficace. Nu-i șopti însă de ce făcea toate astea. În cele din urmă îi cîștigă încrederea, ba, mai mult, și recunoștința. Dealtfel, domnișoara nu era născută de ieri de azi și n-o interesa decît să-l strîngă cu ușa pe preadistinsul deputat.

— Păcat că nu joci tenis, Pepi, spuse ea în sfîrșit, fericită.

— Prefer alte jocuri, replică unchiul cu promptitudine și se retrase, întorcîndu-se la masa lui.

Era timpul de plecare. În timp ce familia urca în mașină și domnișoara, pardon, doamna Kiki le flutura din mînă de pe terenul de tenis, unchiul se aplecă la urechea domnului deputat și-i spuse confidențial :

— E o fată superbă. Merită oboseala !

— Credeți ? întrebă distinsul parlamentar, fără să arate prea mult entuziasm. Știți, divorțul...

Unchiul dădu din mînă, vrînd parcă să alunge grijile, și-i spuse că înmormîntarea e mai gravă... Cu această mîngîiere îl părăsi apoi pe veneratul deputat.

Pe drum le spuse alor săi că nu cunoștea pușlama mai mare ca acest deputat, drept care mătușa se miră cu sinceritate, pentru că ei îi făcuse cea mai bună impresie. E drept că are o soție cam prea tinerică...

Unchiul zîmbea. Se bucura de plecarea în Italia, aștepta cu nerăbdare rezultatul acestei călătorii și se simțea fericit că mai era încă plin de viață. Noi, oamenii, ne bucurăm cel mai mult de lucrurile ce nu mai sînt de lungă durată.

Și, în timp ce la Praga unchiul primea telegrame din partea ambasadei din Roma, în care i se anunța că delegatul însărcinat îl aștepta la Milano și că întreaga acțiune se desfășura frumos, pe malul eleșteului Loket își făcu apariția un pescar pribeag care, aplecat cu răbdare asupra plutei sale, scotea, din cînd în cînd din servietă un aparat de fotografiat, îndreptîndu-l de fiecare dată într-o direcție anume, unde, la adăpostul papurei, o domnișoară zvăpăiată se distra cu un domn mai în vîrstă. În veselia ei nestăvilită îl împroșca pe distinsul domn cu apă și se lăsa trasă de el în iaz, fără să-i pese că, în acest timp, costumul de baie îi aluneca de pe umeri, dezgolindu-i sînii.

Domnul deputat se molipsi de veselia ei neobișnuită și se trezi deodată antrenat în acest joc nebunatic.

În schimb, pescarul, căruia de bună seamă cei doi îi speriaseră peștii, se dedica din ce în ce mai mult aparatului său de fotografiat.

*

S-ar putea, băiete, ca în sinea ta să-ți spui : ce josnicie ! Și nu ți-aș lua în nume de rău nici dacă ai folosi și cuvinte mai tari. Ți-aș spune chiar că ai și dreptate. Dar gîndește-te că mîrșăvia săvîrșită de acest domn deputat față de mine, nu era cu nimic mai prejos. Să-i dai omului o afacere și să-i iei beneficiul, socotesc că

e un sacrilegiu împotriva tuturor legilor omenești și astfel de oameni, după mine, pot fi scoși în afara legii. Dealtfel, eu nici n-am vrut să-i fac rău preadistinsului deputat, ci doar s-o ajut pe domnișoara lui. La urma urmei, de ce n-ar putea o fată sărmană să fie fericită? Eu știu că a te căsători cu Vykus nu era, de fapt, o mare scofală, dar așa sîntem făcuți noi, oamenii, că adesea ne plac nebuniile și zorzoanele. În vremurile străvechi, ticăloșii de teapa lui Vykus erau trași în țeapă și, să recunoaștem, față de această pedeapsă, nunta cu domnișoara Kiki era o adevărată binefacere. Că într-o bună zi ea avea să-l întoarcă pe dos, asta era o chestiune ce nu ne mai privea, întrucît nu mai ține de povestea noastră. Și-apoi, care femeie nu face la fel cu bărbatul ei! ?...

După ce am avut în mînă fotografiile cu pricina, l-am trimis pe domnul Bacík (care arăta nespus de serios și se pricepea de minune să joace rolul meseriașului jignit și, deopotrivă, pe al moralistului revoltat — așa cum făcea și pe starostele obștei păstrătorilor de tradiții și datine populare) la secretariatul partidului meseriașilor, spre a depune acolo dovezile de netăgăduit al unor destrăbălări nemaipomenite, de natură (așa cum a spus el) să stîrnească indignarea cetățenilor onorabili din întreaga împrejurime.

Drept care, domnul deputat Vykus a fost chemat să dea socoteală pentru actele sale. În afară de asta, doi domni au stat de vorbă și cu domnișoara Kiki și ea le-a declarat, cu valoare de jurămînt, că domnul deputat i-a făgăduit s-o ia în căsătorie și ea era gata să obțină prin judecată îndeplinirea făgăduinței. În plus, le-a mărturisit că e îndrăgostită sincer, cu toată ființa ei, de domnul deputat. Cum vremurile erau tulburi, partidul meseriașilor nu-și putea permite nici o afacere de budoar. Domnul deputat căzuse deci în capcană.

Chiar în clipa cînd am luat în mînă voluminoasa valiză, pregătindu-mă să plec la gară ca să iau acceleratul de Viena cu legătura spre Milano, a sunat telefonul.

Glasul lui Kiki mi-a ciripit doar atît:

— Pepi, ești un dulce copil! Mă mărit.

Da, băiete, acum poți să judeci dacă am fost într-adevăr atît de josnic. Eu, unul, aș spune că dimpotrivă, întrucît — ca orice om — sînt înclinat să-mi văd greșelile proprii cu îngăduință.

*

Italia acelor vremuri erau Veneția, Roma și Neapole, pe care trebuie să le vezi și apoi să mori pe loc. Și, firește, Rimini, faimoasa stațiune balneară de pe litoral! Numai că drumul unchiului era în afara acestor localități, ducînd spre munți și spre acele văi, frumoase ziua și reci în timpul nopții. Drumul lui nu mergea deci spre mare, ci spre lacurile Como și Guardia, pentru că pe acolo trecuse cîndva războiul și într-acolo îl purta acum misiunea lui.

Știa că valea aceea de pomină, unde nu lipsise mult să cadă prizonier și de unde scăpase datorită vicleniei sale, n-avea s-o mai vadă. Dealtfel, probabil nici n-ar mai fi recunoscut-o. Două decenii se scurseseră de atunci și, într-un răstimp atît de lung, se schimbă nu numai oamenii, ci și munții.

Drumul lui ducea spre locurile unde se mai găseau urme de tranşee şi mormintele celor căzuţi care, pe ici, pe colo, erau marcate.

După ştiinţa lui însă cele mai multe erau nemarcate.

Funcţionarul ambasadei îl aştepta şi astfel se apucară să caute împreună rămăşiţele acelora care, în uniforma legiunii cehe, căzuseră prizonieri, ca apoi să fie executaţi ca dezertori în liniile austriece. Seara, distinsul funcţionar ţinu să-i spună că misiunea lor era o misiune de onoare şi că el, personal, era mîndru de ea. „Ce minunat e faptul că în patrie există oameni care se gîndesc la asemenea lucruri.“ După el, în asta consta adevărata forţă a democraţiei.

Unchiul tăcu, pentru că el cunoştea deopotrivă războiul şi democraţia. Şi mai cu seamă, se gîndea la domnii din secretariatul partidului republican al agrarienilor. La domnul deputat Vykus nu se mai gîndea; acesta, din punctul său de vedere, era lichidat.

— Democraţia va triumfa, exclamă la un moment dat funcţionarul diplomat, ridicînd paharul plin cu excelentul vin de Frascati.

— Desigur. Depinde însă care! adăugă unchiul şi bău cu poftă.

Îi aştepta o muncă de lungă durată ce putea fi împinsă la nesfîrşit şi dacă unchiul ar fi vrut i se oferea prilejul de a petrece aici o lună sau chiar un an. Dacă ar fi fost să se ia după spusele funcţionarului de ambasadă, ar fi trebuit să rămînă aici cel puţin zece ani.

— Să ştiţi de la mine, domnule ataşat, înregistrările n-au nici o valoare. Să ascultăm mai bine ce spun oamenii seara, prin tratorii, pentru că oamenii îşi mai aduc aminte de acest eveniment şi ştiu mult mai mult decît toate înregistrările care, aşa cum cunosc eu milităria, sînt pe jumătate false şi pe jumătate inexacte. Şi aşa, din bieţii eroi n-au rămas decît osemintele cărora noi trebuie să le găsim un nume, adică lucrul cel mai inutil de care dispune omul pe această lume.

Bineînţeles că în jurul unchiului se îngrămădiră la iuţeală „păsările negre“ ale întreprinderilor de pompe funebre locale, mirosind, desigur, o pradă grasă. Iar unchiul, fireşte, se arăta îngăduitor, ştiind că fără ei nu putea face nimic.

Avea marele noroc de a trăi în micile localităţi de pe malul lacului Guardia, unde îşi petrecea serile la un pahar de vin cu notabilităţile locale şi îşi permitea să facă plecăciuni pline de semnificaţie spre balcoanele înalte, unde, din cînd în cînd, îşi făceau apariţia nişte femei în negru, cu ochi şi mai negri şi atît de focoşi, încît privindu-i, te apucau ameţelile. Pe chipul lor se citea însă o pudoare inexpugnabilă.

Cum pe vremea aceea Italia cucerise Abisinia, multe femei erau părăsite, iar multe rămăseseră văduve. Domnii de la întreprinderile de pompe funebre care, de ochii lumii, făceau cu ostentaţie pe fasciştii inveteraţi, în particular dădeau ochii peste cap cu disperare.

„Mă rog, treburile merg, dar cum se vor sfîrşi toate astea?“

Un singur om, dintre persoanele întîlnite de unchiul Josef preamărea cu voce tare regimul, iar acesta era comandantul carabinierilor din localitate.

— Ce-am fost eu înaintea marşului asupra Romei? obişnuia el să spună, după ce bea pe îndestulate. Un simplu salahor, da, un simplu salahor. Munceam la şosele şi nu ştiam nici să scriu, nici să citesc. Şi ce-au făcut din mine guvernul fascist? Poftim... Uitaţi-vă şi dumneavoastră ce uniformă splendidă mi-a dat.

Proprietarul întreprinderii de pompe funebre din orăşelul cu pricina se aplecă la urechea unchiului şi-i spuse în şoaptă că nici acum comandantul nu ştie să scrie şi să citească.

Unchiul ridică paharul, rostind un toast în sănătatea guvernului care dă oamenilor ce li se cuvine. Carabinierul trebui să ciocnească şi el, în ciuda faptului că misiunea lui era cu totul alta. Era însărcinat să-l păzească pe bărbatul care, deşi venise cu acordul guvernului italian, era totuşi originar din Cehoslovacia, unde regimul era mult prea democratic.

Faţă de unul şi acelaşi lucru pot exista întotdeauna două păreri diferite.

Ori de cîte ori funcţionarul ambasadei trebuia să plece la Roma, unchiul Josef împingea înainte întreaga lucrare, deoarece nu-i stătea nimeni în cale. Ba îi mai rămînea destulă vreme ca să închirieze un mic vehicul cu cai şi mergea să cutreiere împrejurimile, unde se aşeza cu plăcere la mesele aspre de lemn şi se ospăta cu deliciosul vin de ţară.

Mai tîrziu, cînd trebui să se mute în orăşelul Ballagio, pe malul lacului Como, îşi luă rămas bun de la el proprietarul întreprinderii de pompe funebre, iar carabinierul îi dădu onorul, salutîndu-l îndelung cu mîna la

chipiu. Cînd o să mai aibă oare fericirea să păzească un domn atît de simpatic şi de cumsecade!

Pe malul lacului Como se aduna crema societăţii italiene şi nu lipseau de acolo nici oaspeţii de peste hotare. Unchiul fu nevoit să caute mult pînă să găsească o cameră într-un mic hotel ce nu se bucura de faima cea mai strălucită. Dar aici, cel puţin, seara era veselie şi animaţie mare, iar uşile odăiţelor scîrţîiau toată noaptea.

Aici frumoasele localnice nu se mai ascundeau pe balcoane şi nu aruncau în jos priviri sfielnice, ci, dimpotrivă, împînzeau seara promenada de pe ţărmul lacului şi poposeau la mesele grădinilor-restaurant ale marilor hoteluri, de unde răzbătea prin bezna o muzică languroasă.

Unchiul se simţea bine aici, căci în minte îi reveneau multe din nebuniile tinereţii lui nesăbuite. Se simţea bine, dar în acelaşi timp îl apăsa puţin şi nostalgia; se uita cu plăcere la dansatori şi aprecia cum se cuvine noua modă feminină, menită să dezvăluie genunchii. În felul acesta, multe femei erau condamnate să stea retrase, în schimb acele care nu erau obligate s-o facă ofereau spectatorului o satisfacţie estetică multiplă.

Îl tulbura frumuseţea naturii, mai cu seamă atunci cînd avea prilejul să contemple de pe terasa hotelului, la un pahar cu vin, albastrul cristalin al lacului şi minunăţia albă a munţilor care, seara, împrumutau culoarea trandafirului.

Într-o prea frumoasă zi, ieşi spre lac şi ajuns aici, se dezbrăcă şi se întinse pe mal ca să-şi odihnească ochii

pe luciul azuriu. Azvîrlea cu pietricele în apă, se uita cum se formează cerculețele și în sufletul lui se cuibărea liniștea și pacea, înțelegînd, de bună seamă, că nu-i este dat omului să aibă parte de toate frumusețile pe care și le-a propus. De aceea, ar trebui să fim cu atît mai recunoscători pentru orice succes, fie el cît de mic. Undeva mai încolo se scăldau cîțiva vilegiaturiști. El încerca apa doar cu degetele să vadă cît era de caldă și se bucura, așteptînd cu nerăbdare să treacă zăpușeala ca să se poată îmbrăca și să se așeze iar la o masă pe terasa hotelului din preajma lacului, de unde avea prilejul să admire perechile de dansatori.

În clipa aceea, surprinse o femeie înotînd nu departe de locul unde se afla el, dar în același timp observă că mișcările ei erau mai mult decît haotice. Deodată femeia începu să agite brațele în sus și, din cînd în cînd, capul îi dispărea sub apă. Unchiului îi fu deajuns s-o privească doar o clipă ca să-și dea seama că nefericita se îneca și nu mai era în stare nici să strige după ajutor. Cum fusese întotdeauna un bărbat de acțiune și un verificat ocrotitor al sexului slab, intră numaidecît în apă, în ciuda faptului că povestea nu-l amuza, și, din cîteva bătăi energice ale brațelor, ajunse în dreptul celei ce se îneca.

O apucă de mînă și ea se prinse de el cu putere, țintuindu-l cu o privire rugătoare. Din fericire, locul nu era prea adînc și pînă la mal putea s-o tragă fără să depună prea mari eforturi. Se ținea de el cu o încrîncenare tot mai înverșunată, deși pericolul trecuse. Cum însă nu era lipsită de farmec, unchiul suportă durerea în tăcere.

— Gata, doamnă, sînteți în afară de orice primejdie, *non pericoloso, signora*... Ori, poate, *signorina?*

— *Signora*, răspunse femeia răsuflînd din greu, dar fără să uite nici în asemenea clipe bunele maniere.

Apoi, suspinînd din belșug, se așeză pe prosopul întins pe iarbă de unchiul meu, și privindu-și cu recunoștință salvatorul, se apucă să povestească ceva, din păcate de neînțeles pentru el, căci doamna, abia salvată de la moarte, era iarăși plină de temperament și vorbea nespus de repede.

Pînă la urmă căzură de acord să se folosească un pic și de limba germană și astfel, pe țărmul lacului Como, unchiul Josef află că pe distinsa doamnă o cheamă Gina (Ce frumos, ținu să sublinieze unchiul curtenitor), și că soțul e departe de țară, tocmai în Abisinia. Ea venise aici în vacanță și, dacă n-ar fi avut noroc de ajutorul unui bărbat curajos, vacanța ei s-ar fi sfîrșit pentru totdeauna. Se simte foarte îndatorată față de salvatorul ei și-i va purta o veșnică recunoștință...

Poate că n-o fi spus întocmai așa, dar unchiul așa a înțeles și după ce femeia se liniști, își trase hainele pe el și o conduse spre locul unde își lăsase rochia.

Îi ceru unchiului să nu se uite cum se îmbracă și începu să facă acest lucru cu mult farmec și inocență, pentru că, bineînțeles, unchiul se uita cu coada ochiului. Doamna Gina era înaltă și zveltă, și în timp ce unchiul o privea direct, pe cînd nu era complet îmbrăcată, simpatica femeie se sperie în așa hal încît scăpă bluza din mînă. Atunci serviabilul meu unchi se repezi s-o ajute.

Ridică bluza și i-o întinse grațios și, după ce doamna se îmbrăcă, el o strînse cu putere la pieptul său.

În seara aceea cinară împreună.

Și tot în seara aceea, în toiul unei conversații agreabile, unchiul simți, deodată, aceeași lipsă de aer pe care o mai simțise cîndva. Atunci, mă rog, se enervase, acum însă această slăbiciune ciudată venise cu totul neașteptat, într-un moment de bună dispoziție, la un pahar de vin pe gustul lui, cînd doamna cu care nu se înțelegea decît în parte, era sincer entuziasmată de șarmul său neîntrecut.

„Ah, bătrînețe, rosti pentru el, cu jumătate de gură; vii într-o împrejurare nepotrivită. Nu puteai să aștepți măcar pînă mîine dimineață ?"

Dar stai de te înțelege cu timpul trecător ! Se văzu silit să ceară un pahar cu apă rece și să rămînă pe scaun, deși conveniseră dinainte că aveau să danseze împreună.

Doamna Gina îl privea cu compasiune, în timp ce unchiul îi dădu toate asigurările că o să-i treacă.

— *Un momento,* și totul va fi *bene.*

La un moment dat, cînd dialogul lor se desfășura pe tăcute, un tînăr le făcu o plecăciune, cerînd permisiunea de a o invita pe Gina la dans, judecînd, de bună seamă, că la masa cu pricina se aflau tatăl și fiica. Unchiul clătină din cap în semn de aprobare și tînăra doamnă se îndreptă spre parchet, cu oarecare îndoială. Unchiul însă era bucuros. Dorea să fie singur ca să-și biruie în liniște slăbiciunea ce-l copleșise. Comandă un pahar de coniac și-l bău dintr-o înghițitură. Se scutură apoi din tot corpul și se simți mai bine.

Nu, nu, nu mai e pentru mine să sar în apa după conițe și pe loc să le invit să ia cina cu mine. Se pare că, într-adevăr, de acum încolo am nevoie de îngrijirea conjugală. Ei, drăcie !

În seara aceea o conduse pe frumoasa Gina la hotelul ei, iar el porni singur înapoi, spre hotelul său. Mergea încet, inima îi bătea anapoda și el își spunea în sinea lui : „Ce să-i faci, odată și odată tot trebuie să se sfîrșească ! Dar de ce tocmai aici, în preajma lacului Como ? Și pe deasupra, în societatea unei femei tinere, atît de agreabile ?"

Avusese el în viața lui destule aventuri, niciodată însă nu-i fusese dat să salveze o femeie de la moarte. Păcat că seara aceasta nu s-a încheiat așa cum ar fi trebuit. „Dar nu-i nimic, mîine o să-i dau prilejul să-mi arate recunoștința..."

Și gîndul acesta avu darul să-l înveselească în asemenea măsură, încît începu iar să respire normal.

Dimineața totul era în perfectă ordine. Unchiul socoti că indispoziția lui se datorase căldurii zăpușitoare, și se apucă din nou de lucru...

Colegii săi italieni se dovediră a fi mult mai deștepți decît își închipuise el, căci, aflînd că din Cehoslovacia sosise în gara Milano un vagon special cu sicrie pentru osemintele membrilor legiunii cehe, se grăbiră să atragă atenția în mod categoric că, potrivit prevederilor legale în vigoare, aceste sicrie sînt absolut necorespunzătoare și că singurele sicrie menite să servească acestui scop pot fi furnizate numai și numai de firmele italiene. Autoritățile, firește, le cîntau în strună, acordîndu-le tot spri-

jinul, nu de alta, dar ele nu vedeau cu ochi buni prezența misiunii cehoslovace pe teritoriul italian. Străinul acesta se învîrtea în zona de frontieră și regimul nu dorea ca dumnealui să urmărească în voie mișcările de trupe.

Temerea lor n-avea nici un rost, mișcări de trupe se desfășurau pretutindeni, numai Societatea Națiunilor din Geneva era, ca întotdeauna, într-o bună dispoziție, iar subcomitetul pentru dezarmare hotărîse la cea de a o sută treizecea adunare, să prezinte comitetului cîteva propuneri procedurale.

Unchiul trînti pe masă ziarul adus de zelosul funcționar de ambasadă. Acum avea de ales: ori s-o țină morțiș pe a lui și întreaga acțiune să rămînă neterminată, ori să cedeze. Funcționarul se arăta dispus să-l informeze pe ambasador, iar acesta, la rîndul lui, ar fi fost, desigur, dispus să trimită o telegramă cifrată la Praga.

— Ajunge, pentru numele lui Dumnezeu, strigă unchiul. Pînă să primim răspunsul, izbucnește un nou război mondial. Nu, domnule, nu sînt pesimist, dar nici orb nu sînt. Am venit prin Austria și mi-a fost deajuns cîte am văzut. Eu, stimate domn, o să acționez fără ajutorul ambasadei și o să tratez cu ei pe baza relațiilor comerciale. Acestea sînt mai vechi decît toate ambasadele și sînt mai sigure.

Trebui să contramandeze mult prea agreabila seară în compania frumoasei Gina, ca să prindă trenul de noapte spre Milano. Distinsa doamnă își țuguie buzele dezamăgită și el i le sărută fără să stea pe gînduri.

Vîrsta nu-l împiedica să se țină de nebunii și asta era un semn bun.

— Mă întorc *belissima,* în două-trei zile sînt înapoi.

Se întoarse peste o zi. Nu din pricina doamnei, ci pentru că distinșii colegi din Milano pricepură la iuțeală ce anume le oferea. Spre a satisface prevederile legilor italiene, le aduse la cunoștință că e dispus să accepte condițiile lor, drept care, domnii colegi se grăbiră să declare că gestul acesta îl înnobilează. Și unchiul continuă:

— Ținînd seama de faptul că la noi sînt alte prevederi, ar însemna ca la frontieră să fiu nevoit să transfer osemintele eroilor noștri dintr-un sicriu în altul. Domnii vor înțelege, desigur, că n-ar fi o treabă tocmai potrivită și presa mondială, de bună seamă, n-ar lăsa să-i scape un asemenea eveniment. De aceea, îmi permit să propun o soluție mai bună: vă plătesc jumătate din prețul solicitat, pentru că eu nu am ce face cu sicriile dumneavoastră, și pentru că dumneavoastră le veți putea vinde încă o dată. Avînd în vedere evoluția situației politice, e mai mult ca sigur că nevoia de sicrie va crește vertiginos. Și să cădem de acord: a obține jumătate de preț pentru nimic e totuși o afacere foarte bună.

Domnii se pricepeau să socotească la fel de bine, chiar dacă nu erau de anvergura unchiului.

Un timp se certară între ei cu înflăcărare — la temperamentul lor lăsau impresia că din clipă în clipă aveau să se spintece unul pe altul — apoi zîmbiră fericiți și unul din ei spuse:

— *Bene!*

După aceea, se așezară cu toții într-un mic local, peste drum de celebra „La Scala“ — care de pe atunci aducea mai curînd cu un hambar decît cu prima operă a lumii — și se distrară de minune.

Unchiul Josef bea și zîmbea pe sub mustață. Încă două-trei seri agreabile cu frumoasa Gina, și pe urmă nimic nu mă mai împiedică să trimit în țară o telegramă să se pregătească marea ceremonie, întrucît misiunea mea s-a terminat. Iar domnii din secretariatul partidului republican al agrarienilor să-și pregătească buzunarele.

A doua zi, cînd ieși să se plimbe prin preajma lacului — sperînd s-o întîlnească pe doamna Gina — surprinse în drumul său un bărbat așezat pe iarbă. Ceva mai încolo zări cum se strecura în apă o femeie care atunci cînd ajunse în dreptul locului unde se afla singuratecul bărbat, începu să se înece. Bărbatul se aruncă în apă, din fericire acolo nu era prea adîncă, și, cu destulă ușurință, o trase pe femeie la mal.

Apoi, suspinînd din belșug, femeia se așeză pe prosopul întins de el și, privindu-și salvatorul cu recunoștință, începu să-i spună că o cheamă Gina, că bărbatul ei e departe, tocmai în Abisinia, că ea a venit aici în vacanță și dacă n-ar fi salvat-o un bărbat curajos, vacanța ei s-ar fi încheiat pentru totdeauna... De aceea îi va rămîne pe veci îndatorată...

Bărbatul, italian de origine, putu să-i răspundă curtenitor.

Așa se explică, probabil, de ce nu mai așteptă ca doamna să meargă să se îmbrace, ci o cuprinse în brațe așa cum era.

„Iar diseară se vor duce să ia cina împreună, pentru că eu urmează să sosesc abia poimîine“, oftă unchiul uluit.

În primul moment ar fi vrut ca tocmai atunci să facă o criză de inimă, socotind că ar fi fost lucrul cel mai potrivit. Pe urmă însă, cîntărind cu înțelepciune întreaga situație, izbucni într-un hohot năvalnic de rîs și, cu discreție, făcu apoi cale întoarsă.

*

Da, băiete, era o femeie grozavă, care a știut să găsească un procedeu nu lipsit de originalitate și numai un prost ar fi fost în stare să se supere pe ea. În definitiv, în lumea aceea plină de josnicie și falsuri, în care nedreptatea ieșise triumfătoare răspîndindu-se ca o ciumă, șiretlicul ei era o faptă nevinovată.

M-am stăpînit din răsputeri să nu fug după ea ca să-i fac o plecăciune și să-i spun că simpatia mea îi aparține. Nu mulți oameni m-au păcălit în viață, dar ea a reușit cu desăvîrșire.

Aș fi fericit, băiete, să-ți pot sădi în minte un principiu neobișnuit de prețios: Să nu te superi niciodată atunci cînd te învinge unul mai bun ca tine. E îmbucurător să dai de cineva care știe mai mult și e mai înzestrat din toate punctele de vedere. Să nu-ți fie teamă de giganți, teamă să-ți fie de pitici, căci aceștia te leagă cu o pînză de păianjen răsucită de o mie de ori mai strîns decît cu funia.

Mi-a părut foarte rău că n-am putut s-o caut pe femeia aceea ca să-i spun cît de mult mă entuziasmase

comportamentul ei. Nu știam destul de bine italiana, nici ea destul de bine germana și, probabil, nu m-ar fi înțeles cum trebuie și în felul acesta aș fi pus-o într-o situație destul de penibilă.

În ceea ce mă privește, din întîmplarea asta am avut de tras o învățătură prețioasă ; se pare că atunci au luat sfîrșit aventurile care fuseseră condimentul vieții mele. Am simțit pe neașteptate o adiere răcoroasă, de parcă înaintea mea s-ar fi deschis o pivniță. Fiecăruia îi vine odată clipa cînd trebuie să se ridice de la masă ca să plătească rîndul lui. Cel puțin să facem acest lucru fără să ne plîngem, dacă tot nu-l facem cu plăcere...

Atunci a sosit acel moment pentru mine. Inima mea obosise. Și mi se făcuse dor de-acasă.

*

Nu cunoaștem întotdeauna cauzele lucrurilor și de aceea nu putem prevedea niciodată ce mărunțiș ne poate da peste cap. Pînă și un om mare se poticnește uneori de un lucru mărunt, iar domnul Šustr era fără îndoială un om mare, căci conducea întreaga întreprindere singur, încă din vremea cînd tînărul (a se înțelege unchiul meu, căruia în cercurile de cunoscuți domnul Šustr nu-i spunea altfel, pentru că a-i spune bătrînul nu i se părea destul de potrivit, iar formula „domnul șef" n-o folosea decît în fața unchiului) așadar, de pe vremea cînd tînărul se mai afla încă la Viena. Desigur ar fi putut să conducă întreprinderea și acum cînd unchiul se afla în Italia într-o misiune pe cît de înălțătoare pe atît de inutilă. Dar iată că nu se întîmplă așa, întrucît unchiul

stabili ca în lipsa lui treburile întreprinderii să fie conduse de Tonička.

Dealtfel, domnul Šustr îmbătrînise cumplit și, după părerea colegului său Bacík — care nu o dată îl sfătuise să se astîmpere și s-o ia mai ușor cu băutura — intrase în delir.

— Într-o zi ia foc în el rachiul, aprecia domnul Bacík, și asta, se știe, e sfîrșitul, căci asemenea pojar nici dracu nu-l mai stinge.

Era din ce în ce mai beat — adeseori îl fura somnul și moțăia pe scaun — dar, mai cu seamă, începuse să se șubrezească rău de tot.

Decizia unchiului avu darul să-l jignească profund. În afară de asta era dornic de cîștiguri suplimentare și astfel luă hotărîrea ca o frumoasă înmormîntare, cu transportul răposatului din Praga tocmai la Unhošt, s-o facă pe cont propriu, iar ca părtaș în întreaga afacere să-l ia numai pe domnul Bacík ; pe de-o parte, fiindcă era băiat bun și staroste al obștei păstrătorilor de tradiții și datini populare, iar pe de alta, pentru că mortul — se știe de cînd lumea — trebuie să fie însoțit de două persoane vii.

Pe atunci, șoferul Franț era plecat în concediu și deci toate condițiile le erau favorabile. Domnul Šustr tratase cu îndurerata familie întreaga afacere, făgăduind transportul ireproșabil al rămășițelor pămîntești ale domnului Haňour, prea stimatul și iubitul frate, unchi, văr, cumnat etc., etc.

— La treabă, băiete, îi spuse apoi domnului Bacík, îl ducem singuri și nimănui nici pîs. E rost de un ciu-

buc gras, şi să nu-mi spui tu mie că n-ai vrea să-i iei măicuţei Bacíkova nişte ţoale mai acătării. Aşa că, taci din gură şi dă-i bătaie !

Domnul Bacík nu era un lacom de felul lui ; starostele, de cînd lumea, trebuie să fie un exemplu de onestitate, dar, în cazul de faţă, conştiinţa lui aţipi un pic. În afară de asta, afacerea fusese încheiată în grădina-restaurant a fabricii de bere din Nusle şi aici omul uită cu uşurinţă de bunele lui intenţii. În plus i se părea drept ca ei doi să facă această înmormîntare de vreme ce o trataseră singuri, firma neavînd nimic de pierdut, decît, cel mult, chiria pentru furgonul mortuar. Dar pe ăsta avea să-l conducă oricum domnul Šustr, aşa că nu vedea nici un motiv să-şi facă mustrări de conştiinţă.

Era o zi superbă — totul în floare — şi domnul Šustr spuse că a trebuit să tragă de dimineaţă o duşcă zdravănă, căci pentru el, învăţat să conducă numai de la poarta cimitirului, nu era o jucărie să meargă cu maşina atîta amar de drum. După aceea, mai poposiră şi la „Berbecul alb“ unde zăboviră un timp pentru că, aşa cum ţinu să atragă atenţia domnul Šustr, la înmormîntare nu se duce omul mai devreme. Înmormîntarea e ca o paradă militară, ori ca o judecată de apoi, unde pînă şi Dumnezeu e dator să se înfăţişeze în ultima clipă.

Porniră apoi mai departe, înveseliţi, chiar dacă multora li s-ar fi părut ciudat ; nu de alta, dar în furgonul lor nu duceau nimic de natură să stîrnească veselia. Tristeţea însă le revine rudelor îndurerate, iar salariaţii întreprinderilor de pompe funebre au datoria să arboreze

o mină sobră numai în contact cu clienţii. Amîndoi aveau sentimentul că pleacă într-o excursie.

Domnul Bacík cînta cîntecul său preferat despre cei doi tolăniţi în codrul verde, iar bătrînul Šustr se clătina la volan, străduindu-se din răsputeri să ţină deschis măcar un ochi.

Maşina gîfîia, căci între timp se hodorogise de tot, iar îngerii de lemn zbîrnîiau de-ţi asurzeau urechile.

Pe cîmp zumzăiau albinele şi grînele sclipeau ca aurul.

Şi, deodată, într-o clipă — putem adăuga pe loc că într-o clipă nefastă — domnul Šustr adormi de-a binelea şi maşina îşi mai continuă un timp drumul în acompaniamentul muzical al domnului Bacík, după care o coti spre marginea şoselei şi, încet, dar inevitabil, intră în şanţul năpădit de cicoare şi de busuioc, unde în sunetele scrîşnite de sticlă spartă se lăsă într-o rînă. Răposatul domn Haňour zbură afară din sicriul din care, dealtfel, într-o clipită nu mai rămase decît o grămadă de surcele uscate. Sicriele nu-s făcute să ţină o veşnicie.

Domnul Bacík începu să urle, ţinîndu-se cu încrîncenare de portiera maşinii ; se ciocni cu fruntea de parbriz, în timp ce domnul Šustr dormea nestingherit, cu zîmbetul beţiei pe buze, căci dumnealui nu păţise nimic. Pe vremea aceea se mai circula încă pe stînga şi, astfel, bătrînul căzuse peste colegul său Bacík, al cărui trup mătăhălos amortizase orice şoc. Pînă şi accidentul.

Cel dintîi se strecură afară domnul Bacík, apoi îl trase şi pe bătrînul Šustr, care îi reproşă că nu-l lasă să doarmă.

— Uite ce-ai făcut, animalule! strigă starostele, arătîndu-i prăpădul din jur.

Domnul Šustr fu însă de părere că un pic de sticlă sfărîmată, nu înseamnă o catastrofă.

Unul din îngeri o pățise rău; zăcea acum în cîmp, cu privirea-i înlemnită și aspră îndreptată spre cei doi.

— Ei drăcie, se minună în cele din urmă domnul Šustr, cum de n-am văzut nimic! Trebuie să fi fost pe aici vreo curbă și, desigur, n-am observat-o!

— Nătărăule, șuieră printre dinți domnul Bacík. Acum ce ne facem? Cum rămîne cu îngropăciunea? Uite, răposatul zace acolo, în secară.

Și într-adevăr, domnul Haňour se odihnea liniștit și împăcat în lanul de grîne.

— Noroc că n-a înviat, spuse calm domnul Šustr. Ne-am fi lins pe bot de înmormîntare. Așa, însă, înmormîntarea va avea loc.

— Dar cum? Cum? se văicărea starostele Bacík. La ora asta trebuia să fim la destinație...

Domnul Šustr era beat în lege, dar asta nu-l împiedica să cumpănească situația mai bine ca oricînd.

— Te repezi pînă în satul cel mai apropiat și nu se poate să nu găsești acolo pe cineva care are mașină. Îi dai pe loc un sutar și vii cu el aici, pricepi? Pe urmă încărcăm mortul și totul se rezolvă la timp.

— Și cum îl încărcăm? Tu nu vezi? Sicriul s-a făcut zob...

— Au fost vremuri cînd oamenii erau îngropați fără sicriu. Și așa sicriul e o invenție, numai ca să aibă tîmplarii de lucru. Și uite cum le fac, de mîntuială, privește numai în ce hal s-a sfărîmat.

— Adică tu îți închipui că o să ne ia cineva mortul în mașina lui? întrebă, speriat, domnul Bacík.

— Și de ce trebuie să-i spui neapărat că e vorba de un mort? Îi spui și tu că am avut un accident și doi au rămas fără cunoștință. Și mă rog, cînd o să vină, o să iasă la iveală că între timp unul și-a dat duhul. Cazuri din astea se întîmplă. Cine știe, pînă te întorci poate mor și eu, spuse bătrînul Šustr visător.

Bacík oftă. Strînse resturile de sicriu și le ascunse sub pasajul de nivel al șoselei, pe răposatul Hanour îl întinse cu gingășie, în șanț, de-a lungul mașinii, iar domnul Šustr, privind toate astea cu veșnicul său zîmbet pe buze, se culcă lîngă el și, în aceeași clipă, căpătă chipul și asemănarea răposatului.

— Dumnezeule, cu ce bețiv am intrat eu în cîrdășie, se tînguia domnul Bacík, depunînd toată energia ca să alerge pe dogoarea aceea zăpușitoare, în direcția Unhošt.

Și iată că în beția sa totală, domnul Šustr avusese, ca întotdeauna, dreptate absolută. Hăituitul Bacík află în sat de existența unui om care, din cînd în cînd, își agonisea traiul cu transporturi auto. Îl găsi, firește, la cîrciumă.

— Ce-ați zice de o cursă mică? se adresă el, ademenitor, unui bărbat care-și trase cu greu halba de la gură.

— O cursă? Pe arșița asta? se miră taximetristul de ocazie.

— Uneori se mai întîmplă și cazuri din astea, răspunse, clătinînd din cap, experimentatul Bacík. Apoi scoase din buzunar o hîrtie de o sută și, fluturîndu-i-o pe la nas, se grăbi să adauge :

— Ce ziceți de asta ?

— Frumoasă priveliște. Și unde, mă rog, ar trebui să fie...

— Nu departe de aici s-a întîmplat un accident, îl întrerupse starostele tradiționaliștilor. Și trebuie să-i duc pe cei doi răniți pînă la Unhošt. Asta-i tot. Plătesc, precum vedeți, cel puțin taxa dublă.

— Și de ce, mă rog ? se neliniști cinstitul șofer.

— Ca să meargă treaba repede. E vorba de-o urgență.

— Și-s paradiți rău ? Să nu-mi păteze mașina cu sînge !...

— Asta-i bună, am alunecat un pic în șanț, nimica toată...

Domnul Bacík îl îmbrobodi pe taximetrist, folosind tonul cel mai liniștitor, apoi ceru și el o bere și după ce-o bău pe îndelete, se urcară amîndoi în micul autoturism Praga și porniră la drum.

Cînd ajunseră la locul cu pricina, taximetristul izbucni mirat.

— Ei bravo, nimic de zis, tîmpenie mai mare nici că se poate ! Să intri în șanț pe drumul drept, ziua în amiaza mare...

— La șes și boul se împiedică, ținu să sublinieze mucalitul Bacík.

Taximetristul cercetă carul mortuar în care nu se vedea nimic.

— Vă duceați la o înmormîntare ?

— Întocmai... Așa că ar fi cazul să-i încărcăm și să-i dăm bătaie, nu credeți ?

Și, înșfăcîndu-l la iuțeală pe bătrînul Šustr, care bolborosi ceva din somn, bunul Bacík se grăbi să-l scuze :

— Bietul șofer, de spaimă s-a pierdut cu firea.

— Ce să se piardă, clătină din cap taximetristul, cu un aer de cunoscător, e beat criță. Pe chestia asta o să aibă belea mare. S-a ars de carnetul de conducere, căci, vorba ceea, șoseaua aici e dreaptă ca în palmă.

La auzul acestor cuvinte, domnul Šustr se desmetici un pic :

— De carnetul meu de conducere să nu te îngrijești tu, că oricum nu-l am.

La această replică, taximetristul se dădu bătut și amuți.

Deschise gura abia atunci cînd, împreună cu domnul Bacík, se apucară să-l ducă pe celălalt înțepenit de-a binelea.

— Dumnezeule, Hristoase, asta ce mai e ? Cum, și ăsta-i matol ? Ori, te pomenești că a dat ortul popii ! strigă el înspăimîntat.

— Cine știe, cu toții sîntem muritori, răspunse domnul Bacík, preocupat de gîndul cum să-l introducă pe răposat în autoturism.

— Păi, ăsta are pe el lințoliu ! izbucni din nou taximetristul.

— Şi ce-ai vrea să aibă, dacă e mort? Cămaşa de noapte sau ce? ripostă domnul Šustr, răsucind din cap, plin de mirare.

Taximetristul se zăpăci în asemenea hal, încît pînă la urmă se urcă la volan şi porni. Pe perna din spate şedeau cei doi pasageri şi, între ei, cel ţeapăn.

— Dar bine, treaba asta s-ar putea să fie interzisă, începu să se vaite taximetristul pe drum. Unde s-a mai pomenit să duci un mort în felul ăsta?...

— Fii pe pace, noi nu ne împotrivim, îl linişti domnul Šustr, care îşi făcuse somnul şi acum era neobişnuit de vioi. Aşa că, dă-i frumuşel înainte şi opreşte la întreprinderea de pompe funebre din Unhošt. Am ceva de aranjat acolo, pe urmă mergem mai departe.

Domnul Šustr era o figură cunoscută printre organizatorii de pompe funebre şi cînd îşi făcu apariţia la Unhošt i se dădură toate onorurile. Şi astfel, în cadrul întrajutorării colegiale, nu-i fu greu să obţină la iuţeală un sicriu.

În curtea întreprinderii îl aşezară din nou pe domnul Haňour într-un cosciug de lemn, fireşte cu toată pietatea de rigoare, apoi lăsară în jos geamurile taximetrului şi împinseră sicriul în maşină aşa fel încît să iasă, de-o parte şi de alta, un pic în afară.

— E cît se poate de frumos, spuse în cele din urmă domnul Šustr, şi vă rămîn îndatorat cu toată colegialitatea.

Proprietarul întreprinderii făcu o plecăciune respectuoasă. De mult nu mai văzuse ceva asemănător şi, de

bună seamă, nici n-avea să mai vadă mulţi ani de atunci încolo. Ce mai, meşter mare acest domn Šustr.

Dar, spre surprindrea tuturor, taximetristul se împotrivi:

— Eu nu merg cu încărcătura asta, eu sînt superstiţios! După o asemenea poveste, cine dracu mă mai angajează la nuntă?

— Nuntă, înmormîntare, tot un drac e, replică bătrînul Šustr. Hai, prietene, nu ne face greutăţi. Aici în Unhošt n-au decît un dric cu cai, şi ăsta-i pentru noi prea încet, pricepi? Noi nu ne putem îngădui să lăsăm rudele îndurerate să aştepte în mijlocul satului.

Domnul Bacík oftă din adînc şi mai scoase din buzunar o hîrtie de cincizeci. Biruit, şoferul se urcă la volan şi porni. În spate se afla acum cel ţeapăn singur, iar în faţă se înghesuiau trei vii.

Întrucît la ţară înmormîntarea constituie mai curînd un prilej de petrecere, mica întîrziere nu supără pe nimeni; fanfara cînta de zor, iar copiii alergau făcînd zarvă mare în urma maşinii care transporta într-un chip atît de ciudat sicriul cu răposatul.

— Domnilor, se adresă domnul Šustr familiei îndurerate, firma noastră nu se sperie de greutăţi şi nici nu-şi cruţă cheltuielile. Maşina noastră s-a defectat, dar mica întîrziere a fost recuperată cu taxiul.

Rudele, înduioşate, izbucniră într-un hohot de plîns nestăvilit.

Înmormîntarea se desfăşură cu toată pompa cuvenită, după înmormîntare fanfara intonă din nou un

marş sprinţar şi toată lumea se retrase la cîrciumă, unde domnul Šustr depuse o activitate febrilă, susţinută în egală măsură doar de taximetristul din Unhošt.

Cînd plecară înapoi, pe întuneric, domnul Šustr îl îndemnă pe şofer să meargă cu băgare de seamă, căci altfel se va vedea silit să pună el mîna pe volan.

Ajunseră din nou la carul mortuar avariat şi cum toţi erau în mare formă şi noaptea întunecată, scoaseră maşina din şanţ. Şi ce să vezi : deşi făcută armonică, rabla era în stare de funcţiune.

— Noaptea, mă rog, merg eu, ziua însă mi-ar fi ruşine cu epava asta, ţinu să precizeze domnul Šustr.

— Ţine minte ce-ţi spun, se adresă domnul Bacík taximetristului, luîndu-şi rămas bun. Dacă ajungem cu bine, e în regulă, de nu, o să ai iar de dus un răposat !

Îşi făgăduiră reciproc discreţie absolută şi taximetristul le mai flutură din mînă o vreme, pînă cînd dispărură în beznă. Bineînţeles, a doua zi se făli în cîrciumă cum a transportat un mort şi jandarmii din localitate, aflînd de toată tărăşenia, înaintară numaidecît un raport detaliat poliţiei pragheze.

Şi astfel se puseră lucrurile în mişcare. Un fapt de nimic dezlănţui un şir întreg de alte cauze şi implicaţii, iar bunul meu unchi, înapoiat ca un erou indiscutabil din îndepărtata Italie, trebui să alerge la comisariat şi să se căciulească spre a nu se da curs acţiunii. Şi cum afacerea se arăta de mare scandal, se duse în cele din urmă să-i facă o vizită prefectului de poliţie, iar acesta, fireşte, se revanşă pentru cazul cu prinderea ucigaşului,

dîndu-i unchiului toate asigurările că lucrurile se vor linişti, ceea ce, dealtfel, se şi întîmplă.

În schimb, domnul Šustr veni să-i aducă la cunoştinţă decizia sa de a suporta consecinţele actului său necugetat şi de a se retrage la odihnă. Era un gest nobil şi o mărturisire bărbătească a propriilor greşeli. Cînd treaba asta o face un prim-ministru, se numeşte demisie.

*

Eu, băiete, socotesc că lucrul cel mai esenţial în viaţă e să ştim să judecăm cu indulgenţă şi bunăvoinţă greşelile semenilor noştri. Dacă observăm bine lumea din jurul nostru, sîntem înclinaţi să credem că e alcătuită numai din oameni păcătoşi şi, deci, s-ar cuveni să fim de un pesimism neţărmurit. Lumea nu face nici doi bani, ne spunem noi pe bună dreptate, oamenii nici atît, toate merg de-a-ndaratelea şi totul se rostogoleşte spre pierzanie. Şi atunci se pune întrebarea : de ce, totuşi, ne place atît de mult această lume, încît ne cramponăm cu înverşunare să zăbovim aici peste vremea sorocită ? Asta pentru că lumea nu e nici pe departe atît de fioroasă pe cît ni se pare şi dacă oamenii nu sînt buni, nu e vina lor, ci sînt aşa, tocmai fiindcă sînt oameni. Să fii aspru şi să tai capete nu e greu. Să nu fii aspru şi să ai înţelegere faţă de oameni e mult mai greu, iar cei ce au ştiut să fie aşa au obţinut pe bună dreptate canonizarea. Nici eu n-aş fi bucuros dacă s-ar apuca cineva să-mi cîntărească prea aspru nenumăratele fapte care nu s-au remarcat nici prin nobleţe, nici prin perfecţiune. Sîntem adeseori înclinaţi să trecem multe cu vederea persoane-

lor sus-puse și, dimpotrivă, oamenilor de rînd să le impunem pocăință. Așa se explică de ce capetele încoronate intră în istorie, deși sufleul lor e împovărat de fapte pentru care omul simplu e trimis la spînzurătoare. Dacă n-ar fi aceste împrejurări, istoria ar sta pe loc și nu s-ar desfășura cu întreaga galerie a celebrilor conducători de oști, în urma cărora se înalță mormane nesfîrșite de cadavre și care, totuși, — sau poate tocmai de aceea — împodobesc parcurile noastre cu busturile lor de bronz.

Domnul Šustr a făcut o prostie, dar toată viața lui n-a fost decît un șir neîntrerupt de munci și griji, de fapte bune și necazuri personale. Era un om slab și de aceea se ținea de băutură. Fugea încotro nu se poate fugi și era batjocorit și lovit din toate părțile. Niciodată nu l-aș fi dat afară, dacă nu venea el singur cu această propunere.

*

Domnul Šustr sta în fața unchiului tăcut, chircit, întristat și umil. Îi explicase șefului său că socotise și chibzuise bine totul și simțea în el dorința irezistibilă de a ieși la pensie.

— Domnule Šustr, am primit scrisoarea dumitale, dar am mai vrut să stăm puțin de vorbă. Dacă singurul motiv al hotărîrii dumitale este beleaua cu mașina și înmormîntarea aceea secretă, să știi că se poate uita, îi spuse unchiului, cu bunătate. În definitiv, isprava asta n-ai făcut-o pentru prima oară.

— Da, domnule șef, pe de-o parte e așa cum binevoiți a spune, dar mai e și altceva. În ultima vreme simt

eu că am început s-o iau la vale. Poate n-o să mă credeți, dar uneori mi se întîmplă să nu mai fie pe gustul meu nici măcar alașul. Ce să mai zic, domnule șef, m-am șubrezit de tot, așa spune și nevastă-mea și dacă spune ea să știți că e adevărat, căci nevasta mea e cea mai faină femeie din lume. Ce să mai zic. Uneori îmi vin niște idei atît de nătoade, încît îmi vine să-mi dau pumni în cap. Cum a fost, dealtfel, și înmormîntarea cu pricina, din satul acela de dincolo de Unhošt. Dacă privesc lucrurile cu mintea limpede...

— Cum așa, domnule Šustr! îl întrerupse unchiul neîncrezător.

— Ei, nu, asta am spus-o numai așa, la figurat, firește, am băut și azi, altfel nici nu veneam. Dar dacă privim lucrurile cu mintea limpede, ne dăm seama că putea să iasă cu tărăboi mare la gazete și, ce să mai vorbim, întreprinderea noastră putea să plătească povestea asta cu pierderea concesiunii. Toate astea, domnule șef, eu le știu. Da, acum le știu, dar cînd m-am apucat să fac prostia aceea, pe cinstea mea, domnule șef, nu știam! Asta este. Și dacă așa stau lucrurile, omul trebuie să-și bage mințile în cap și să se lase păgubaș de toate, cît mai e timp. Nu de alta, dar să n-o pățească, așa cum a pățit-o unul Labašta, mă rog, asta a fost de mult, pe vremea aceea dumneavoastră nici nu știați că o să fiți proprietar de *pompes funebres;* și așa cum spuneam, omul ăsta s-a îmbătat odată în asemenea hal, încît nu numai că a căzut în groapă împreună cu răposatul, dar, colac peste pupăză mai era beat și groparul și ăsta a a-

runcat pămîntul peste el, îngropîndu-l cu sicriu cu tot. Lutul rece a avut darul să tragă beția din el, și dumnealui, Labašta, a prins putere și s-a strecurat afară din groapă, după ce se isprăvise înmormîntarea. O rudă de-a mortului, o femeie evlavioasă, care mai zăbovise un pic în fața mormîntului ca să-și verse lacrimile așa cum se cuvine, s-a ales pe chestia asta cu un atac de eclampsie...

Unchiul dădu din mînă, ca și cînd ar fi vrut să alunge o muscă cicălitoare.

— Bine, bine, domneata ai hotărît, așa că eu îți accept demisia. Dar trebuie să-ți mai spun, domnule Šustr, că și în întreprinderea noastră vor avea loc mari schimbări și că, de fapt, plecarea dumitale vine la timp. Sper că înțelegi exact ce vreau să spun...

— Nu cumva aveți iar de gînd s-o extindeți ? se înviora bătrînul plin de curiozitate. Vreți să aduceți iar ceva nou, domnule șef ? Ce-i drept, noi am fost întotdeauna cu noutățile, cînd mă gîndesc numai la uniformele acelea ca să nu mai vorbesc de caii bălani... Da domnle șef, astea au fost lucruri noi și atît de frumoase, încît omul nu încetează niciodată să le admire.

— De data asta, domnule Šustr, noutatea va fi, se pare, cea din urmă și bănuiesc că nici n-ai fi de acord cu ea, îl întrerupse unchiul oftînd. Mă gîndesc serios să las baltă toată afacerea.

— Domnule șef, se înspăimîntă bătrînul — îmi pare rău că nu am la îndemînă o înghițitură de rom, ca să pot spăla ce mi-a fost dat să aud. Nu, una ca asta nu puteți face, domnule șef.

— Va trebui, n-am încotro, spuse unchiul Josef, scuturînd din cap. Dumneata n-ai de unde să știi, dar află că am zărit-o și eu de două ori pe cucoana aceea care ne aduce nouă clienți. E drept, numai de departe, dar, oricum, și-a anunțat vizita și, crede-mă, nu-i deloc plăcut.

— Asta i se întîmplă oricui, mă rog frumos. Pe chestia asta să nu vă necăjiți, domnule șef, îi trageți o dușcă zdravănă și trece. Dumneaei, să știți de la mine, se mai lasă oricînd înduplecată !

— Dumneaei, mă rog, s-ar putea, oamenii însă nu. Iar eu, domnule Šustr, eu am fost nevoit să închei un fel de legămînt cu diavolul... Nu, nu te uita așa la mine, nu mă gîndesc la diavolul sau la „Ucigă-l toaca“ pe care dumneata te duci mereu să-l cumperi în dugheana aceea cu băuturi spirtoase din strada Žitna. Nu, eu mă gîndesc la diavolul din basme care ți se înfățișează într-o bună zi și-ți dă să iscălești un bilet, ca pe urmă să vină să-ți ia sufletul. Eu am vrut să fac un lucru măreț — mă refer la aducerea în țară a osemintelor eroilor căzuți pe pămînt străin. Și acest lucru l-am dobîndit numai datorită faptului că am semnat acel bilet. Iar acum...

— Acum dumnealor vă cer sufletul ?...

— Dacă ar fi numai asta, dragul meu ! răspunse unchiul, suspinînd. Din păcate dumnealor îmi cer banii. Și astfel, eu trebuie, într-adevăr, să cumpănesc bine și să găsesc o cale de a scăpa din mîinile lor hrăpărețe. Dacă dumneata ai hotărît să pleci fără să știi de treaba asta, s-ar putea ca gestul dumitale să fie și pentru mine un îndemn, sau chiar o poruncă de a înceta cu șovăiala...

Dar, mă rog, e o treabă care, de fapt, nu te privește și n-are rost să te frămînți pe chestia asta. La despărțirea de întreprinderea noastră, permite-mi să-ți înmînez această diplomă.

Domnul Šustr îl privi năuc. Dacă ar fi căpătat un plic, ar fi socotit asta ca un lucru firesc. Numai că deodată unchiul îi deschise în fața ochilor o mapă mare, legată în pînză. Cu litere de aur scria acolo că distinsa corporație a întreprinderilor de pompe funebre a decis să-i confere diploma de onoare domnului ŠUSTR KAREL, pentru munca sa plină de abnegație, credință și rîvnă neobișnuită... etc... etc.

Bătrînul citea toate astea cu un aer neîncrezător. Nu, nu putea fi vorba de el ! Și revenea la numele său, cu buzele tremurînde, de atîta emoție.

— E vorba într-adevăr de mine... Poftim, e scris aici, negru pe alb : ŠUSTR KAREL..: Ce-o să se mai mire nevastă-mea. Iar eu, cu voia dumneavoastră, domnule șef, o să pun asta în odaia lui Otík, să vadă și el ce tată are...

Apoi plecă, împleticindu-se ușor — cine știe, poate mai mult de emoție decît de beție — și unchiului i se păru că statura aceea măruntă și întunecată se micșora mereu, dar diploma rămînea la fel de mare astfel că, în spatele ei, „pasărea neagră", veșnic amețită de băutură, dispărea cu desăvîrșire.

După aceea, unchiul Josef stătu multă vreme singur și medită, clătinînd din cap. Da, l-am răsplătit pe merit... De fapt, e prima și ultima diplomă pe care, în calitatea mea de președinte, am decernat-o cuiva.

Distrat și fără nici o intenție, răsfoia registrul mare în care trecea toate înmormîntările, cu devizele și socotelile respective. „Doamne, ce de oameni, își spunea în sinea lui, ce de oameni ! Poate că tocmai de aceea povestea asta ar trebui să ia sfîrșit. De fapt, omul cu nimic nu trebuie să se fălească prea mult. E destul să ne uităm numai în acest registru ca să ne dăm seama cîți oameni au fost și nu mai sînt. Cîtă suferință, cît bănet, cîtă dragoste, cîtă mînie... Și toate sînt rînduite aici, în acest registru, și fiecare își are în el fila sa, în care sînt consemnate coroanele și lumînările, fanfara și culoarea sicriului. Într-adevăr, omul nu trebuie să se lipsească de nimic. Cel mult însă să-și vadă de inima lui și să aibă grijă să-i bată cu regularitate. Restul nu-i decît fum."

*

Funeraliile eroilor se desfășurară cu toată pompa și se transformară într-o acțiune de mare anvergură, cum numai un stat ce se teme de existența sa putea s-o organizeze. Și asta numai cu ajutorul prețios al întreprinderii de pompe funebre Weinert și Fuchs. Firma rămase, firește, pe planul al doilea, cinstea de a merge în fruntea cortegiului, cu eșarfa în jurul pieptului, nu fu acordată domnului Bacík, pentru singurul motiv că acest rol și-l asumă un ditamai general, dar, potrivit spuselor vajnicului staroste al obștei păstrătorilor de tradiții și datini populare, nu e tot una.

Uniforma kaki nu are același efect.

Nu fu nevoie de vestiții bălani, căci regimentul de dragoni din Praga furniză, la discreție, cai și soldați în

pantaloni bufanţi de culoare roşie, cu vipuşcă galbenă.

Glorioasă înmormîntare ! Dar, ca orice înmormîntare glorioasă, fără lacrimi, deoarece familiile îndurerate ale dispăruţilor de fapt nici nu mai existau. Multe dintre soţiile văduve muriseră, iar cele mai multe se măritaseră şi acum erau un pic speriate, de parcă ar fi stat la îndoială, întrebîndu-se dacă au procedat bine căsătorindu-se a doua oară.

Peste gropile comune răsunară discursuri avîntate, vorbitorii declarînd cu tărie că nu vom ceda niciodată, că ne vom apăra libertatea, că nu vom uita porunca eroilor noştri...

Asemenea discursuri sînt întotdeauna frumoase, dar, din păcate, ascund în spatele lor o anumită îngrijorare. Atîta timp cît libertatea nu e evidentă ca aerul pe care-l respirăm fără ca măcar să ştim, înseamnă că e ameninţată ; de îndată ce vorbim despre ea, începe să se piardă.

Bătrînii membri ai fostei legiuni cehe avură din nou prilejul să se încoloneze echipaţi în vechile lor uniforme şi să discute între ei despre pensiile lor amărîte şi despre anii puţini ce le-au fost socotiţi la avansare pentru slujirea legiunii.

Apoi bubuiră salvele de onoare, şi cu asta ceremonia luă sfîrşit.

Unchiul porni spre casă, obosit şi nemulţumit. Ar fi organizat înmormîntarea cu totul altfel, dar îşi dădu seama că aici nu era vorba de înmormîntare, ci, pe de-o parte de încercarea de a se ridica moralul oamenilor, iar pe de alta, şi asta în primul rînd, de a se aduce o pradă

grasă domnilor din secretariatul partidului republican al agrarierilor.

Ajuns acasă nici nu-şi scoase vestonul. Ştia că avea să primească o vizită şi nu se înşela. Peste puţin timp sună cineva la uşă.

— Au sosit, Tony !

— Pe cine aştepţi ?

— Îmi aştept destinul, răspunse unchiul pe un ton misterior. Du-te şi deschide.

În casă intrară cunoscuţii domni, spunînd zgomotos că a fost o înmormîntare formidabilă şi, datorită iniţiativei partidului republican, întreaga naţiune a căpătat un dar măreţ.

— Da, încuviinţă unchiul. Numai că pentru darul ăsta o să aibă de plătit bani grei.

— Treburile astea sînt scumpe, dar necesare, se grăbi să spună unul din ei. În rest, totul a mers strună, nu-i aşa ? În Italia v-aţi bucurat de sprijinul direct al ambasadei. Asta tot noi am aranjat-o.

— Fără acest sprijin, terminam mai repede, mormăi unchiul.

— Pe noi ne-a interesat ca întreaga poveste să aibă un caracter oficial. Ţinem să avem relaţii bune cu Italia.

Al doilea domn scoase la iuţeală din buzunar un carnet.

— Şi acum să trecem la obiect, stimate prieten. Am fost şi am văzut contul în bancă. Beneficiul nu va fi chiar atît de mare cum am presupus, deoarece cheltuielile dumneavoastră la faţa locului au depăşit, din păcate, prevederile devizului.

Unchiul dădu din cap aprobator :

— Într-un stat fascist, totul e imprevizibil — inclusiv cheltuielile de deplasare.

— Dumneavoastră aveți ceva împotriva regimului fascist din Italia ? întrebă primul domn, cu vădită vigilență, sfredelindu-l pe unchi cu o privire iscoditoare.

— În definitiv, în Italia aibă ce vor, răspunse unchiul cu înțelepciune. Dar, în altă ordine de idei, s-ar putea ca ei nici să nu vrea, numai că nu știu cum să iasă din acest jug. Adeseori spun că omul poate face o greșeală pe care apoi la fel de bine poate s-o îndrepte. Cînd însă greșeala o face statul, ea este irevocabilă.

Al doilea domn închise zgomotos carnetul și interveni energic :

— Iar eu spun să mulțumim Domnului pentru acest fascism, domnule Frajvald. Nouă trebuie să ne fie frică de cu totul altceva ! Nouă și dumneavoastră !... Vă puteți închipui încotro ar împinge lucrurile la noi în țară bolșevicii ?

— Nu, n-aș putea, replică unchiul zîmbind. Văd însă încotro le-au împins ceilalți. Dar, dacă nu mă înșel, n-ați venit să stăm la taifas, nu-i așa ?

Domnii își recăpătară buna dispoziție, izbucnind într-un hohot de rîs zgomotos, iar unul din ei îl bătu pe umeri, chipurile prietenește.

— Sînteți un șmecher fără pereche... Așadar, ca să n-o mai lungim, mîine sînteți așteptat la Banca Meseriașilor. Suma a și fost ordonanțată în întregime, ceea ce constituie o operativitate neobișnuită din partea aparatului de stat. Și treaba asta tot noi am aranjat-o !

— Vă mulțumesc... Deși nu văd de ce v-aș mulțumi, de vreme ce sînteți convinși că sînt banii dumneavoastră !

— Sînt banii pentru asigurarea fondului electoral al partidului nostru. Bănuții aceștia sînt o garanție pentru viitorul țării noastre. Dealtfel, să știți că nu sînteți singurul care ne ordonanțează o sumă mai mare. Deci, ca să isprăvim, mîine vă așteaptă la bancă girantul Grün. O simplă semnătură și totul e rezolvat...

— V-am făcut o reclamă grozavă, nu-i așa ! ? ! Ce glorie ! O asemenea acțiune n-ați izbutit să întreprindeți singur niciodată, ținu să-i atragă atenția, la despărțire, unul din ei, după care îi scuturară amîndoi dreapta, cu jovialitate. Firește, vă puteți bizui oricînd pe sprijinul nostru în tot ce veți întreprinde de-acum încolo...

Unchiul se ridică în picioare și, în locul cuvintelor de mulțumire, spre marea surprindere a celor doi, spuse :

— Domnilor, pe mine mă supără inima. Și, pe cîte știu, în privința asta sprijinul politic al partidului dumneavoastră nu face nici două parale.

Rostise aceste cuvinte cu întristare, dar domnii explodară din nou într-un rîs năvalnic, spunîndu-i că arată sănătos și drept ca bradul, și rîsul lor zgomotos se mai auzi și pe coridor.

— Ce-au vrut de la tine ? întrebă mătușa Tony, care intrase în salon și-l zărise pe soțul ei stînd îngîndurat în mijlocul încăperii.

Privirea lui nu-i plăcea deloc.

— Ce puteau să vrea acești indivizi ? Bani...

— Mulți ?

— Toți.

Uluită, Tonička își împreună mîinile și, fiindcă își cunoștea bine soțul, întreabă din nou, în șoaptă :

— Și cît le dai ?

— Nimic, răspunse unchiul, și vocea lui răsună combativ, ca o goarnă ce cheamă luptătorii la atac.

Căci să plătească bani era, în general, un act împotriva principiilor sale, iar ca să-i plătească acestor șnapani nici prin minte nu-i trecea. În ochii lui scăpărau scîntei, era iarăși ager și plin de viață și Tonička se uita la el cu admirație. În ultima vreme nu-i mai plăcea, bănuindu-l că-i ascunde ceva. Acum însă, a înțeles că totul era din pricina acestor necazuri și, cu sufletul ușurat, consemnă această schimbare. În sfîrșit, e iarăși el !

*

Girantul Grün era un om obișnuit cu cele mai complicate tranzacții și operațiuni bancare și, de aceea, nu-l surprinse cîtuși de puțin cazul funerariilor naționale ale eroilor și decontarea lor. Faptul că administrația de stat ordonanțase banii atît de repede, nu făcu decît să-i confirme convingerea că aici e vorba de o chestiune politică, ceea ce îl determină să adopte față de unchiul Josef o purtare mai mult decît aleasă.

Îl primi într-un birou ultra-elegant, secretara aduse imediat cafea și coniac, pentru ca tratativele să atingă nivelul corespunzător, iar domnul Grün se și grăbi să deșurubeze capacul tocului său rezervor, marca Parker.

Unchiul cercetă decontul și fruntea i se încreți.

— Nu mi-e destul de clar ce anume mi se cere, spuse el după un timp de tăcere.

Domnul Grün ciripi surîzător :

— Știți, nu e cazul să vă jenați, am fost informat direct de forurile politice. Beneficiul net, dacă îmi permiteți, e aici. Această sumă urmează a fi transferată de dumneavoastră, personal, în contul partidului agrarian. E, ca să zic așa, darul dumneavoastră, mai bine zis, hotărîrea dumneavoastră. Ajunge doar o mică semnătură și totul s-a rezolvat. Domnii și-au exprimat textual dorința ca operațiunea să se facă în felul acesta și nu altfel. Vă dați seama, circumspecția față de alte partide îi obligă la prudență.

— Mda, va să zică suma asta e creditată în contul meu, făcu unchiul continuînd să cerceteze hîrtiile din fața sa. Cu alte cuvinte, banii aceștia sînt ai mei...

— Teoretic, da. De fapt, și practic. Dar bineînțeles, dumneavoastră veți completa acum ordinul de virament și...

— Și banii s-au dus, se grăbi unchiul să adauge, cu tristețe în glas.

— Vor merge, desigur, pentru susținerea unui scop nobil, bolborosi girantul, încrețindu-și fruntea.

Tărăgănelile unchiului nu-i prea plăceau :

— Dar, în altă ordine de idei, munca dumneavoastră în Italia a fost meritorie și, fără îndoială, interesantă, nu-i așa ?

— Meritorie da, interesantă mai puțin, dar ce-i mai grav e că nu mi-a adus nici un profit.

— Cum aşa ? Banii ăştia sînt totuşi o sumă frumuşică ! Să vă dea Domnul atîta sănătate, cît să vă puteţi bucura de ei ! spuse grijuliu girantul.

— Da, şi în timp ce îmi faceţi această urare, staţi cu stiloul gata pregătit ca să mă determinaţi, printr-o simplă semnătură, să pasez întreaga sumă altcuiva.

— Eu ! ? ! Eu sînt aici ultimul care are un cuvînt de spus, oftă necăjit domnul Grün.

Şi numaidecît încercă să-i aducă unchiului o consolare :

— Dealtfel, să ştiţi, genul acesta de transfer se practică azi destul de frecvent. Nu trădez nici un secret, spunîndu-vă de pildă că Societatea minieră şi siderurgică ordonanţează cu regularitate sume importante pentru fondul acestui partid ; de Oţelăriile Poldi nici nu mai vorbesc, iar fostele mine Petsch, actualmente proprietatea Băncii Meseriaşilor, depun de fiecare dată nişte cote dinainte stabilite. E, ca să zic aşa, o anumită formă de sprijin politic...

— E o afacere, domnule girant, o afacere ca orice afacere, pentru ca aceste întreprinderi să obţină comenzile de stat.

Domnul Grün, ce-i drept, ştia şi el prea bine acest lucru, dar în privinţa asta nu fusese împuternicit să se pronunţe. Nu avusese pînă acum nici un prilej de a trata cu proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre şi, „cine ştie, s-ar putea ca asta să se datoreze ciudatei profesii, sau nepunerii la punct a întregii afaceri, dar oricum aici ceva nu e tocmai în regulă, şi, precum se vede

— acest domn nu are nici un chef să se descotorosească de aceşti bani". Aşa stînd lucrurile, girantul începu :

— Fireşte, din punctul de vedere al legilor noastre bancare, e în puterea dumneavoastră să faceţi cum doriţi. Eu n-am vrut decît să urgentez tranzacţia şi, precum vedeţi, am pregătit totul fără cusur. E deajuns doar să semnaţi.

Împotriva tuturor aşteptărilor, pe unchiul Josef îl pufni rîsul şi se ridică din fotoliu :

— Se înţelege, dacă voi avea ocazia, voi confirma pretutindeni că aţi procedat cu cea mai mare grijă şi consideraţie. Vă mulţumesc.

Apoi, luînd de pe masă formularul de transfer al întregii sume, îl vîrî în buzunar, adăugînd :

— Da, aveţi dreptate, e într-adevăr o sumă destul de frumoasă, azi n-o cîştigă omul atît de uşor... O păstrez în contul meu la onorata dumneavoastră bancă.

Domnul Grün rămase năuc. Aşa ceva nu i se mai întîmplase. Pe de-o parte, domnul din faţă e un client şi e de datoria giranţilor bancari să adopte o atitudine deosebit de respectuoasă faţă de clienţii lor ; iar pe de altă parte, povestea se lăsa cu necaz mare... Dumnezeule, cine a încurcat iţele ? Eu, categoric, nu...

— Va fi o cinste pentru mine, distinse domn, dacă în cadrul unei eventuale discuţii, veţi aminti că în ceea ce mă priveşte am făcut tot ce trebuia, fără reproş ! şopti girantul, distrus.

— Bineînţeles, îl asigură unchiul.

Şi, uitîndu-se încă o dată la suma dobîndită, pe care de fapt ar fi trebuit s-o predea, îi făcu din ochi girantului şi-i spuse pe un ton jovial :

— *Servus*, Grün !

*

Să te decizi, nu-i nici o greutate, băiete. Greu e să suporţi consecinţele deciziei tale. Să nu le dau nimic jecmănitorilor, hotărîsem încă de atunci cînd au venit la mine întîia oară. Se punea însă întrebarea, ce se va întîmpla acum, după ce vor afla că i-am păcălit ?

Un avantaj al aşa numitului sistem democratic constă în aceea că atunci cînd unii te persecută, ceilalţi te iau bucuroşi în braţe. Numai că în cazul de faţă lucrurile nu s-au petrecut întocmai aşa, căci agrarienii erau categoria grea şi cu ăştia nimeni nu voia să se lupte şi cu atît mai puţin din pricina unei întreprinderi de pompe funebre.

Să nu le dau nimic, era, desigur, o hotărîre dreaptă. Erau banii mei şi ideea fusese tot a mea. Dar, mai departe ? Ce-ar fi putut să-mi facă ? Dacă rămîneam în continuare proprietarul firmei Weinert şi Fuchs, puteam pune fără doar şi poate cruce întreprinderii de pompe funebre. De asta ar fi avut ei grijă.

În astfel de împrejurări, omul trebuie să găsească în el curajul de a înfrunta tot ce poate fi mai rău. Trebuie să-şi spună : gol am venit pe lume, gol voi pleca. Unde scrie că trebuie să menţin toată viaţa întreprinderea pe care, cîndva, mi-o dăruise doamna Loty, deie-i Domnul veşnică slavă ? Mie personal n-aveau ce să-mi facă. Vulnerabilă era întreprinderea. Nu mai rămînea deci decît o singură soluţie...

*

Unchiul se întoarse acasă bine dispus şi mătuşa Tonička îl bănui că ar fi băut. Rîse şi glumi cu poftă, apoi se aşeză în faţa străvechii maşini de scris şi, cu un singur deget, aşa cum era deprins, scrise, de data asta nu o factură pentru o înmormîntare, ci o misivă adresată corporaţiei, prin care îşi anunţa demisia din toate funcţiile, motivînd că această decizie se datorează sănătăţii sale şubrede şi intenţiei de a renunţa la conducerea bine cunoscutei întreprinderi Weinert şi Fuchs.

Cînd îi dădu Toničkăi să citească, o podidiră lacrimile.

— Şi ce-ai de gînd să faci ? Ai chibzuit bine ?

— Ce e de chibzuit aici ? Una din două : ori le arunc în braţe această sumă frumoasă, ori trăim noi doi cu ea o viaţă tihnită. Omul are întotdeauna două posibilităţi. Dar în cazul ăsta eu n-am decît una, pentru că acestor ticăloşi nu le dau nici un sfanţ, pricepi ? Ceea ce fac eu acum, dragă Tony, e un lucru măreţ. Ştiu că n-o să afle mai nimeni despre el, dar parcă asta are vreo importanţă ? În definitiv, cine poate aprecia mai bine măreţia faptelor noastre, decît noi înşine ?

Erau cuvintele pe care Tonička, în naivitatea ei, nu le înţelegea, dar îşi dădea seama că era vorba de ceva foarte serios, căci unchiul ceru să i se aducă o cămaşă albă nou-nouţă, şi să i se perie, aşa cum scrie la carte, gambeta neagră.

Apoi ridică receptorul și ceru să fie primit, într-o chestiune foarte importantă, de directorul întreprinderii de pompe funebre a municipiului Praga.

Munții giganți se năruiră dintr-o dată. Dacă realizăm că tot ceea ce s-a întîmplat a fost o operă de o zi sau două, rămînem uimiți de cîte a fost în stare să facă unchiul meu într-un răstimp atît de scurt.

După ce se înapoie de la tratative, își scoase pălăria și se așeză la masă în costumul de gală, ceea ce nu era în obiceiul lui.

— Și acum, dragă Tony, ca să-ți fie clar, din clipa asta am devenit salariatul întreprinderii de pompe funebre a municipalității.

— Nu ! izbucni buna mea mătușă. Nu se poate !

— Ba da, o corectă unchiul, cu blîndețe. Voi fi salariat acolo exact treizeci de zile, în care timp dumnealor urmează să preia întreprinderea mea și să-mi stabilească pensia de bătrînețe. Firma Weinert și Fuchs încetează să mai existe și va fi radiată din registrul comercial.

— Și cum rămîne cu oamenii noștri ? Ce-o să se facă domnul Bacík, Franț și cei din cortegiu ? întrebă, înspăimîntată, mărinimoasa mea mătușă, care dorea să le meargă bine tuturor.

— Cine a lucrat la mine, dragă Tony, e considerat un specialist. Fii fără grijă, vor fi angajați și vor avea mai mult decît la noi.

Tonička își privi soțul îndelung, cu dragoste și admirație.

Unchiul căzu pe gînduri. Își aduse aminte de portretul domnului Fuchs atîrnat în salonul fostei sale soții Loty, își aduse aminte și de ea, și de nefastul sfîrșit al căsniciei lor și, cîntărind tot ceea ce înfăptuise în viață, speranțele pe care și le pusese în întreprinderea lui și toate schimbările survenite, spuse cumpănit :

— Da, așa stau lucrurile...

Nu erau cuvinte mari, dar cu atît mai grave, și mai pline de semnificație.

Credeți-mă, unchiul meu a fost un bărbat neobișnuit. S-a despărțit de ceea ce constituia esența vieții lui cu calmul filozofului.

Ori poate nu toate astea au fost adevăratul sens al vieții sale, și el îl căuta undeva, în altă parte, astfel că, pînă la urmă, n-a făcut decît să se dezbrace de o haină veche, care-i rămăsese strîmtă ? Dar ce-a căutat ? Și ce a dobîndit ? Cine știe, asta nimeni nu poate s-o spună, pînă și noi bănuim doar, și uneori nici măcar atît...

A fost odată, ca niciodată... Acest început de poveste e și sfîrșitul povestirii noastre...

Ulise s-a întors în Ithaka lui natală, ca un cerșetor. Unchiul și-a părăsit opera vieții sale, cu o sumă frumoasă în buzunar. Mi-aș permite deci să afirm că unchiul meu a fost mai mare decît însuși Ulise, fiul lui Laerte.

*

Despre eroi nu e bine să se scrie totul. Și ei au zile cînd timpul se derulează neinteresant și omul trăiește numai pentru a-și miji ochii în bătaia soarelui și a se

bucura de faptul că amurgul vine la timp și-l găsește într-o bună dispoziție.

Dealtfel, ce știm despre marele Ulise după întoarcerea sa acasă, în Ithaka natală, în afară de suferințele lăsate în urma lui ? Mai nimic. A băut, probabil, laptele caprelor sale și a mîncat brînză ; din cînd în cînd, cine știe, s-o fi certat cu Penelope, în vreme ce-și încălzea picioarele reumatice deasupra focului. Dar toate astea Homer nu le-a mai inclus în epopeia sa, căci el a fost într-adevăr un mare meșter și a știut prea bine ce trebuie pentru întregirea imaginii unui erou.

Dacă am scrie despre el totul, i-am încețoșa chipul cu nimicuri.

Cum a trăit unchiul meu după ce a predat întreprinderea și, dobîndindu-și pensia, s-a dedicat unei vieți inactive ? ? Cîteodată se ducea și el la un pahar de vin la faimoasa cafenea „Lolita“, dar, întrucît domnișoarele de odinioară îmbătrîniseră și se împrăștiaseră și ele, — fiecare cu destinul ei — unchiul nu mai găsea nici în vin și nici în noile venite, plăcerea de altă dată, și i se părea mai gustos acum ceaiul medicinal, făcut acasă de mătușa Tony, din floare de degețel uscată, ce se recomandă împotriva sclerozării vaselor sanguine.

Cîteodată ieșea să se plimbe și, mergînd drept ca o lumînare, cu bastonul în mînă, se uita pe la vitrine. Pașii lui însă nu se îndreptau niciodată, nici măcar din întîmplare, spre locul unde avusese întreprinderea și din care noul proprietar făcuse o simplă magazie. Nici de

soarta pompelor funebre nu se mai interesa niciodată, de parcă unica sa preocupare ar fi fost să trăiască.

Acasă cădea adeseori pe gînduri. Ședea în jilțul său de lemn, cu ochii întredeschiși, în jurul lui zăceau pe jos tot felul de ziare împrăștiate în dezordine, iar el avea aerul că doarme. Eu însă aș spune mai curînd că-și întorcea privirea înapoi spre evenimentele și întîmplările trăite cu mulți ani în urmă, spunîndu-și că aparținea vremurilor trecute — ca mai toți acei ce îmbătrînesc — și că găsea în ele mai mult farmec decît în prezent.

— Cumpără o mulțime de ziare și mereu se supără de cele ce se petrec în lume. Partea cea mai proastă e însă că nu-și dă seama cîți bani aruncă fără nici un rost, pentru hîrtia asta tipărită ! se plîngea buna mea mătușă.

Și faptul era într-adevăr neliniștitor.

Mai trebuie adăugat că neamurile îl vizitau acum din ce în ce mai rar. Erau oameni superficiali și aveau impresia că unchiul își pierduse gloria și măreția. El însă, și acesta e adevărul, vrînd să scape de ei, vînduse automobilul antic, și își petrecea timpul mai mult pe acasă. Dealtfel, unde să se mai deplaseze cu mașina ? Tot ce fusese de văzut, văzuse, și ceva nou nu mai aștepta.

Odată, pe stradă, îi ieși în cale o coniță pe care nici măcar n-o observă. În schimb ea se repezi spre el cu strigăte de admirație și duioșie.

— De atîta vreme nu ne-am mai văzut, Pepi, și tot bine te ții ! Bravo ! Nici nu știi cît mă bucur !

Se scuză curtenitor că n-o recunoaște din pricina vederii slăbite.

— Arăt prost, nu e nevoie să-mi faci nici un compliment. În schimb, tu ești colosală, Kiki.

Făcură un schimb de amabilități și minciuni convenționale, așa cum se cuvine în asemenea împrejurări. I se plînse că nu mai e de trăit cu Vykus al ei, care veșnic se vaită că ticălosul de Frajvald i-a distrus cariera.

— Uită, măgarul, că i-am dat cea mai drăgălașă nevastă pe care ar fi putut s-o aibă vreodată, zîmbi unchiul Josef satisfăcut.

— Ah, Pepi, ești atît de șarmant !

— Mda, și în rest cum o duci ? Mai ai și un amant, nu-i așa ?

Kiki arboră o mină sfielnică și își lăsă ochii în jos.

— Îmi pare bine, așa-i trebuie, zîmbi din nou unchiul Josef, mai mult pentru el.

Apoi își luă rămas bun căci, într-adevăr, Kiki se grăbea să ajungă la o întîlnire.

Privea în urma ei și își spunea : „Ca să vezi, cum au trecut toate. Frumoasa ei mamă nu-i acum decît o umbră, iar ea e umbra mamei sale. Domnul deputat Vykus e un patron plicticos, iar eu..."

Se uită la ceas. Era timpul să se întoarcă acasă, căci Tony insista foarte mult să mănînce cu regularitate și să respecte regimul alimentar. Aflase de undeva natura bolii lui și acum îl silea să ducă o viață pe cît de sănătoasă, pe atît de nesuferită.

Iar unchiul, întrucît îmbătrînise, începuse într-adevăr s-o asculte.

N-aș vrea să afirm că în felul acesta meschin sfîrșesc eroii. Uneori însă, faptele grandioase ale eroilor sînt acoperite de firul evenimentelor. Apare uneori cîte o epocă atît de cumplită și de complexă (istoricii o denumesc, cu regularitate, măreață și glorioasă), încît actele omenești își pierd semnificația, deoarece timpul gonește ca un atelaj de cai sălbatici, iar ceasurile sînt încărcate de evenimente pînă la refuz.

Europa plesnea la cusături, armatele mărșăluiau de colo pînă colo, cazematele betonate își arătau țevile de tun, iar politicienii duceau tratative febrile. Popoarele însă încremeneau de groază.

Republica primea ultimate și, consultîndu-se cu verificații săi protectori, generalii francezi, afla că situația era nespus de dificilă și trebuia să se procedeze cu multă prudență.

Într-o asemenea epocă, întîmplările obișnuite ale omului sînt într-adevăr cît se poate de meschine și nu merită a fi consemnate.

★

Viața omului, băiete, are o perioadă cînd se aseamănă cu o pară uscată și zbîrcită, amară și greu de mestecat. Da, perioada roadelor dulci se duce și ea... Dacă aș fi fost un prostănac și m-aș fi socotit buricul pămîntului — mulți oameni fac această greșeală — aș fi putut să-mi spun că din clipa în care am vîndut întreprinderea, lumea a luat sfîrșit. Ce nerozie ! Mă rog, s-o fi sfîrșit, poate, lumea mea, dar nu a ta și nici a milioanelor de alți oameni buni, care vor fi nevoiți să și-o adapteze după chipul și asemănarea lor, așa cum am încercat s-o fa-

cem şi noi, bîjbîind şi cu stîngăcie. Lumea mea e moartă, şi eu nu mai am nici un chef să-i supravieţuiesc aşteptînd-o pe cea ce se apropie. Aşteptarea lumii noi ţi-o las ţie, băiete.

Ceea ce vine acum e cumplit. Ce-i drept, eu însumi am făcut negoţ cu moartea, dar acei pe care îi aud mărşăluind la frontierele noastre, au învăţat moartea ca pe o meserie, şi îşi vor exercita această meserie cu poftă şi cu multă temeinicie. N-aş vrea să spun cuvinte mari, dar am impresia că sîntem în preajma unei gigantice înmormîntări, căci dumnealor se vor strădui din răsputeri să transforme lumea într-un mare cimitir. Nu vor izbuti pentru multă vreme, dar, şi-aşa, vor pricinui mult rău întregii omeniri. De aceea, numai un nebun ar putea să se mire că nu doresc să fiu martorul acestei nenorociri.

Buna şi generoasa ta mătuşă nu-mi sărează mîncarea, îmi măsoară porţiile, îmi interzice să beau şi să fumez, profund încredinţată că în felul ăsta îmi asigură binele unei vieţi mai îndelungate. Se înşeală. Viaţa merită să fie trăită numai atunci cînd e frumoasă. De îndată ce încetează a mai fi frumoasă, nu mai face nici două parale.

Uneori simt cît de tare m-au obosit toate năzbîtiile şi nesăbuinţele pe care le-am săvîrşit la viaţa mea. Alteori mi se pare că nu mai am ce face pe această lume. Sîntem oameni şi măsurăm lumea pe potriva noastră. În asta constă defectul şi calitatea noastră. Dacă nu le-am avea, am deveni cu toţii semizei şi lumea s-ar abate de pe făgaşul ei...

În spatele bufetului ţin ascunsă o sticlă cu vin. Umple două pahare şi să ciocnim...

*

În timp ce făceam acest lucru, dădu buzna în odaie mătuşa Tony şi nici n-apucarăm să ascundem sticla, cînd am auzit-o strigînd cu o voce tremurătoare, înecată de lacrimi :

— Voi staţi aici şi beţi şi în timpul ăsta sîntem ocupaţi... Chiar acum s-a anunţat la radio...

Unchiul se uită la mine, ca şi cînd ar fi vrut să spună : vezi, eu am ştiut. Se aşeză însă tăcut şi numai după un timp spuse :

— Tony, ia şi tu un păhărel...

Îl ascultă uluită şi sorbi şi ea un pic de vin.

Am stat multă vreme fără să scoatem o vorbă, apoi eu m-am ridicat şi am dat fuga în stradă, să mai aflu şi alte noutăţi. Mătuşa s-a dus în bucătărie, iar unchiul a rămas singur.

Vinul nu-l ispitea. Căci omul poate să închine paharul pentru viaţă, nicidecum pentru moarte.

Se ridică de pe scaun, hotărît să meargă să se întindă. Era pentru întîia oară cînd se îndemna singur să facă acest lucru, în rest, mătuşa trebuia să-l certe întotdeauna, ca să-l determine să se odihnească.

Şi cum străbătea salonul, îndreptîndu-se spre dormitor, se opri în faţa oglinzii înalte şi se uită în ea, cu neprefăcută mirare.

„Cine e străinul din această oglindă, cum a ajuns el aici, de unde a venit şi încotro se duce ?"

Se răsuci, de parcă ar fi vrut să pună cuiva această întrebare, dar nimeni nu se afla în încăpere.

Şi asta era bine. Pentru că în clipa aceea inima lui încetă să mai bată, iar el muri ca un copac, în picioare.

★

A fost o înmormîntare grandioasă. Dealtfel, murise un bărbat mare, iar toţi acei ce aveau de-a face cu pompele funebre au participat la aceste funeralii, căci odată cu moartea lui se încheiase nu o viaţă de om, ci o epocă întreagă. A fost o înmormîntare măreaţă şi solemnă şi, totuşi nu lipsită de adevărata tristeţe. Şi asta nu se întîmplă întotdeauna.

Au fost de faţă fratele şi surorile unchiului. După aceea, bunica mea a rostit cea mai scurtă cuvîntare :

— Afurisitul de Josef ! Îl vedeţi ? Moare primul dintre noi ! Cu siguranţă că ne-a făcut asta dinadins, ca să nu trebuiască să ne îngroape de pomană.

După care, începu să plîngă şi ceilalţi o secondară.

★

Aşa se încheie povestea unchiului meu, aşa se încheie epopeea unui om care a rătăcit mult, azvîrlit de soartă de colo pînă colo, ca în cele din urmă să-şi atingă ţelul şi să-şi asigure uitarea, aşa cum îi este dat oricărui muritor.

N-a rămas de pe urma lui nimic, decît faima. Căci banii smulşi din gura nesătulă a partidului agrarian, au fost confiscaţi de stat, pentru impozitele datorate. Mătuşii Tony i-a rămas doar o pensie modestă şi tristeţea...

Într-adevăr, poate că e drept ca omul să plece de pe această lume la fel de sărac precum a venit.

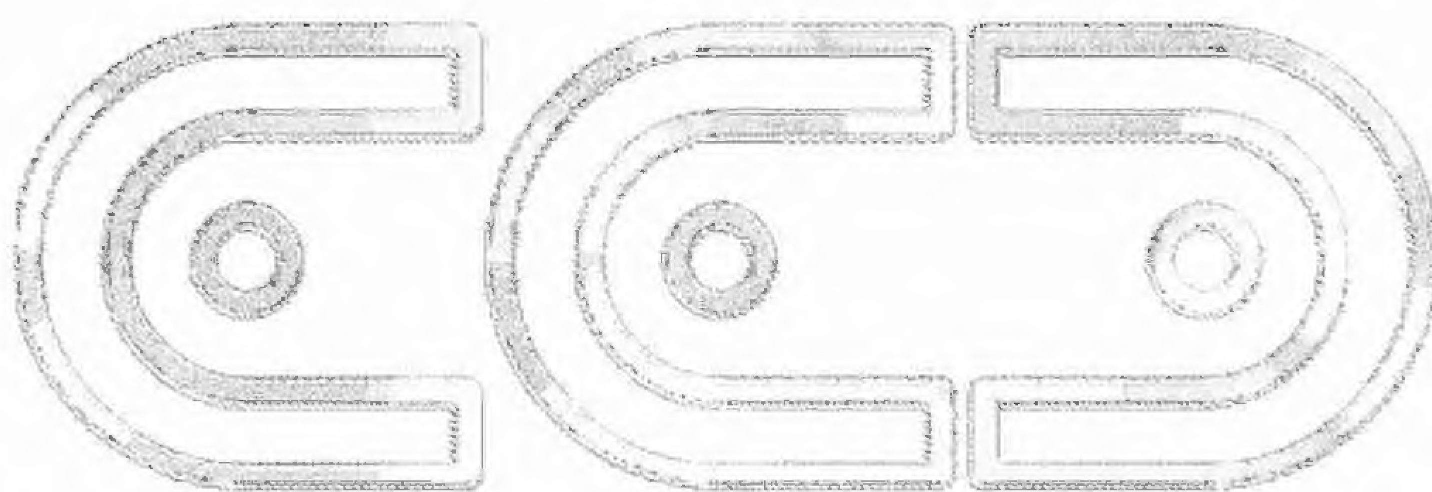
Uneori cînd mă aflu singur, am impresia că-i aud vocea şi rîsul, că pe undeva pe aproape trece el, sprijinindu-se în baston, şi atunci nu mă pot stăpîni să nu strig :

— Unchiule !

Dar nu-mi răspund decît liniştea şi muţenia umbrelor.

Cîntul despre Ulise s-a stins.

Scanare și prelucrare digitală

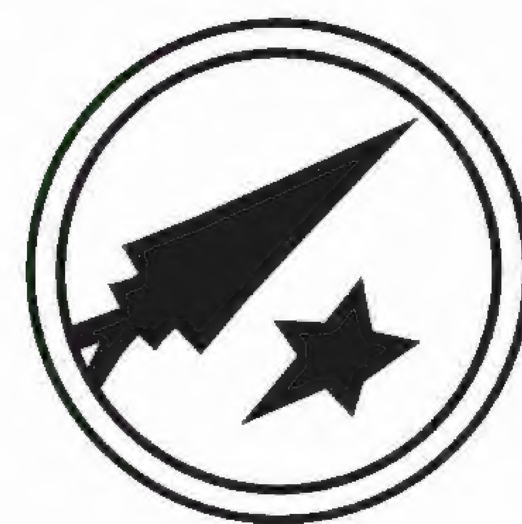

de

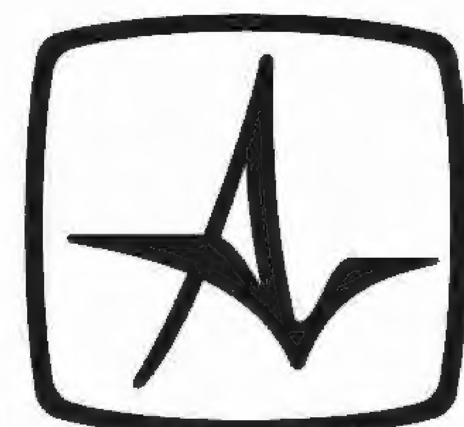
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024